

T.C.
NİĞDE ÖMER HALİSDEMİR ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İŞLETME ANA BİLİM DALI
YÖNETİM VE ORGANİZASYON BİLİM DALI

**KOBİ'LER VE GİRİŞİMCİLİK ARAŞTIRMASININ GELİŞİMİ:
TÜRKİYE'DE KOBİ'LER VE GİRİŞİMCİLİK ÜZERİNE
YAPILAN ARAŞTIRMALARIN BİR DEĞERLENDİRİLMESİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**Hazırlayan
Yasin Murat İŞCAN**

**Niğde
Eylül, 2019**

**T.C.
NİĞDE ÖMER HALİS DEMİR ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İŞLETME ANA BİLİM DALI
YÖNETİM VE ORGANİZASYON BİLİM DALI**

**KOBİ'LER VE GİRİŞİMCİLİK ARAŞTIRMASININ GELİŞİMİ:
TÜRKİYE'DE KOBİ'LER VE GİRİŞİMCİLİK ÜZERİNE
YAPILAN ARAŞTIRMALARIN BİR DEĞERLENDİRİLMESİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**Hazırlayan
Yasin Murat İŞCAN**

Danışman : Doç. Dr. İbrahim YALÇIN
Üye : Doç. Dr. Korhan KARACAOĞLU
Üye : Prof. Dr. Recep ÇİÇEK

**Niğde
Eylül, 2019**

YEMİN METNİ

Yüksek Lisans Tezi olarak sunduğum “Kobiler ve Girişimcilik Araştırmasının Gelişimi: Türkiye’de Kobiler ve Girişimcilik Üzerine Yapılan Araştırmaların Bir Değerlendirilmesi:” başlıklı bu çalışmamın, bilimsel ve akademik kurallar çerçevesinde tez yazım kılavuzuna uygun olarak tarafımdan yazıldığını, yararlandığım eserlerin tamamının kaynaklarda gösterildiğini ve çalışmamın içinde kullandıkları her yerde atıf yapıldığını belirtir ve bunu onurumla doğrularım.

13.09.2019

Yasin Murat İŞCAN

ONAY SAYFASI

Doç.Dr. İbrahim YALÇIN danışmanlığında **Yasin Murat İŞCAN** tarafından hazırlanan “**Kobi’ler ve Girişimcilik Araştırmasının Gelişimi: Türkiye’de Kobi’ler ve Girişimcilik Üzerine Yapılan Araştırmaların Bir Değerlendirilmesi**”,_adlı bu çalışma jürimiz tarafından Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İşletme Anabilim Dalında Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Tarih: 13/09/2019

JÜRİ :

Danışman : **Doç.Dr. İbrahim YALÇIN**

Üye : **Prof.Dr. Recep ÇİÇEK**

Üye : **Doç.Dr. Korhan KARACAOĞLU**

ONAY :

Bu tezin kabulü Enstitü Yönetim Kurulu'nun ..... Tarih ve ..... sayılı kararı ile onaylanmıştır.

Doç. Dr. Emin Hüseyin ÇETENAK
Enstitü Müdürü

ÖNSÖZ

“Kobi’ler Ve Girişimcilik Araştırmasının Gelişimi: Türkiye’de Kobi’ler Ve Girişimcilik Üzerine Yapılan Araştırmaların Bir Değerlendirilmesi” adlı yüksek lisans tezimde ülke ekonomilerinin en önemli parçalarından olan KOBİ’ler ve Girişimcilik kavramları üzerine yapılan araştırmaların gelişim sürecinden ve uluslararası literatürde araştırma alanının nasıl ele alındığından bahsedildikten sonra, Türkiye’de araştırma alanındaki akademik çalışmaların değerlendirilmesi yapılmıştır.

Çalışmada, konu üzerine yapılmış olan araştırmaların toplanmasıyla, farklı görüş ve bakış açılarının bir araya getirilerek değerlendirilmesi ve Türkiye’deki küçük işletmeler ve girişimcilik üzerindeki araştırma altyapısıyla farklılıkları ve bu altyapının gelişimine sağlayacağı katkının ortaya çıkarılması hedeflenmektedir.

Tezimin hazırlanması ve yazılması aşamasında, bilgi ve tecrübesini her zaman benimle paylaşan ve yüksek lisansı tamamlamamda her zaman desteğini sunan ve sabırla her daim yanımda bulunan sayın hocam Doç.Dr. İbrahim YALÇIN’a teşekkürlerimi sunarım.

Hayatım boyunca desteklerini esirgemeyen ve kendilerini her zaman yanımda hissettiren anne ve babama da teşekkürlerimi sunarım.

Yasin Murat İŞCAN

Niğde-2019

ÖZET
YÜKSEK LİSANS TEZİ

**KOBİ'LER VE GİRİŞİMCİLİK ARAŞTIRMASININ GELİŞİMİ:
TÜRKİYE'DE KOBİ'LER VE GİRİŞİMCİLİK ÜZERİNE YAPILAN
ARAŞTIRMALARIN BİR DEĞERLENDİRİLMESİ**

İŞCAN, Yasin Murat
İşletme Anabilim Dalı
Yönetim ve Organizasyon Bilim Dalı
Tez Danışmanı: Doç. Dr. İbrahim YALÇIN
Eylül 2019, 112 sayfa

Gelişen ve gelişmekte olan ülkeler ekonomisinin temel taşlarından biri olan KOBİ'ler ve girişimcilik kavramı üzerine yapılan araştırmalar büyük önem arz etmektedir. Bu araştırma alanındaki başlıca konuların sınıflandırılması, kronolojik olarak gelişim sürecinin değerlendirilmesi ve günümüz temel araştırma alanlarıyla kıyaslanarak temel araştırma eğiliminin detaylı sorgulanması, ülke ekonomilerinin bel kemiği olan KOBİ'leri geliştirmede önemli rol oynamaktadır.

Bu çalışmada, uluslararası dergilerde yayınlanan KOBİ'ler ve girişimcilik üzerine yapılan araştırmaların ortaya çıkışından, günümüzde bu çalışmalarda gelinen noktaya kadar değerlendirme yapılacaktır. Uluslararası literatürde araştırma konusunun değerlendirilmesi yapıldıktan sonra, Türkiye'de bu araştırma alanının akademik olarak nasıl ele alındığı, nitel analiz yöntemlerinden içerik analizi yöntemiyle izah edilecektir. Gerçekleştirilen içerik analizinde, 2009-2018 yılları arasında Tubitak-Ulakbim veritabanı sosyal bilimler alanında tarama yapılmıştır. Dergi ve makale başlığında "KOBİ" veya "Girişimcilik" kelimeleri yer alan 311 adet makale ve 2 adet dergi incelenmiş ve bu makalelerin MAXQDA 2018 programıyla analiz edilerek gerekli tablolar ve şekiller oluşturulmuştur. Elde edilen sonuçlara göre, Türkiye'de araştırma alanında yürütülen çalışmaların genel olarak KOBİ'lerin temel sorunlarına yönelik olduğu ve konunun uluslararası seviyedeki durumuyla benzer özellikler taşıdığı sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca, Türkiye'de yürütülen bu çalışmaların, araştırma alanının uluslararası seviyedeki durumundan farklı birtakım özellikleri olduğu sonucuna da ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: KOBİ, Girişimcilik

**ABSTRACT
MASTER THESIS**

**THE DEVELOPMENT OF RESEARCH ON SME'S AND ENTREPRENEURSHIP:
AN EVALUATION OF THE RESEARCHES CONDUCTED ON SME'S AND
ENTREPRENEURSHIP IN TURKEY**

İŞCAN, Yasin Murat
Department of Business Administration
Department of Management and Organization Science
Supervisor: Associate Professor İbrahim YALÇIN
September 2019, 112 pages.

The researches conducted on SME's, one of the foundation stones of developing and developed countries' economies, and entrepreneurship concept have significant importance. The classification of basic subjects in this research field, the evaluation of chronological progress of field and the inquiry of basic research trend in this field by comparing it with main research disciplines have substantial role in developing SME's, the backbone of economies.

In this study, the evaluation of SME and Entrepreneurship papers published in international journals from its first occurrence to the today's status will be realized. After evaluation of research field in international literature, how the research field is academically analyzed and appreciated in Turkey will be explained by a qualitative method, content analysis. With this content analysis, online search is performed in Tubitak-Ulakbim database in social science between the years 2009-2018. 311 papers and 2 journals having "SME" or "Entrepreneurship" word in the title are observed. These papers are analyzed by means of MAXQDA 2018 software, the necessary tables and shapes are formed. According to results of this analysis, it is understood that the studies on the research field in Turkey is generally focused on the basic problems of SME's and these studies have common properties with international level of field. Moreover, it is concluded that these studies have small differences from international status of field.

Key Words: SME, Entrepreneurship

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ	i
ÖZET	ii
ABSTRACT.....	iii
İÇİNDEKİLER	iv
TABLolar LİSTESİ.....	vi
ŞEKİLLER LİSTESİ	vii
KISALTMALAR.....	viii
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM:

KOBİ'LERİN TANIMI	3
1. KOBİ Tanımı ve Genel Özellikleri.....	3
1.1. KOBİ'lerin önemi	6
1.2. KOBİ'lerin üstün ve zayıf yönleri	10
1.2.1. KOBİ'lerin üstün yönleri.	10
1.2.2. KOBİ'lerin zayıf yönleri.....	13
1.3. KOBİ'lerin Türkiye ekonomisindeki yeri.....	16

İKİNCİ BÖLÜM

KOBİ'LERİN TÜRKİYE'DEKİ TEMEL SORUNLARI.....	20
2.1. Finansman Sorunları	21
2.2. Üretim ve Pazarlama Sorunları	23
2.3. İhracat ve Uluslararasılaşma Sorunları	25
2.4. Ar-ge, Yenilik ve Teknoloji Sorunları	27
2.5. İnsan Kaynakları ve Eğitim Sorunları	29
2.6. Yönetim ve Organizasyon Sorunları.....	31
2.7. Diğer Sorunlar.....	32

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

KOBİ'LER VE GİRİŞİMCİLİK KAVRAMI

ÜZERİNE YAPILAN ARAŞTIRMALAR	34
3.1. Araştırma Altyapısının Oluşumu	34
3.1.1. Küçük İşletmeler Araştırmasındaki Kalite	41
3.1.2. Çeşitli Gündemler ve Yetkililerin Talepleri	43
3.1.3. Metodolojik Gelişmelerin Azlığı	44
3.1.4. Ana Akım Literatür ve Disiplinler İçerisine Dâhil Olmadaki Başarısızlıklar	49
3.1.5. Gelecekteki Araştırma Başlıkları	52
3.2. Araştırma Altyapısındaki Temel Başlıklar	59
3.2.1. Araştırmaların Sınıflandırma	63
3.2.2. Araştırma Alanının Değerlendirilmesi.....	64
3.2.2. 1. Küçük İşletmeler ve Girişimcilik Çalışmalarındaki Araştırma Konu Başlıkları	64
3.2.2. 2. Küçük İşletmeler ve Girişimcilik Çalışmalarındaki Temel Araştırma Tasarımı	66
3.2.2.3. Küçük İşletmeler ve Girişimcilik Çalışmalarının Coğrafik Odağı	69

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

TÜRKİYE’DE KOBİ ARAŞTIRMALARINDAKİ DURUM:

YAPILAN ARAŞTIRMALAR ÜZERİNE BİR İNCELEME	70
4.1. Araştırmanın Önemi.....	70
4.2. Araştırmanın Amacı.....	70
4.3. Araştırmanın Kapsamı ve Yöntemi	71
4.4. Araştırmanın Bulgularının Değerlendirilmesi	74
SONUÇ VE ÖNERİLER.....	101
KAYNAKÇA.....	106
ÖZGEÇMİŞ	113

TABLULAR

Tablo 1: Ülkelere Göre KOBİ'lerin Bazı Göstergeleri	7
Tablo 2: Türkiye'de Sektör ve Çalışan Sayılarına Göre Girişimlerin Dağılımı	9
Tablo 3: Türkiye'de Sınırötesi Ticarete Dair Bazı Veriler	26
Tablo 4: Küçük İşletmeler Araştırmasını diğer alanlara göre katılımcıların sıralamaları	42
Tablo 5: Küçük İşletmeler ve Girişimcilik Araştırma Konuları: Bazı başlıklar	53
Tablo 6: İncelenen makale sayıları	64
Tablo 7: Analize Genel bakış	74
Tablo 8: Girişimcilik ve İnovasyon Yönetim Dergisi Makalelerin, araştırma yöntemi ve konu başlıklarına göre dağılımı.....	79
Tablo 9: Girişimcilik, İnovasyon ve Pazarlama Araştırmaları Dergisi(GİPAD) Makalelerin, araştırma yöntemi ve konu başlıklarına göre dağılımı	83
Tablo 10: Makale Adı'na göre KOBİ ve Girişimcilik kelimelerini içeren makalelerin yıllara göre dağılımı.....	86
Tablo 11: Özet' lere göre KOBİ ve Girişimcilik kelimelerini içeren makalelerin yıllara göre dağılımı.....	87
Tablo 12: Başlıkta "KOBİ" olan Makalelerde Araştırma Yöntemine göre Dağılımı	88
Tablo 13: Başlıkta "KOBİ" olan Makalelerde Araştırma Yönteminin Yıllara göre Dağılımı	88
Tablo 14: Başlıkta "KOBİ" olan Makalelerde Araştırma Yönteminin Yıllara göre Detayları.....	89
Tablo 15: Başlıkta "Girişimcilik" olan Makalelerde Araştırma Yöntemine göre Dağılımı	90
Tablo 16: Başlıkta "Girişimcilik" olan Makalelerde Araştırma Yönteminin Yıllara göre Dağılımı	90
Tablo 17: Başlıkta "Girişimcilik" olan Makalelerde Araştırma Yönteminin Yıllara göre Detayları.....	91
Tablo 18: Başlıkta "KOBİ" olan Makalelerde Konuların Yıllara göre Dağılımı	92
Tablo 19: Başlıkta "KOBİ" olan Makalelerde Konuların Araştırma Yöntemine göre Dağılımı	94
Tablo 20: Başlıkta "Girişimcilik" olan Makalelerde Konuların Yıllara göre Dağılımı	95
Tablo 21: Başlıkta "Girişimcilik" olan Makalelerde Konuların Araştırma Yöntemine göre Dağılımı	97

ŞEKİLLER

Şekil 1: Türkiye’de İşletme Ölçeğine Göre Teknoloji Yoğunluğu	14
Şekil 2: Türkiye’de KOBİ’lerin Ekonomideki Yeri.....	19
Şekil 3: 2012 yılında Türkiye’de İşletmelerin Demografik Göstergeleri.....	28
Şekil 4: Dergi adında “Girişimcilik” veya “KOBİ” bulunan dergiler için oluşturulan kodlar arasındaki ilişkiler.....	76
Şekil 5: Girişimcilik ve İnovasyon Yönetim Dergisi Makalelerin oluşturulan kodlar arasındaki ilişkiler.....	77
Şekil 6: Girişimcilik ve İnovasyon Yönetim Dergisindeki oluşturulan kodların dağılımı.....	78
Şekil 7: GİPAD 2017-1-1 Sayılı Dergisindeki Makalelerin Oluşturulan Kodlar Arasındaki İlişkiler.....	80
Şekil 8: GİPAD Dergisindeki Makalelerin Oluşturulan Kodlar Arasındaki İlişkiler.....	81
Şekil 9: GİPAD Dergisindeki Oluşturulan Kodların Dağılımı.....	82
Şekil 10: Başlıkta KOBİ veya Girişimcilik Olan Makalelerin Oluşturulan Kodlar Arasındaki İlişkiler.....	84
Şekil 11: Başlıkta KOBİ veya Girişimcilik Olan Makalelerin Konulara Göre Dağılımı.....	85
Şekil 12: Başlıkta KOBİ Olan Makalelerin Oluşturulan Konulara Göre Dağılımı.....	92
Şekil 13: Başlıkta KOBİ Makalelerin Oluşturulan Kodlar Arasındaki İlişkiler.....	94
Şekil 14: Başlıkta Girişimcilik Olan Makalelerin Oluşturulan Konulara Göre Dağılımı.....	96
Şekil 15: Başlıkta “Girişimcilik” Olan Makalelerin Oluşturulan Kodlar Arasındaki İlişkiler.....	98
Şekil 16: 2017 Yılında Başlıkta “Girişimcilik” ve “KOBİ” olan makalelerin oluşturulan kodlara göre kıyaslanması.....	99

KISALTMALAR

ABD	:Amerike Birleşik Devletleri
ARGE	:Araştırma ve Geliştirme
COSME	:Competitiveness of Small and Medium Enterprises
EBRD	:European Bank for Reconstruction and Development
GEM	:Global Entrepreneurship Monitor
GİPAD	:Girişimcilik, İnovasyon ve Pazarlama Araştırmaları Dergisi
ICSB	:International Council for Small Business
ISBE	:Institute for Small Business and Entrepreneurship
ISI	:International Science Investigation
KOBİ	:Küçük ve Orta Büyüklükte İşletme
KOSGEB	:Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeleri Geliştirme ve Destekleme İdaresi Başkanlığı
MEB	:Milli Eğitim Bakanlığı
MERSİS	:Merkezi Sicil Sistemi
OECD	:Organization For Economic Co-operation and Development
RENT	:Research in Entrepreneurship
RIA	:Regulatory Impact Assesment
SANTEZ	:Sanayi Tezleri
SBA	:Small Business Administration
SBE	:Small Business and Entrepreneurship
SEM	:Structural Equation Modelling
TAİDER	:Türkiye Aile İşletmeleri Derneği
TBAA	:Turkey Business Angels Association
TDZ	:Technology Development Zone

TEB	:Türkiye Ekonomi Bankası
TESK	:Türkiye Esnaf ve Sanatkârlar Kooperatifi
TİM	:Türkiye İhracatçılar Meclisi
TOBB	:Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği
TPE	:Türkiye Patent Enstitüsü
TTGV	:Türkiye Teknoloji Geliştirme Vakfı
TTO	:Teknoloji Transfer Ofisi
TUBİTAK	:Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu
YOİKK	:Yatırım Ortamını İyileştirme Koordinasyon Kurulu
YÖK	:Yüksek Öğretim Kurumu

GİRİŞ

Günümüzde girişimcilik ve KOBİ'ler üzerine yapılan araştırmalar, 30-40 yıl öncesine göre çok daha farklıdır. 1970'lerdeki yetersiz bilgi altyapısı ve bu konuya katkı sağlayan az sayıda özgün çalışmalarla birlikte, günümüzde bu alan, artık araştırma konusu olarak temel bir konu olarak kabul edilmektedir. 1970'ler ve öncesinde ülke ekonomisinin en önemli unsuru olarak görülen büyük işletmelerle birlikte, küçük işletmelerin önemi anlaşılmaya ve bu konuda yapılan araştırmalar önem kazanmaya başlamıştır. Bilgi altyapısını geliştirecek şekilde ortaya çıkan kişisel ve kurumsal katkılar, gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerdeki akademisyenler ve araştırmacılar tarafından üzerine vurgu yapılması gereken önemli bir çalışma alanı olarak benimsenmesi, KOBİ'ler üzerine yapılan araştırmalara ivme kazandıran başlıca sebepleri oluşturmuştur. Araştırma alanının durumu Türkiye'de de aynı özellikleri göstermektedir. Araştırma alanıyla ilgili olarak teorik ve deneysel altyapının sınırlı olması, konuya verilen önemi daha da arttırmıştır. Sınırlı olan bu bilgi altyapısının geliştirilmesi ve büyütülmesiyle birlikte, günümüzde bu konu sağlam ve önemli bir konu olarak ortaya çıkmıştır. Bu durumun başarıya ulaşmasında, ulusal ve yerel aktörler tarafından verilen destekler ve konuyu yakından takip eden kamu kuruluşlarınca sağlanan teşvikler de önemli olmuştur. Gelişmiş ülkelerde ve Türkiye'de özellikle büyük ölçekli işletmeler üzerinde akademik olarak çalışılan "Pazarlama, Strateji, Çalışan İlişkileri, Finans" gibi temel başlıklar, 1970'lerden bu yana işletmeler üzerine yapılan araştırmaların temel konularını oluştururken, KOBİ'ler üzerine yapılan araştırmalar bu başlıklarla neredeyse aynı seviyeye gelmiş çok disiplinli konular haline gelmiştir (Blackburn ve Smallbone, 2007:1-2).

Araştırma alanının, son 30-40 yıl içerisinde, bu önem ve olgunluğu kazanmasının altında 3 ana başlık bulunmaktadır. Bu unsurlar sırasıyla; "Akademik bilgi oluşturulması ve teorileştirilmesine duyulan ilgi" , "Politika oluşturma ve değerlendirilmesine olan ilgi" ve "Öğretim, uygulamanın yaygınlaştırılması ve girişimciliğin teşviki için işletme(girişimcilik) eğitime olan ilgi" olarak sıralanmaktadır. Bu başlıkları gerçekleştirmek için yürütülen faaliyetler neticesinde ortaya çıkan bilgi birikimini ve bilgi temelini oluşturmada kullanılan metodolojik yaklaşımların nasıl oluştuğunu anlayabilmek için bilgi temelinin geçmişini ve

araştırma alanını ortaya çıkaran dürtüleri anlamak gerekmektedir (Blackburn ve Smallbone, 2007:1-2).

Çalışmanın özünde, daha önce KOBİ'ler üzerine yapılmış çalışmalardaki gibi Türkiye'de KOBİ'lerin günümüzdeki sorunları ve çözüm önerileri getirmekten çok, ülkemizde KOBİ'ler üzerine araştırma altyapısındaki eksiklikler ve dünya üzerindeki diğer ülkelerde, özellikle İngiltere'de, KOBİ'ler üzerindeki araştırmanın çıkış noktalarıyla kıyaslanarak konunun temellerine inilmesi yatmaktadır. Konu üzerine yapılmış olan araştırmaların toplanmasıyla, farklı görüş ve bakış açılarının bir araya getirilerek değerlendirilmesi ve Türkiye'deki küçük işletmeler ve girişimcilik üzerindeki araştırma altyapısıyla farklılıkları ve bu altyapının gelişimine sağlayacağı katkının ortaya çıkarılması hedeflenmektedir.

Çalışmanın birinci bölümünde, KOBİ tanımı, KOBİ'lerin üstün ve zayıf yönleri ve KOBİ'lerin Türkiye ekonomisindeki önemine vurgu yapılacaktır. Çalışmanın ikinci bölümünde, KOBİ'lerin Türkiye'deki temel sorunlarından, bu sorunlara karşı Türkiye'nin geliştirdiği önlem ve tedbirlerden ve gelecekte izlenmesi gereken yoldan bahsedilecektir. Çalışmanın üçüncü bölümünde, KOBİ'ler ve girişimcilik üzerine yapılan akademik araştırmaların uluslararası gelişim sürecinden bahsedilecek, gelişmiş ülkelere İngiltere'de yürütülen bir çalışma esas alınarak araştırma konusunda ortaya çıkan başlıca konulardan ve bu konuları incelemede kullanılan yöntemlerden bahsedilecektir. Çalışmanın son bölümünde, araştırma alanının Türkiye'de akademik olarak nasıl ele alındığından, araştırma alanındaki temel başlıkların yoğunlaştığı konular ve kullanılan yöntemlerin nitel analiz yöntemlerinden içerik analizi yöntemiyle değerlendirilmesi hedeflenmektedir. Çalışmada kullanılan içerik analiziyle, 2009-2018 yılları arasında Tubitak-Ulakbim veritabanı sosyal bilimler alanında tarama yapılmıştır. Dergi ve makale başlığında "KOBİ" veya "Girişimcilik" kelimeleri yer alan 311 adet makale ve 2 adet dergi incelenmiş ve bu makalelerin MAXQDA 2018 programıyla analiz edilerek gerekli tablolar ve şekiller oluşturulmuştur. Bu değerlendirmeye, Türkiye'de araştırma alanında yürütülen çalışmaların ikinci bölümde bahsedilen KOBİ'lerin temel sorunları ve üçüncü bölümde bahsedilen konunun uluslararası seviyedeki durumuyla kıyaslanması yapılacak olup, bundan sonra yürütülecek araştırmalar için önerilerde bulunulacaktır.

BİRİNCİ BÖLÜM

KOBİ'LERİN TANIMI

Küçük ve Orta Büyüklükteki işletmelerin gelişen ve gelişmekte olan ülkelerin ekonomisindeki yeri özellikle son zamanlarda daha fazla artmıştır. 1970'lerden önce, ülkelerin hızla değişen ve gelişen pazar şartlarına uyum sağlamalarının öncüsü temel olarak büyük işletmeler görülse de, 1970'lerden sonra yapılan araştırmaların hız kazanması ve çeşitliliği ile KOBİ'lerin ekonomideki yeri belirginlik kazanmıştır. Dünya üzerinde pek çok ülkedeki toplam işletme sayısının yaklaşık %95'inden fazlasını ve toplam istihdamın yaklaşık %78'ine tekabül etmekte olmaları, KOBİ'lerin herhangi bir ülke için büyüme ve gelişme sağlamada öncü olabilecek potansiyelde olduklarını ortaya koymaktadır. KOBİ'ler üzerine yapılan araştırmaların çeşitliliğinin ve sayısının artması, gerek akademik dünya tarafından gerekse KOBİ'lerin geliştirilmesi ve desteklenmesi hakkında politika oluşturma görevini yerine getirecek olan devlet kurumları ve diğer paydaşlar tarafından farklı değerlendirmeler ve sonuçların ortaya çıkmasına neden olmuştur. Çalışmanın bu bölümünde, ülkelerin ekonomilerinde önemli bir yere sahip olan KOBİ'lerin temel özellikleri, tanımları, zayıflık ve üstünlüklerinden bahsedilecek olup KOBİ'lerin yaşadığı sorunlardan çalışmanın amacıyla alakalı olarak bahsedilecektir.

1. KOBİ Tanımı ve Genel Özellikleri

KOBİ'lerin tanımlanması üzerinde bütün dünya ülkelerinde kabul görmüş tanımlama bulunmamaktadır. Ülkeler kendi ekonomik şartlarına, işletmelerinin dağılımına ve ekonomilerindeki verilere ve farklı ölçütlere göre tanımlama yapmaktadırlar. Nitel ve nicel olarak farklılık gösterebilmekte olan bu sınıflandırmalar, istihdam, sermaye durumu ve faaliyet gösterilen sektör gibi verilere göre farklılık gösterebilmektedir. Mesela, Amerika Birleşik Devletleri'nde standart bir KOBİ tanımı bulunmayıp işletmeler faaliyet gösterdikleri alanlara(sektörlere) göre çalışan sayısı ve satış hacmi verilerine göre değerlendirilmektedir. Ayrıca bir işletmenin KOBİ olarak sınıflandırılabilmesi için kar amacı gütmemesi, bağımsız olması ve alanında baskın işletme olmaması şartları aranmaktadır. Konuyla ilgili örneklendirme yapılacak olunursa, ABD Küçük İşletmeler İdaresi (SBA-Small Business Administration) tarafından imalat sektöründe faaliyet gösteren bir

KOBİ'nin üretilen ürünün tipine bağlı olarak maksimum çalışan sayısı 500 – 1500 aralığında olmalıdır. Bu çalışan sayısı, toptan perakende satış faaliyeti yürüten işletmelerde maksimum 100 – 500 kişi arasındadır. ABD- SBA tarafından yapılan ciro bazlı sınıflandırmalarda ise, hizmet sektöründe faaliyet gösteren işletmelerin verilen hizmete bağlı olarak yıllık satışlar 2,5 ile 21,5 Milyon \$ aralığını geçmemelidir. Perakende satış faaliyeti, inşaat sektörü ve tarım sektörlerinde faaliyet gösteren işletmeler için bu yıllık satış aralıkları, sırasıyla 5-21 Milyon \$, 13,5-17 Milyon \$ ve 0,5-9 Milyon \$ aralığına tekabül etmektedir (kobigirisim.net).

KOBİ'lerin Türkiye'de sınıflandırılmasına bakıldığında 2015-2018 yılları için hazırlanmış olan KOBİ Stratejisi ve Eylem Planı'nda da bahsedildiği üzere, KOBİ'leri ana sektör gruplarına göre tarım, sanayi, ticaret ve diğer başlıklar olarak sınıflandırmak mümkündür. Yapılan sınıflandırmalara göre sektörlerin faaliyetleri çeşitlilik göstermektedir. Bu sektörlerden ticaret sektöründe bulunan işletmeler, piyasaya sundukları ürünlerin toptan ve perakende satışı gibi faaliyetlerde bulunan, tedarik zincirinde ürünleri nihai kullanıcıya ulaştıran araçlar olarak bilinirler. Gerekirdiği istihdamın az olması ve yüklü sermaye gerektirmemesi nedeniyle bu tür işletmelere sıklıkla rastlanır. Diğer bir grup olan hizmet sektörü de KOBİ'lerin başlıca faaliyetleri arasındadır. Kendi mesleki konularında belirli bir profesyonellik kazanmış kişiler ve teknik elemanları istihdam eden hizmet sektörü, KOBİ'lerin faaliyet alanında önemli bir paya sahiptir. İmalat sektöründeki KOBİ'ler ise, daha çok taşeron olarak veya doğrudan müşteriye ulaşım kanalı olan küçük bölgelerde faaliyet gösterirler. Bu durumu, birçok parçadan oluşan ürünlerin alt parçalarını üreterek ana mamulü ortaya çıkaran işletmelere taşeron olarak çalışan KOBİ'lerde ve kendi ustalık becerileriyle doğrudan müşteri taleplerine göre ürünlerini şekillendiren mobilya imalatçılarında görmek mümkündür (Dane, 2010: 18).

KOBİ'ler dünyadaki hemen her ekonominin en mühim dinamiğini oluşturmasına rağmen, literatürde üzerinde ittifak edilmiş bir KOBİ tanımı bulunmamaktadır. KOBİ'leri tanımlayabilmek için birçok kriter kullanılmaktadır. Yapılan tanımlamalar, ülkelerin ekonomilerinin içinde bulunduğu şartlara göre değişiklik göstermektedir. Dolayısıyla KOBİ tanımı, ekonomik bir anlam ifade eden değerlere göre oluşturulmaktadır. Bu ekonomik değerlerin oluşturan temel unsurlar, işçi sayısı, ekonomik düzey, sanayileşme düzeyi, kullanılan teknoloji, pazarın

büyüklüğü, faaliyette bulunan iş kolu, kullanılan üretim tekniği, üretilen malın özelliği gibi önemli noktalar KOBİ tanımını etkileyen belli başlı faktörlerdir (kobigirisim.net).

KOBİ'lerin tanımı araştırmacılar arasında birbirinden farklı şekillerde yapılabildiği gibi, ülkelerdeki bulunan çeşitli kurumlar ile yasalar arasında da görüş farklılıkları mevcuttur. Yapılan bu tanımlar genel olarak bakıldığında, KOBİ kavramının tanımlanmasında, ekonomik değerlerin ön planda olduğu dikkat çekmektedir. Bu nedenle, çeşitli faaliyet konuları göz önünde bulundurulduğunda, ülkeler ve ekonomiler arasında KOBİ'ler için farklı tanımların yapıldığı anlaşılmaktadır. Bu tanımlamalarda da, çalışan sayısı, yıllık ciro ve mali blanço değerleri temel ölçütlerin başında gelmektedir (Şimşek, 2002: 1). Örneğin Avrupa Birliği'nde bir işletmenin "Mikro Ölçekli" bir KOBİ olabilmesi için, çalışan sayısı 10'un altında, yıllık ciro ve mali blançolarının da 2 milyon Avro'nun altında olması şartı aranmaktadır. "Küçük Ölçekli" bir KOBİ'nin ise, çalışan sayısı 50'nin altında yıllık ciro ve mali blançolarının da 10 Milyon Avro'nun altında olması gerekmektedir. KOBİ'ler için en yüksek ölçek olan "Orta Ölçekli" olabilme şartında ise, işletmede çalışan sayısının 250'den az ve yıllık cironun 50 milyon Avro'nun ve mali blançosunun 43 milyon Avro'nun altında olmasına bakılmaktadır (Kalaycı ve Çelik, 2007: 26).

Türkiye'de ise bu mikro, küçük ve orta ölçekli KOBİ tanımlamaları AB'deki sınırlara göre farklılık göstermektedir. Yapılan sınıflandırmaya göre, bir işletmenin "Mikro Ölçekli" bir KOBİ olarak sınıflandırılması için, çalışan sayısı 10'un altında, yıllık ciro veya mali blançolarının da 1 milyon Türk Lirası'nı geçmemesi şartı aranmaktadır. "Küçük Ölçekli" bir KOBİ'nin ise, çalışan sayısı 10-49 aralığında olmalı, yıllık ciro veya mali blançolarının da 8 Milyon Türk Lirası'nı geçmemesi gerekmektedir. Bir üst ölçek olan "Orta Ölçekli" olabilme şartı ise, işletmede çalışan sayısının 250'den az ve yıllık cironun veya mali blançosunun 40 milyon Türk Lirası'nın altında olması gerekmektedir. Burada bir üst ölçeğe geçmek için yıllık ciro ve mali blanço toplamının her ikisinin de belirtilen limitleri aşmasına bakılırken, çalışan sayısının belirtilen limitleri geçmesi KOBİ ölçeğinin değişmesi için yeterli olmaktadır (2015-2018 KOBİ Stratejisi ve Eylem Planı: 27).

1.1. KOBİ'lerin Önemi

1970'lere kadar ülkeler, ekonomik gelişmenin temeli olarak büyük işletmeleri görmüşler ve geliştirilen politikaları ve kalkınma faaliyetlerinin odak noktasında bu işletmeleri esas almışlardır. Ancak, 1970'lerden sonra, özellikle ABD ve İngiltere gibi ülkelerde akademik dünyanın konu üzerine artan ilgisi ve KOBİ'lerin büyük işletmelere göre daha kolay ele alınabilir olması, büyük işletmelere göre bazı avantajlarının olduğunun anlaşılmasına neden olmuştur. Böylece, pek çok ekonomide, KOBİ'ler büyümenin ve rekabet gücünü arttırmanın lokomotif araçlarından biri olabileceği algısı üzerinde önemle durulan bir konu haline gelmiştir. KOBİ'lerin bu önemi kazanmasının diğer önemli bir sebebi de, 1970'te ortaya çıkan ekonomik krizin ortaya çıkardığı sonuçlardır. Özellikle büyük işletmelerde üretim miktarının artmasına rağmen, sabit maliyetlerin değişmemesinin getirdiği birim maliyetteki azalış olarak tanımlanan "Ölçek Ekonomisi" kavramı, 1970 yılındaki ekonomik krizden sonra önemini kaybetmeye başlamıştır. İstihdama olan katkıları ve kaynakların daha ekonomik kullanılmasının zorunlu hale gelmesi nedeniyle, KOBİ'ler pek çok ekonomide oluşturulan politika hedeflerinde önemli yer almışlardır (Yılmaz, 2018: 4).

Bütün bu gelişmeler neticesinde, küresel rekabetin getirdiği zorlukları dikkate alan Avrupa Birliği de "Önce Küçük Olanı düşün!(Think Small First!)" sloganıyla KOBİ'lere gösterdikleri önemi vurgulamıştır (Yardımcı, 1998: 28).

Türkiye'de olduğu gibi pek çok ülkede de işletmelerin yaklaşık %95 inden fazlasını KOBİ'lerin oluşturduğu görülmektedir. Ayrıca, yapılan araştırmalar yenilikçi ürün ve hizmetlerin ortaya çıkmasında da KOBİ'lerin önemli bir yeri olduğunu ortaya koymuştur. Oluşturulan katma değerde, istihdam verilerinde, yapılan ihracatta ve daha pek çok hususlarda KOBİ'ler ülkeler için ekonominin vazgeçilmezi konumundadır. Ünelere göre KOBİ'lerin ekonomideki paylarını gösterir tablo aşağıda yer almaktadır.

Tablo 1: Ülkelere Göre KOBİ'lerin Bazı Göstergeleri

Ülke	Referans Yılı	KOBİ Sayısı	KOBİ'lerde İstihdam (Milyon Kişi)	KOBİ'ler Tarafından Oluşturulan Gayri Safi Katma Değer (Milyon Avro)
AB28	2013	21,571 Milyon	88,844	3.667
ABD	2011	18,2 Milyon	48,7	3.300
Japonya	2012	3,9 Milyon	33,5	-
İsrail	2011	370 Bin	1,2	45
İtalya	2013	3,7 Milyon	11,5	459
İspanya	2013	2,4 Milyon	7,6	281
Hollanda	2013	802 Bin	3,6	189
Norveç	2013	282 Bin	1	156,2
Brezilya	2011	4,2 Milyon	23,3	600
Rusya	2011	1,7 Milyon	11,4	700
Hindistan ¹	2011	24,5 Milyon	73	-
G. Kore*	2012	3,35 Milyon	13,06	-

Kaynak: 2015-2018 KOBİ Stratejisi ve Eylem Planı

Ekonomilerinin gelişmişlik düzeyi ne olursa olsun, tüm ülkelerde KOBİ'ler ülkelerin büyüme potansiyelleri ve rekabet güçlerinin artırılması için bel kemiğini oluşturmaktadır. Tablo 1'de yer alan ülkelerin büyük çoğunluğunda işletmelerin neredeyse tamamı KOBİ'lerden oluşmaktadır. Ülkelerin ekonomisinde KOBİ'lerin önemini takdir edebilmenin temel göstergelerinin başında, istihdama olan katkı ve KOBİ'ler tarafından oluşturulan katma değer gelmektedir. Tablo 1'den anlaşılacağı üzere, Avrupa Birliği'ne üye olan 28 ülkede KOBİ'lerde 88,8 milyon kişi çalışmakta iken, bu tutar Hindistan'da 73 milyon kişi seviyesindedir. Ayrıca KOBİ'ler tarafından oluşturulan gayri-i safi katma değer de, Avrupa Birliği'ne üye olan 28 ülkede 3,6 milyar Avro seviyesinde iken, bu tutar ABD'de 3,3 milyar Avro düzeyindedir. Bu durum KOBİ'lerin ülke ekonomilerindeki önemini açıkça göstermektedir (Akgemci, 2001: 12).

Ekonomik sistemlerin temel olarak ticari rekabetle şekillendiği ülkelerde, bu sistemlerin doğru bir şekilde işlemesiyle küçük işletmelerin bu sistem içerisindeki potansiyelleri arasında kuvvetli bir ilişki bulunmaktadır. Büyük işletmeler tarafından yerine getirilmesi zor olan bir takım fonksiyonlar KOBİ'ler tarafından

gerçekleştirilebildiği için, küçük işletmelerin bu ekonomik yapıya olumlu katkıları bulunmaktadır. Bazı işletmeler, faaliyet gösterdikleri işin gereği olarak KOBİ statüsünde devam etmekte, bazıları ise bu büyüklükte kalarak bizzat devam etme arzusunda bulunmaktadır. Dolayısıyla, rekabetçi piyasa şartlarında ekonominin değişken yapısı ve güçlü olması, KOBİ'lerin bu ekonomide faaliyet göstermeleriyle ve rekabet güçleriyle doğrudan ilişkilidir (Gültekin, 1999: 8-9).

Dünyanın çeşitli ülkelerinin ve Türkiye ekonomisinin ciddi krizlerden düşük oranda etkilenip bu krizlerin daha kolay atlattılmasında önemli rol oynayan KOBİ'ler, ekonomideki bu faydalarının yanında sosyal hayatta da mühim rol oynamaktadır. Ülke çapında geniş bir alana yayılan KOBİ'ler, bölgeler arası gelişmişlik farklarının giderilip homojen bir yapıya kavuşmasında ve dolayısıyla da gelir düzeyinin dağılımında da önemli yere sahiptir (Sarıaslan, 1996: 23).

KOBİ'lerin sahip olduğu bu ekonomik ve sosyal yeteneklerin farkına varan ülkeler, küçük ve orta büyüklükteki bu işletmelerin rekabet güçlerinin arttırılması ve teknoloji altyapılarının zenginleştirilmesi için politikalar oluşturmaya dikkat etmektedir. Bu nedenle, KOBİ'lerin rekabet gücü ve yapısı, gelişen ve gelişmekte olan ülkelerin küresel rekabete uyum sağlamalarında etkili olmaktadır (Yılmaz, 2015: 15).

Tablo 2: Türkiye’de Sektör ve Çalışan Sayılarına Göre Girişimlerin Dağılımı

Sektör (Nace Rev.2)	Çalışan Sayısına Göre Girişim Sayısı				
	0-9	10-49	50-249	0-249	> 250
A Tarım, Ormancılık ve Balıkçılık	28.619	1.537	211	30.367	22
B Madencilik ve Taş Ocakçılığı	5.475	1.437	352	7.264	60
C İmalat	371.608	44.668	8.882	425.158	1.627
D Elektrik, Gaz, Buhar ve İklimlendirme Üretimi ve Dağıtımı	3.931	418	167	4.516	62
E Su Temini; Kanalizasyon, Atık Yönetimi ve İyileştirme Faaliyetleri	3.044	384	103	3.531	81
F İnşaat	210.095	36.027	7.115	253.237	510
G Toptan ve Perakende Ticaret; Motorlu Kara Taşıtlarının ve Motosikletlerin Onarımı	1.189.401	47.583	4.272	1.241.256	472
H Ulaştırma ve Depolama	548.578	10.929	1.387	560.894	219
I Konaklama ve Yiyecek Hizmeti Faaliyetleri	290.907	12.715	1.597	305.219	307
J Bilgi ve İletişim	37.877	2.401	426	40.704	86
K Finans ve Sigorta Faaliyetleri	24.702	1.026	161	25.889	75
L Gayrimenkul Faaliyetleri	49.662	1.562	160	51.384	15
M Mesleki, Bilimsel ve Teknik Faaliyetler	182.344	9.697	738	192.779	117
N İdari ve Destek Hizmet Faaliyetleri	39.727	5.382	2.840	47.949	876
P Eğitim	21.307	6.284	885	28.476	345
Q İnsan Sağlığı ve Sosyal Hizmet Faaliyetleri	37.682	3.995	870	42.547	291
R Kültür, Sanat, Eğlence, Dinlenme ve Spor	33.470	837	138	34.445	13
S Diğer Hizmet Faaliyetleri	224.781	3.672	263	228.716	32
TOPLAM	3.303.210	190.554	30.567	3.524.331	5.210
Ölçeklerine Göre İşletmelerin Dağılımı	%93,6	%5,4	%0,9	%99,9	%0,1

Kaynak: 2015-2018 KOBİ Stratejisi ve Eylem Planı,

Yukarıda bahsedilen gelişmiş dünya ülkelerinde olduğu gibi, Türkiye’de de KOBİ’ler ekonomide büyük önem arz etmektedir. Tablo 2’deki veriler ışığında yapılan değerlendirme ile Türkiye’de KOBİ’lerin ekonomideki yerleri açıkça görülebilmektedir. Tablo 2’ye göre, tüm sektörlerde faaliyet gösteren işletmelerin çalışan sayısına göre % 93,6’sını mikro ölçekli işletmeler oluştururken, bu oran küçük işletmeler için % 5,4, orta ölçekli ve büyük ölçekli işletmeler için sırasıyla % 0,9 ve % 0,1’dir. Bu da sektörlerde çalışan sayısına göre KOBİ’lerin yoğunluğunu göstermektedir. Toplam orana bakıldığında ise, 0-249 arası çalışanı olan işletme sayısının, toplam işletmeler içindeki oranı, %99,9 a tekabül etmektedir. Bu oranlar da Türkiye ekonomisinde KOBİ’lerin yerini açıkça ortaya koymaktadır (2015-2018 KOBİ Stratejisi ve Eylem Planı: 28).

Türkiye’nin sosyal ve ekonomik yapısındaki yaşanan değişme ve gelişmelere esnek yapıları sayesinde kolaylıkla uyum sağlayabilen ve büyük işletmelere göre

teknolojik dalgalanmalara daha kolay adapte olabilen KOBİ'ler, günümüz ekonomisindeki yeri ve önemlerini gelecekte de muhafaza edecekleri anlaşılmaktadır. Ayrıca, küçük ve orta büyüklükteki işletmeler, kişisel sermaye ve birikimleri ekonomiye kazandırmada etkin rol oynadığından, sermaye oluşum sürecine de katkı sağlamaktadır (Özcan, 1995: 22).

Ülkelerin sürdürülebilir ve bölgesel kalkınma süreçlerinde de KOBİ'lerin etkisi şüphesiz çok büyüktür. Faaliyet gösterdikleri bölgenin yenilikçi ve yaratıcı potansiyellerini ortaya çıkarabilen KOBİ'ler, bu özellikleri sayesinde ekonomik gelişmeyi hızlandırıcı katalizör görevi görmektedir. Bunun gerçekleşmesi, yenilikçi ve farklı fikirlerin geliştirilmesinin, toplumun tabanına yayılarak tüm kesimleri içerisine alacak şekilde yaygınlaştırılmasından geçmektedir (Yapar, 2015: 8).

Toplumun her kesimindeki insan sınıflarıyla aktif olarak etkileşim halinde olarak küçük büyük ayrımı yapmaksızın yerleşim yerlerinin hepsini kapsayan KOBİ'lerdir. Bu nedenle, toplumda KOBİ'lerin geliştirilmesi ve ortaya çıkmasını tetikleyen fırsatların oluşturulması, ülke çapında ve bölgesel kalkınmanın gerçekleşebilmesi için kaçınılmaz olmaktadır. Bu tür bölgesel gelişmişlik açısından farklılıkların bulunduğu ülkelerde, bu kalkınma seviyeleri arasındaki farkları çözüme kavuşturmanın en doğru araçlarından biri de, küçük ve orta büyüklükte işletmelerin oluşumunu ve geliştirilmesini desteklemektir (Sarıaslan, 1996: 23).

1.2. KOBİ'lerin Üstün ve Zayıf Yönleri

Küçük ve orta ölçekli işletmelerin, diğer büyük ölçekli işletmelere nazaran, sahip oldukları özellikler gereği pek çok avantaj ve dezavantajları bulunmaktadır. Bu avantaj ve dezavantajlar iki temel başlık halinde incelenecektir.

1.2.1. KOBİ'lerin Üstün Yönleri

Küçük ve orta büyüklükteki işletmeler, büyük firmalara göre daha küçük ve esnek yapılarıyla, değişen piyasa koşullarına daha kolay uyum sağlamaktadırlar. Bu işletmeler, faaliyet gösterdikleri alandaki piyasaya sundukları hizmet ve ürünlerle

ilgili müşteri tercihlerinde ortaya çıkan farklılıkları daha önceden fark edip karşılaşılabilecek zararlardan kurtulabilmek için gerekli önlemleri alabilirler. Buldukları sektörler hakkında profesyonel olarak araştırma altyapısına sahip olmamalarına rağmen, bu sektöre ait pazarın bir alt bileşeni hükmündedirler. Bu durum, rekabetçi pazarda arz-talep dengesinden ortaya çıkan açıklara göre müşteri beklentilerini ve bu açıkları erken görüp buna cevap verecek faaliyette bulunma yeteneklerini arttırmaktadır. Piyasadaki taleplerde oluşan açıklıklar, sadece yeni ürün tasarımı veya sunumu olarak algılanmamalıdır (Yılmaz, 2015: 19).

Bir ürün ya da hizmetin piyasada tutunarak müşteriler arasında yer edinmesi, ilk olarak oluşturulduğu haliyle değil sonrasında müşteri seçicilikleriyle ortaya çıkan talebe göre şekillenmektedir. Bu nedenle, mevcut üründe yapılan iyileştirmeler ve değişiklikler sayesinde, ürün ve hizmetlerin pazardaki payları daha da artmaktadır. Bu açıdan konuya bakıldığında, mevcutta faaliyet gösteren büyük ölçekli işletmelerin de aslında KOBİ olarak faaliyete başlayıp daha sonra büyüme sağladığı söylenebilir. Dolayısıyla, ortaya çıkan yeni sektörler itibariyle de KOBİ'ler, ekonomiye dinamizm ve hareketlilik kazandırmakta önemli rol oynamaktadır (Dane, 2010: 12).

KOBİ'lerin üstün yönlerinin ana unsurlarından biri de, yenilik oluşturma kapasiteleridir. Esnek ve dinamik yapıları sayesinde, faaliyet gösterdikleri sektördeki müşteri gruplarına yakınlıkları, taleplerde ortaya çıkan değişiklikleri doğru anlayıp bu durumu lehlerine çevirebilmektedirler. Ayrıca ekonominin gelişmişlik düzeyini doğrudan etkileyen bilgi altyapısının zenginleşmesi, insan kaynağı olarak beşeri sermayenin de nakdi sermayeyle birlikte öneminin artmasını netice vermiştir. Bu durumun KOBİ'lerdeki yenilikçilik faaliyetine önemli derecede katkı sağladığı bir gerçektir (Yalçın, 2006: 24-26).

Gelişmiş altyapılarıyla birlikte yüksek sermaye ve insan kaynağına sahip büyük firmaların ileri derecede ar-ge faaliyetli yürütme imkânları olmasına karşın, OECD tarafından 2017 yılında hazırlanan “Küresel ve Dijital Ekonomide KOBİ'lerin Katkılarının Artırılması” raporunda yenilikçi hizmet ve ürünlerin mühim bir kısmının küçük firmalar tarafından gerçekleştirildiği anlaşılmaktadır. Bu rapora göre, Avrupa Birliği ülkelerinde, biyoteknoloji ile ilgili alanlarda inovasyonun bir ölçüsü olarak

alınan patentlerin yaklaşık %20'si KOBİ'ler tarafından alınmıştır (OECD Report, 2017: 7).

Büyük işletmelere göre küçük yapıları, KOBİ'lerde çalışanlar arası doğrudan bir iletişimin olmasını sağlamakta, bürokratik ilişkilerden gelen maliyetlerden de kaçınılmasını sağlamaktadır. Etkin kaynak kullanımını tamamlayan bu durum, KOBİ'lerin temel avantajları arasında yer almaktadır. Çalışan ve işveren arasında görülen yakın bilgi ve tecrübe paylaşımı, çalışanların faaliyette buldukları işe uyum sürecini hızlandırarak daha verimli çalışmalarına imkân tanımaktadır. Büyük işletmeler tarafından üretildiği takdirde maliyetteki artış veya kar marjındaki azalış nedeniyle tercih edilmeyen bazı faaliyetler, küçük ve orta büyüklükteki işletmeler tarafından yürütülmektedir. Böylece düşük kapasite kullanımı ve verimsiz kaynak kullanımının da önünce geçilmiş olmaktadır (Sarıaslan, 1996: 71).

Genel başlıklar halinde bakılacak olursa, KOBİ'lerin büyük işletmelere göre bazı temel üstünlükleri aşağıdaki şekilde sıralanabilir (ekodialog.com):

- 1-Ekonomik durumdaki değişikliklere daha kolay uyum sağlayabilmektedir
- 2-Dinamik yapılarıyla ülke ekonomileri için dinamizme öncülük etmektedir
- 3-Yenilik ve girişimcilik konuları için yüksek bir potansiyele sahiptirler
- 4-İstihdama yaptıkları katkı sayesinde, işsizliğin çözümünde önemli role sahiptirler
- 5-Değişime kolaylıkla uyum sağlayabilecek esnek bir yapıya sahiptir
- 6-Faaliyet gösterdikleri muhitte, bölgesel kalkınma ve gelişmeye katkı sağlamaktadır
- 7-Başarma azmine sahip girişimcilere ev sahipliği yapmaktadır
- 8-Faaliyetlerini yürütürken öz sermaye oranlarının yüksek olması, finansal krizlere karşı daha dayanıklı hale gelmelerine neden olmaktadır.

1.2.2. KOBİ'lerin Zayıf Yönleri

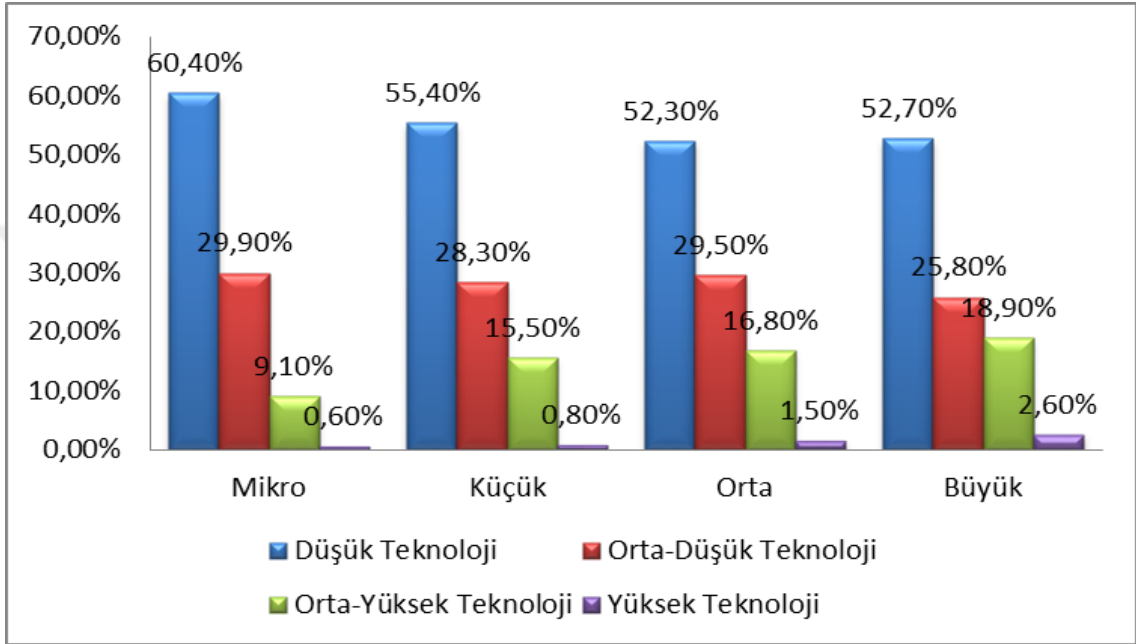
KOBİ'lerin zayıf yönlerinin pek çok ana başlığı bulunmaktadır. Büyük işletmelere göre pek çok üstün yanları olduğu gibi, KOBİ'ler bu avantajları sınırlayan zayıf özelliklere de sahiptirler. Ancak özellikle 1970'lerden sonra yapılan akademik araştırmalar ve KOBİ'leri geliştirmeye yönelik hazırlanan teşvik politikaları, bu eksiklik ve zayıflıkların çıkış noktalarını tanımlamaya çalışmış ve olumsuz etkilerini en aza indirmeyi hedeflemiştir (Zengin, 2010: 62).

KOBİ'lerin zayıf yönlerinin öncelikli başlıklarından biri yönetim ve organizasyon faaliyetleri gelmektedir. Büyük işletmelerde olduğu gibi, KOBİ'lerde belirli görev dağılımıyla oluşmuş bir yönetim ve organizasyon düzeni bulunmamaktadır. Faaliyetlerin az sayıda ve dar içerikli başlıklardan oluşması, faaliyetler bütünü yürütülmesi için ayrı birimlerden oluşacak görev dağılımına ihtiyaç duyulmamasını netice vermiştir. Bu nedenle, pazarlama, satış, muhasebe, üretim vs. gibi işletmenin başlıca fonksiyonları için birimler oluşmamıştır. Dolayısıyla farklı işletme fonksiyonları için uzmanlaşma oluşmadığından, bu faaliyetler beklenen düzeyde etkili olarak yürütülememektedir (Yılmaz, 2015: 13).

KOBİ'lerin zayıf yönlerinden diğer bir ana başlık, teknolojik değişimleri yeterince yakından takip edememeleridir. Sermayelerinin sınırlı olması nedeniyle nitelikli ve uzman personel istihdamına ayrılan kaynakların yeterli düzeyde olmaması, özellikle bilgi çağının getirdiği teknolojik değişim ve gelişmelere ayak uydurmada KOBİ'lerin zorlanmasına neden olmuştur (Çevik, 2018: 54). Literatürde ölçek ekonomisi olarak tanımlanan üretim miktarlarının artmasıyla birim başına düşen maliyetin azaltılmasının temin edilebileceği faaliyetler, yüksek başlangıç sermayesi gerektiren ve çoğunlukla büyük işletmelerde görülebilen faaliyetlerdir. Bu yüzden, KOBİ'lerde teknoloji kavramının elde edinimi ve uygulanmasında güçlükler yaşanmaktadır (Yalçın, 2006: 29).

Teknolojik gelişmelerin gerektiği gibi takip edilememesi ve uyum sağlanamaması, KOBİ'lerin ar-ge çalışmalarına gereken önemi verememesiyle de yakından ilgilidir. Belirsizliği yüksek ve sonuçlarını ancak uzun dönemli uğraşlar neticesinde gösteren ar-ge çalışmalarına, işletmelere yenilikçi ürün oluşturma

konusunda farklı algılar kazandırmakla beraber, üretim odaklı olarak faaliyetleri yürüten KOBİ'ler tarafından gereken kaynak aktarımı yapılamamaktadır. Bu durum ar-ge faaliyetlerinin içerdiği risk derecesinin yüksekliği ve neticesinde ortaya çıkması hedeflenen çıktılarının belirsiz olmasıyla doğrudan alakalıdır. Dolayısıyla, bu faaliyetler, sermayeleri sınırlı olan KOBİ'lerce kısa vadede netice göremeyeceği faaliyetler olarak algılanmaktadır (Kılıçlı, 2016: 34).

Şekil 1: Türkiye’de İşletme Ölçeğine Göre Teknoloji Yoğunluğu

Kaynak: 2015-2018 KOBİ Stratejisi ve Eylem Planı(KSEP)

Şekil 1’den görülebileceği üzere, 2013 yılında TÜİK’den teknoloji yoğunluğu konusunda konusundaki verilerin sınıflandırılmasına göre, KOBİ’lerin ve büyük işletmelerin çoğu düşük teknolojide faaliyet gösterdiği anlaşılmaktadır. Daha detaylı olarak bakıldığında, mikro ölçekli(1-9 çalışan) işletmelerin sadece % 0,6’sı yüksek teknoloji ve %9,1’lik kısmı orta-yüksek teknolojide faaliyet göstermektedir. Bu oranlar küçük ve orta ölçeklerdeki işletmeler için sırasıyla %0,8-%1,5 yüksek teknoloji ve %15,5-%16,8 orta-ileri teknoloji olarak karşımıza çıkmaktadır. KOBİ’lerin bütün ölçeklerinde de %50 den fazla sayıda işletme düşük teknolojide faaliyet göstermektedir (2015-2018 KOBİ Stratejisi ve Eylem Planı: 79).

Genellikle küçük ölçekli ve talep miktarı yüksek olmayan pazarlara yönelik faaliyet gösteren KOBİ’ler, mali imkânlarının sınırlılığı nedeniyle ölçek ekonomisinin

maliyet azaltıcı avantajından mahrum kalmaktadırlar. Yeni üretim teknolojilerinin yüksek maliyet gerektirmesi, KOBİ'leri mevcut teknoloji düzeylerini koruyarak faaliyetlerine devam etmelerini zorunlu kılmıştır. Bu durum da yüksek üretim teknolojilerine kıyasla birim maliyeti yüksek ürünlerin düşük kalitede üretilmesini beraberinde getirmiştir (Yalçın, 2006: 33).

KOBİ'lerin üretim faaliyetlerindeki bahsedilen zayıflıkları, pazarlama faaliyetlerinde de görülmektedir. Yönetim ve organizasyon faaliyetlerindeki zayıflıklarda bahsedildiği gibi, KOBİ'lerin bu faaliyetleri yürütmek için oluşturulmuş bir birimleri mevcut olmayıp uzmanlaşmış bir pazarlama kadroları bulunmamaktadır (Çevik, 2018: 54). Satış aktiviteleriyle beraber yürütülen pazarlama faaliyetleri, diğer faaliyetler gibi büyük oranda işletme sahip ve yöneticilerince yerine getirilmeye çalışılmaktadır. Dolayısıyla, geniş müşteri potansiyellerine hitap etmenin başlıca araçları olan reklam ve fuarlara katılım faaliyetleri, ancak belirli olgunluğa gelmiş sınırlı sayıda KOBİ'de görülebilmektedir (Dane, 2010: 29).

Büyük işletmelerle kıyaslandığında KOBİ'lerin zayıf yanlarından diğer önemli bir husus da eğitim faaliyetlerinin sınırlı kalmasıdır. Herhangi bir büyük işletmede yeni işe başlayan kişiler, işletmenin birikmiş bilgi birikimleri ve faaliyet konusunda ortaya çıkan yeniliklerin büyük işletmece takip edilme ihtiyacı sayesinde kendisini geliştirme ve yenileme imkânı bulabilmektedir. Bu durum büyük işletmenin insan kaynağına katkı sağlayacağı gibi, bilgi birikiminin de artmasına zemin hazırlamaktadır. KOBİ'lerde ise, işletme içinde gerçekleşen eğitimler, daha çok iş başında usta-kalfa veya kalfa-çırak ilişkisi sınırlarında belirli bir kalıbın dışına çıkmayarak gerçekleşmektedir. Dolayısıyla, işletmenin kendini yenilemesi için gerekli olan bilgi ve tecrübe altyapısı oluşmadığından, işletme eski düzeninden çıkmakta zorluklar yaşamaktadır. Bu yenilenme durumunun zorunlu hale geldiği şartlarda, eski kalıbından çıkamayan işletmelerin faaliyetinin sona ermesiyle de neticelenebilmektedir (Dane, 2010: 20).

Eğitim faaliyetlerindeki KOBİ'lerin zayıflıkları, rekabet güçlerinin zayıflığını da beraberinde getirmektedir. Teknoloji seviyesi düşük üretim altyapısıyla faaliyetlerin yürütülmesi, KOBİ'ler için ürünlerin birim maliyetlerini arttırmakta ve ürünlerin piyasadaki seçici taleplere cevap verecek özellikleri karşılayamamasına

neden olmaktadır. Bu durum fiyat politikası ve kalite hususlarında KOBİ'lerin rekabet gücünü olumsuz etkilemektedir (Çevik, 2018: 55). Ayrıca, bu unsurlara ilaveten satış sonrası hizmetlerin de kısmen sınırlı kalması KOBİ'lerin rekabet güçlerini olumsuz etkileyip zayıf yanlarının önemli başlıkları arasında yer almaktadır (Yalçın, 2006: 36).

KOBİ'lerin büyük işletmeler göre bazı temel zayıflıkları bazı ana başlıklar altında aşağıdaki şekilde sıralanabilir (ekodialog.com):

1-Ar-Ge ve teknolojinin etkin kullanımı konularında farkındalık azlığı ve birikim eksiklikleri bulunmaktadır.

2-Bankalarca işletmeler için oluşturulan kredilerden yeterince yararlanamamaktadır. Bunun temel nedeni kefalet ve teminat verme güçlüğüne bulunmasıdır.

3-Temel işletme fonksiyonlarından pazarlama konusunda uzmanlaşmanın olmaması, modern pazarlama tekniklerinin kullanılmamasını beraberinde getirmiştir.

4-Kaliteli ve düşük maliyetli ürün üretimi sınırlı kalmaktadır.

5-KOBİ yönetici ve çalışanlarının yönetim ve organizasyon yetkinlikleri oldukça düşük seviyededir.

6-Sermaye kaynaklarının sınırlı olması, rekabet avantajı sağlayacak ileri düzey teknolojik yatırımların çok az olmasını neden olmaktadır.

1.3. KOBİ'lerin Türkiye ekonomisindeki yeri

Türkiye'de faaliyet gösteren işletme sayısı ve toplam istihdamı oluşturan unsurlara bakıldığında, KOBİ'lerin ekonomide çok önemli bir yere sahip olduğu anlaşılmaktadır. Ülkemizde KOBİ'lerin ekonomik yerini açıklamadan önce, KOBİ'lerin ülkemizde tarihi gelişiminden kısaca bahsedilecektir.

KOBİ'lerin tarihi gelişimi ilk olarak Mahmut Ali Evran tarafından oluşturulan Ahilik Sistemi'ne kadar dayanmaktadır. Başlıca görevleri arasında sosyal güvenlik ve eğitim hizmetleri gibi faaliyetler bulunan bu teşkilat, bu görevleriyle birlikte ticaretle

uğraşan halk kitlesini dayanışma konusunda birbirine bağlayan bir yapı konumundaydı. Bu sistem, daha sonra farklı sektörlerin sorunlarını ele almak üzere oluşturulmuş Lonca Teşkilatına yerini bırakmıştır (Kılıçlı, 2016: 24).

Bu yapı da Ahilik Sisteminin daha genel olarak yerine getirdiği faaliyetlere, günümüzdeki üretim kooperatiflerine benzer olarak kaliteli ürün ve üretimde standart bir seviyeyi sağlayabilmek amacıyla faaliyetlerini yürütmekte idi (KOSGEB, KOBİ Ekonomisi Tarihi Gelişimi, 2003: 3).

Türkiye’de özellikle 15. ve 16. yüzyılda kişisel becerilere dayanarak faaliyet gösteren esnaflar ve temel faaliyetleri el sanatlarından oluşan sektörler başka ülkelere kıyasla daha ileri seviyeye ulaşmış konumdadır. 17. yüzyıldan sonra Avrupa’da ortaya çıkan Sanayi İnkılabı sonrasında, makineleşme ve seri üretim faaliyetleri hız kazanarak ülke ekonomilerinin küçük ölçekte faaliyet gösteren işletmeler olan bağlılığını azaltmıştır. Bu durum karşısında KOBİ’lerin önemi eskisine kıyasla ciddi oranda azalmıştır. 1800’lü yılların sonunda gelindiğinde ise, küçük çapta yürütülen imalat faaliyetleri, büyük işletmelere göre rekabet gücünü tamamen kaybedecek duruma gelmiştir. Bu durum, küçük işletmeler tarafından kendilerini koruyucu yapıların geliştirilmesi ihtiyacına öncülük ederek teşkilatlanmaları netice vermiştir. Geçmişte farklı unvanlarla oluşturulan bu teşkilatlar özellikle Tanzimat Döneminde oluşturulan kanunlarla desteklenmiştir (Çevik, 2018: 59).

Cumhuriyet Dönemi ve sonrasına gelindiğinde ise, tüm dünya ülkelerini etkileyen ekonomik krizin 1929 yılında ortaya çıkması, Türkiye’de ekonomiyi bu krize karşı en az hasarla atlatabilmek için 1933-1938 yılları arasında birçok tedbir faaliyeti içeren bir kalkınma planı uygulanmasına neden olmuştur. Bu plan ekonomide temel olarak arz ve talep dengesini korumayı hedeflemiş, dolayısıyla KOBİ’lere kıyasla temel olarak kamu denetiminde faaliyet gösteren Kamu İktisadi Teşebbüsleri(KİT) ve büyük işletmelerin daha fazla önem kazanmasına neden olmuştur. Bundan sonraki 10 yıllık döneme gelindiğinde ise, II. Dünya Savaşı’nın da beraberinde getirdiği olumsuz etkilerle birlikte, tüm dünya ülkelerinde olduğu gibi Türkiye’de de ekonomik büyüme faaliyetleri durağanlaşmış ve bu durum 1950’li yılların başına kadar devam etmiştir (Çevik, 2018: 60).

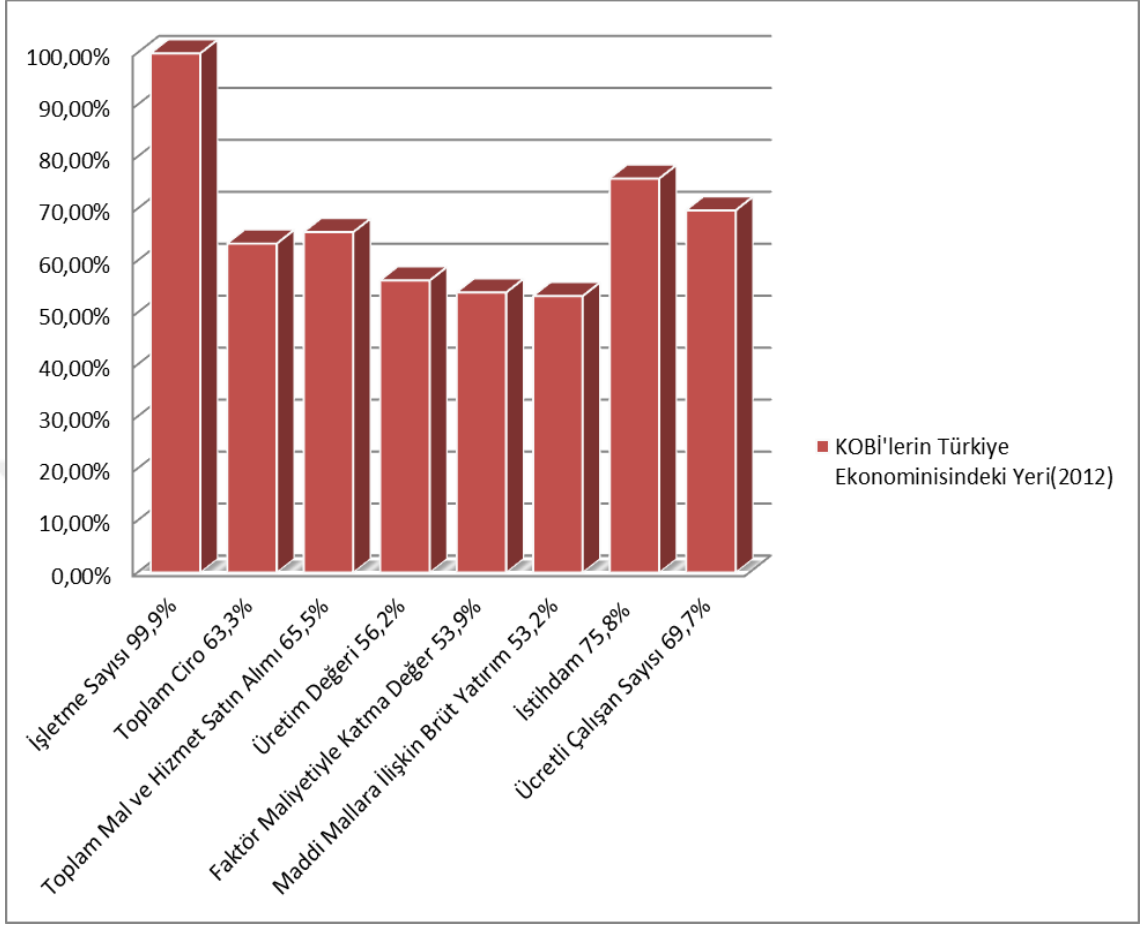
Çok partili döneme geçildiği 1950-1963 yılları arasında ise, özel girişimlere yapılan desteklemelerin arttığı bu dönemde küçük işletmelerin sayısında ciddi bir artış yaşanmış ve ilerleyen dönemlerde yürütülen 5 yıllık kalkınma planlarıyla birlikte, küçük ve orta büyüklükteki işletmelerin geliştirilmesi faaliyetleri ve karşılaştıkları ana sorunlara getirilebilecek muhtemel çözümler de uygulanmaya başlanmıştır. Bütün bu faaliyetlerle birlikte, bu dönemlerde oluşturulan kalkınma planlarında, KOBİ tanımı net olarak yapılmadığında uygulanmak istenen politikalar yeterli düzeye ulaşamamıştır (Çevik, 2018: 60).

KOBİ'ler için uzun vadeli planların yapılarak gerekli stratejilerin uygulanması, Avrupa Birliği uyum sürecinin başlamasıyla ortaya çıkmıştır. Bu dönemlerde, KOBİ'ler için oluşturulan politikalarda, doğrudan doğruya KOBİ'lerin geliştirilmesine odaklanacak yapıların oluşturulmasına önem verilmiş ve Küçük Sanayi Geliştirme Teşkilatı(KÜSGET) ve Sınai Eğitim ve Geliştirme Merkezi(SEGEM) isimli kurumlar oluşturulmuştur. Bu kurumlar faaliyetlerini 1980'li yılların sonuna kadar yürütmüş ve 1990 yılında bu kurumlar Küçük ve Orta Ölçekli Sanayi Geliştirme ve Destekleme İdaresi Başkanlığı(KOSGEB) adı altında birleştirilmiştir. Avrupa Birliği uyum sürecini takip eden dönemde başlayan üyelik sürecinde de, KOBİ'ler üzerine yapılan faaliyetler daha fazla önem kazanmış olup AB'de yürütülmekte olan KOBİ politikalarına uyum sağlayabilmek adına KOBİ'leri desteklemeye yönelik olarak oluşturulan politikaların düzenlemesi çalışmaları hız kazanmıştır. Nitekim bu durumun en somut örneği, 2002 yılında Türkiye tarafından Avrupa Küçük İşletmeler Şartnamesi'nin imzalanması ve KOBİ'lere yönelik programların daha somutlaştırılması konusunda Avrupa Birliği ile ortak karara varılmış olmasıdır. 2005 yılında çıkarılan Bakanlar Kurulu kararınca bu somut adımlardan birisi atılmış ve ortak KOBİ tanımı oluşturulmasına yönelik olarak "Küçük ve orta Büyüklükteki İşletmelerin Tanımı, Nitelikleri ve Sınıflandırılması Hakkında Yönetmelik" yayınlanmıştır. Bu yönetmelik ile KOBİ tanımına giren sektör grupları ve bunların sınırları netlik kazanmıştır (Kılıçlı, 2016: 25-26).

KOBİ'lerin Türkiye'de ilk olarak ortaya çıkışından 2005 yılına kadar olan tarihi gelişim süreci incelendiğinde, bulunulan zaman dilimine göre KOBİ'lere yönelik olarak oluşturulan ve oluşturulması hedeflenen politikalar olduğu

anlaşılmaktadır. Bu durum ülke ekonomisinde KOBİ'lerin büyük önem arz ettiğinin temel göstergelerinden biri olarak ortaya çıkmaktadır.

Şekil 2: Türkiye’de KOBİ’lerin Ekonomisindeki Yeri

Kaynak:2015-2018 KOBİ Stratejisi ve Eylem Planı(KSEP)

Şekil 2’de yer alan göstergelerde, KOBİ’lerin Türkiye ekonomisindeki temel göstergeler içerisinde yer alan payları belirtilmiştir. TÜİK tarafından 2012 yılı için belirlenen bu verilere göre, KOBİ’ler toplam işletme sayısının yaklaşık % 99,9’unu, toplam istihdamın yaklaşık olarak %75,8’ini, toplam ciro’nun % 63,32’ünü, toplam mal ve hizmet satın alımının %65,5’ini, üretim değerinin %56,2’sini ve faktör maliyetiyle katma değer de %53,9’unu teşkil etmektedir. Bu oransal veriler, KOBİ’lerin ülke ekonomisindeki önemini vurgulamaktadır (2015-2018 KOBİ Stratejisi ve Eylem Planı: 30).

İKİNCİ BÖLÜM

KOBİ'LERİN TÜRKİYE'DEKİ TEMEL SORUNLARI

Yukarıda da bahsedildiği üzere, Türkiye'de akademik dünyanın yürüttüğü çalışmalar ve KOBİ'leri geliştirmek ve desteklemek için oluşturulan teşvik politikaları küçük ve orta büyüklükte işletmelerin yaşadığı temel sorunlarla mücadele edip mantıklı ve uygulanabilir çözümler sunmayı hedeflemiştir. Türkiye'deki KOBİ'lerin temel sorunlarını detaylı anlayabilmek için oluşturulan bu teşvik sisteminin detaylarını gösterecek bir sorgulama yapmak faydalı olacaktır.

Türkiye, KOBİ'lerin sorunlarını ele almak için oluşturulan politikalarda, önleyici ve tedbirselsel bir yaklaşım takip etmeye devam etmektedir. Bu yaklaşım dikkatlice oluşturulmuş bir KOBİ Stratejisine ve geniş kapsamlı destek hizmetlerine sahip olup ülkenin küçük işletmeler politikalarının uygulayıcısı konumunda olan KOSGEB tarafından koordine ve takip edilmektedir. Temel hedefi bürokrasinin azaltılması olarak hükümet tarafından oluşturulan e-hizmetler, KOBİ'lerin işlevsel çevresini geliştirmeye katkı sağlamasına rağmen, işletme tescil süreçleri hantallığını korumakta ve bununla ilgili tescil ücretleri yakın zamanda daha da artmaktadır. Ülkemizdeki İcra-İflas kanunu açık ve sistematik bir şekilde finansal sıkıntıya giren şirketler için resmi prosedürleri yönetmesine rağmen, girişimciler için ikinci bir şans teşvik edecek faaliyetleri yürürlüğü sokacak bir çaba bulunmamaktadır (OECD Report, 2016: 332).

Türkiye'de faaliyet gösteren KOBİ'lerin karşılaştığı sorunlar daha önce yapılan çalışmalarda bazı başlıklar altında sınıflandırılmıştır. Bu başlıkları işletmelerin kendi özelliklerinden kaynaklanan ve kendi kontrolleri dâhilinde olmayan çevresel faktörler olarak ikiye ayırmak mümkündür. KOBİ'lerin kendi özelliklerinden kaynaklanan sorunlara bakıldığında, yeterli olmayan sermaye yapıları, özellikle aile şirketlerinde yönetim organizasyon becerilerinin gelişmemiş olması, yerleşim alanlarının üretim için yeterince uygun olmaması ve üretim ve pazarlama faaliyetlerindeki kapasitelerinin gelişmemiş olması gibi sebepler yer almaktadır. Çevresel faktörleri ise genel olarak; teknolojik gelişmeler, yasal, sosyal ve siyasal koşullar gibi başlıklar altında sınıflandırılmaktadır (Dane, 2010: 14).

KOBİ'lerin karşılaştıkları sorunları aşağıdaki başlıklar halinde incelemek mümkündür.

2.1. Finansman Sorunları

Türkiye'de KOBİ'lerin önünde engel teşkil eden en önemli sorunlardan biri de yetersiz seviyede finansman kaynakları ve bu kaynakların yüksek maliyetli olarak elde edilebilmesidir. Özellikle sanayi sektöründe rakiplerine karşı rekabet avantajı elde edebilmeleri için KOBİ'lere sağlanan kredi imkânlarının düşük maliyetli olması büyük önem arz etmektedir. KOBİ'lerdeki finansmana ulaşım sorunu, yatırım döneminde başlamakta ve işletmenin büyüme sürecinde de devam etmektedir. Bankalar küçük ölçekli işletmelerden çok, riski daha az olan büyük işletmelere destek olma eğiliminde olduğundan, ülkede yaşanan ekonomik sıkıntılar ve siyasi istikrarsızlıktan kaynaklanan belirsizlikler finansman sorunlarının önemlileri arasında yer almaktadır (Sert, 2018: 50).

Türkiye'de KOBİ'ler için finansmana erişim, OECD tarafından en son gerçekleşen Küçük İşletmeler Eylem Planı (Small Business Act) değerlendirmesinden sonra ilerleme kaydetmiştir. Bu durum kredi kullanımında sınırlama alan firma sayısının, Türkiye haricindeki bütün ülkelerle kıyaslandığında çok az miktarda olduğunu gösteren BDDK(Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu) verilerinden de anlaşılmaktadır. Kiralama(leasing) ve derecelendirme(factoring) üzerine yeni bir kanunun Aralık 2012 itibariyle yürürlüğe girmesi, bankasız finansman imkânlarını geliştirmeye katkı sağlamıştır. Ancak, KOBİ'ler için finansmana erişim tam olarak en yüksek potansiyeline erişmemiştir. Çok aktörlü olarak taşınabilir varlıkların temin edilmesinin desteklenmesi ve KOBİ'lere uzun dönemli finansal çözümler sunacak finansal kurum kapasitelerinin geliştirilmesi KOBİ'ler için önem arz edecek bir husus olarak ortaya çıkmaktadır (OECD Report, 2016: 332).

Finansal kaynakların temininde KOBİ'ler birçok farklı problemle karşılaşmaktadır. Faaliyetlerini sürdürebilmek için fon elde etme talebinde buldukları sermaye piyasaları ve bankalar tarafından sunulan kredilerin neredeyse tamamı, büyük işletmelere hizmet verecek şekilde yapılandırılmış olduğu göze çarpmaktadır. Bu krediler de işletmelere sunulurken ipotek olarak gayrimenkul

istenmekte firmada bulunan makine ve ekipman teminat yerine kabul edilmemektedir. Ayrıca, sunulan kredilerde faiz oranlarının yüksek olması da KOBİ'lerin kredi almalarını zorlaştırmaktadır (Dane, 2010: 22).

Kaynak arzı tarafından bakıldığında, Türkiye'deki bankalar hükümetin sunmuş olduğu faiz desteği ve teminatlarla birlikte KOBİ'lere verilen kredilerini daha da genişletmişlerdir. Bu teminat sağlayıcıların başında 2011 yılında 1.12 milyar TL ve 2014 yılında 1.39 milyar TL'lik kredi hacmine garantörlük hizmetini yerine getiren Kredi Garanti Fonu(KGF) gelmektedir. Bununla beraber, bankalar yine ağırlıklı olarak sabit varlıkları teminat olarak kabul etmeye devam ettiklerinden KOBİ'lerden borçlanma sürecine dâhil olmak talebinde bulunanlardan sadece çok az bir kısmı bu şartları yerine getirebilmektedir. Kaynak talebi tarafında, KOBİ'ler 2012 yılında gerçekleştirilen Küçük İşletme Eylem Analizinden beri toplam borçlanmanın önemli bir kısmına sahiptirler. Faaliyet gösteren banka şubelerinin sadece %50 si Türkiye'nin 3 büyük şehri dışındaki şehirlerde yapılandıkları ve nüfusun da % 70 i bu 3 büyük şehir dışında yaşadığı için az gelişmiş ve kırsal kesim hizmet dışı olarak kalmaktadır. Kısa dönemli mevduat tabanına bakıldığında, verilen borçlar sadece kısa ve orta vadeyi kapsamaktadır. KOBİ'ler için uzun vadeli borçlanma ise, ulaşılması zor olarak bir hedef olarak ortaya çıkmaktadır (OECD Report, 2016: 339).

KOBİ'lerin en önemli sorunlarının başında, krediyi alabilmek için kendilerinden istenen teminatlar oluşturmaktadır. Finans sağlayıcılar riskli oranını yüksek gördükleri KOBİ'lere kredi sağlamak için yüksek teminatları şart koşmaktadır. Bu durum işletmeleri kısır bir döngü içine sokmaktadır. Diğer bir husus da, piyasada ortaya çıkan bir kriz durumunda finans sağlayıcıların yaptıkları ilk iş, kredilerin kullanılmasına ara verip mevcut kredilerin de en kısa zamanda geri alınması için faaliyetlerini hızlandırmak olmaktadır. Böyle bir durumda KOBİ'ler kendi finansal planlarında olmayan zor bir durumla karşılaşmaktadır. Büyük işletmelere göre KOBİ'ler, kendi nakit akımlarında düzensizlikler ve likidite sorununu daha fazla yaşamaktadır. Bu nedenle de, KOBİ'lerin alternatif kaynaklar bulması da önem kazanmaktadır (Yılmaz, 2012: 33).

Bazı yasal altyapılar tarafından desteklenen leasing(kiralama) ve faktöring(borç verme) hizmetleri gibi banka dışı finansman alternatifleri banka

kredilerine geçerli bir alternatif oluşturmaktadır. Kiralama faaliyetleri, banka kredilerinden sonra ikinci önemli finansman kaynağı olarak belli bir oranda geliştirilmiştir. Kiralama faaliyetlerinin % 40'ını KOBİ'ler oluşturmakta, bu nedenle bu faaliyetler KOBİ'ler için önem arz etmektedir. Doğu ve Orta Avrupa'daki pek çok ülkeden farklı olarak, Türkiye'deki kiralama faaliyetleri vasıtadan çok makine-ekipman kiralanmasına odaklanmış durumdadır. Büyük çoğunluğunun sahiplerini bankalar oluşturduğu Kiralama piyasasında faaliyet gösteren 31 adet işletme arasında, rekabet düzeyi nispeten yüksek seviyededir. Faktöring hizmetleri ise KOBİ'ler için önemli bir finansman aracı olmasına ve Türkiye'de mevcut bulunmasına rağmen, geleneksel borçlanma oranlarına göre maliyetler kayda değer derecede yüksektir. Özel sermaye sunulan bu hizmet, temel olarak daha büyük şirketler tarafından ulaşılabilir konumdadır ve toplam aktivite pazarın hacmi tarafından öngörülen potansiyelin altındadır. Türkiye'de yeterli miktarda yasal düzenleme altyapısı bulunmaması nedeniyle Mikro finans faaliyetleri henüz başlangıç seviyesindedir. Bu durum da KOBİ'ler için finansmana erişim hususunda bir engel oluşturmaktadır (OECD Report, 2016: 339).

2.2. Üretim ve Pazarlama Sorunları

KOBİ'lerin üretim süreçleri incelendiğinde, hammadde yetersizliği nedeniyle düşük kapasiteyle çalıştıkları görülmektedir. Küçük ölçekli işletmeler üretim sürecinde işletmeye lazım olan girdileri büyük oranda yerli tedarikçilerden temin ederken, orta ölçekli işletmeler ise daha çok bu girdileri dış kaynaklı elde etmektedir. KOBİ'lerde bulunan finans sıkıntıları, kaliteli ve uygun hammadde teminini sınırlamakta, bu nedenle de işletmede oluşturulan ürünlerin kalitesi düşük olmaktadır. Düşük kaliteli ürünlerin üretilmesi neticesinde, firmada üretilen ürünlerin pazarlanmasında sıkıntı yaşayan KOBİ'ler hammadde temininde güçlüklerle karşılaşmakta ve yeterince üretim yapamamaktadır (Sarıaslan, 1996: 25).

Üretimde ortaya çıkan başka bir sorun da teknolojik sebeplerden ileri gelmektedir. Bilgi işlem ve bilişim teknolojilerinin özellikle üretim, tedarik ve dağıtım süreçlerindeki rolünün her geçen gün artması, akıllı dijital teknolojiler, nesnelerin interneti, akıllı sensör teknolojileri, otonom robot teknolojileri ve yapay zekâya dayalı imalat kavramlarının önem kazanması, bu dönüşümün son

zamanlardaki temel başlıklarını oluşturmaktadır. Nihai kullanıcı talepleri daha fonksiyonel, kaliteli ve üstün özellikler barındıran farklılaşmış ürünlere yönelmekte olup KOBİ'lerin üretim süreçlerinde bu değişmelere uyum sağlaması zorlaşmaktadır (Kılıçlı, 2016: 35).

İşletmelerin temel fonksiyonlarından biri olan pazarlamaya dair KOBİ'lerin sorunlarına bakıldığında ise, bu hususta konusunda uzman kişilerin istihdam edildiği ayrı bir pazarlama birimi bulunmadığı görülmektedir. Bu durum KOBİ'lerde pazarlama anlayışının yeterince gelişmediğinin bir göstergesidir. Detaylı bir pazarlama araştırması yapılmaması ve pazarlama araçlarından yeterince faydalanılmaması da, KOBİ'lerdeki pazarlama konusundaki sıkıntılarını ortaya koymaktadır. Küçük ve orta ölçekli işletmelerin yurtdışı pazarlara girmelerinin zor olması ve ihracat pazarlarının daha çok yüksek kalitede ürünlere sahip işletmelere uygun olması, KOBİ'lerin daha çok yerel pazarlara hitap etmesine bu sebeple de pazar paylarının sınırlı kalmasına neden olmaktadır. KOBİ'ler, kendi ürünlerinin pazarlamasında, sermaye durumları nedeniyle zengin ve maliyetli satış kanalları kullanmaktan kaçınmaktadır. Ayrıca ürünlerini yüksek miktarlarda üreten veya temin eden büyük işletmeler kitle üretiminin avantajlarından yararlanırlarken, sınırlı kapasiteye sahip olan KOBİ'ler bu avantajdan mahrum kalmaktadır. Büyük işletmeler kendi ürünlerine ait parçaları piyasadaki küçük işletmelere ürettiren, üretilen ürün talebinin tekeli elinde tutarak taşeron konumundaki küçük işletmelere istediği şartları sunmakta, bu durum da KOBİ'lere pazarlama açısından büyük bir dezavantaj oluşturmaktadır (Dane, 2010: 20).

KOBİ'lerin pazarlama konusundaki sorunlarına bakıldığında, farklılaşan talepler ve müşteri tercihlerinin çeşitliliği karşısında ürün ve hizmet gruplarında yenilik ve farklılaşma sorunlarının öncelikli olduğu görülmektedir. KOBİ'lerin tedarikçiler ve aracı firmalarla yaşadıkları sorunların bu hususta etkili olduğu düşünülmektedir. Ayrıca, KOBİ'lerin yenilik oluşturma ve yeni ürün ortaya koyma potansiyellerini önemli derecede etkileyen faktörlerden biri de KOBİ'lerdeki mali sıkıntılardır. Tüketici tercihlerindeki değişiklik ve yenilikçi talepler karşısındaki pazarlama sorunlarına karşılık, işletmelerin çaba sarfettikleri temel pazarlama konularında ürün/ hizmet fiyatlandırılması ve satış faaliyetlerini artırma gayretlerinin önemli bir yeri olduğu anlaşılmaktadır (Torlak ve Uçkun, 2005: 10).

2.3. İhracat ve Uluslararasılaşma Sorunları

Ülke ekonomilerinin gelişmesi açısından ihracat kavramı büyük bir öneme sahiptir. İhracat, ekonomilerin büyümesi ve ülkelerin kalkınmasında mühim bir rol oynamaktadır. Ayrıca ihracatın gerçekleşebilmesi ve bu sayede ülkeye döviz girişi sağlanarak beklenen faydaların elde edilebilmesi için yeterli derecede ihraç edilebilir ürünlerin üretilmesi gerekmektedir. Rekabetin her geçen gün daha farklı bir boyut kazadığı küresel piyasada, ihracat kavramı gelişmekte olan ve gelişmiş ülkelerde faaliyet gösteren KOBİ'lerde, ticaretteki gelişmelere göre önem verilen ve çeşitli programlarla desteklenen bir faaliyet konumuna gelmiştir. İhracata başlamış olan işletmelerin bu konudaki faaliyetlerini hızlandırma ve ilerletme hususunda karşılarına çıkan temel sorunlardan biri kalite kavramıdır. Yurtdışına ihraç edilen ürünlerinde kalite kontrolü yapılmaksızın belirli bir ürün standardını yakalayamamış işletmeler, ihracatta sorunlar yaşamaktadır. KOBİ'lerin ihracattaki ana sorunlarının altında ihracat pazarlaması yönetiminin düşünülmemesi yatmaktadır (Akgemci, 2001: 25).

Türkiye KOBİ'leri uluslararası faaliyette bulunmaya teşvik edip tetikleyecek gelişmiş ihracat finans araçları ve çeşitli ihracatı teşvik programlarına sahiptir. İhracatı teşvik faaliyetleri hükümet tarafından finanse edilmekte ve pek çok kurum tarafından yürütülmektedir. Fakat ticari faaliyetlere yüklenen kural ve mevzuatlar özellikle zaman ve gerekli belgelerin sayısı hususlarında sorunlu olmaya devam etmektedir. Bunlara ilaveten, yürürlükte KOBİ'lerin global değer zincirlerine entegrasyonunu destekleyecek hükümet programları bulunmamaktadır. Bu durum da KOBİ'ler açısından değerlendirmeye alınması gereken önemli bir konuyu ortaya koymaktadır (OECD Report, 2016: 334).

2013 yılında Türkiye'nin ürün ve hizmetlerdeki toplam ticareti, 2010 yılındaki miktara göre % 33 artış göstererek 474,9 milyar dolara ulaşmıştır. Ticaret açığı ise, 2013 yılında gayr-i safi milli hasılatın % 9 una karşılık gelmektedir. Bu oran 2010 yılındaki % 8 lik orana göre biraz artış göstermiştir (ITC, 2013).

Ticaret miktarı ve ticari açık bu seviyelerde iken, Dünya Bankası tarafından Türkiye'nin yurtdışından yaptığı ithalat ve ihracatındaki gerekli olan, evrak sayısı,

ortalama zaman ve konteyner başına birim maliyetlerini gösterir bir tablo hazırlanmıştır.

Tablo 3: Türkiye’de Sınırötesi Ticarete Dair Bazı Veriler

	Türkiye	OECD Ortalaması
İhracat için Gerekli Belge(Adet)	7	4
İhracat için Gerekli Zaman(Gün)	13	10,5
İhracat Maliyeti(Dolar/Konteynar)	990	1080
İthalat için Gerekli Belge(Adet)	8	4
İthalat için Gerekli Zaman(Gün)	14	9,6
İthalat Maliyeti(Dolar/Konteynar)	1235	1100

Kaynak: Dünya Bankası “Doing Business” Raporu 2015

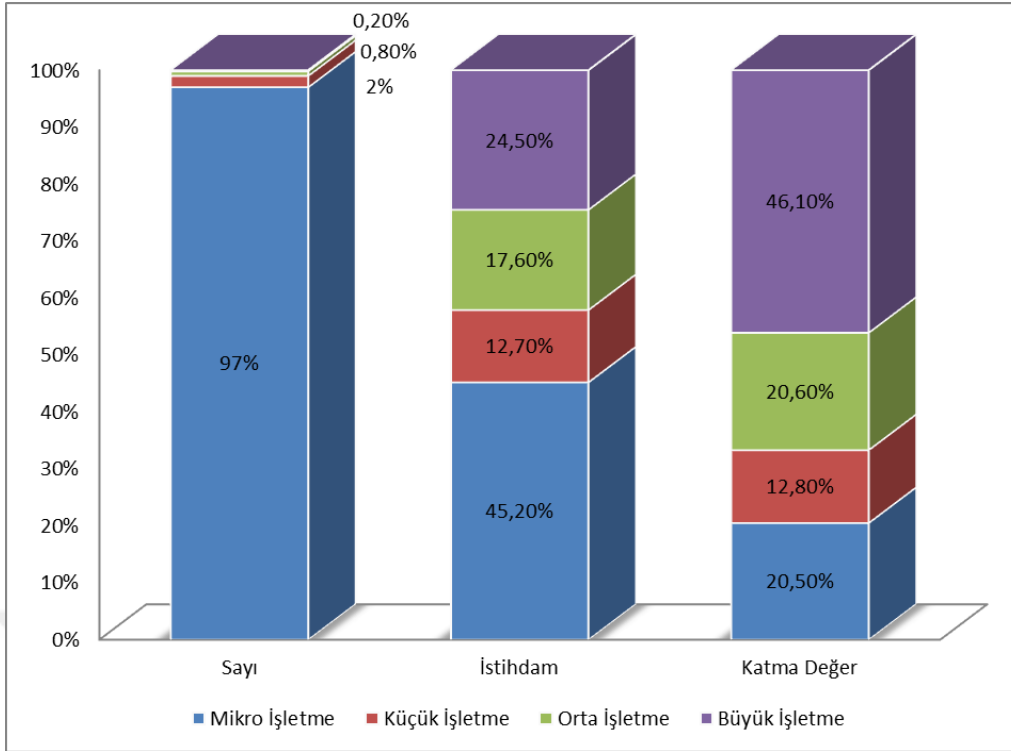
Tablo 3’ de görülebileceği üzere, Dünya Bankası’nın 2015 yılında hazırlanan “Doing Business” raporundaki göstergelere göre, ithalat ve ihracat birim maliyetlerinde önemli oranda düşüş sağlanmıştır. 2015 yılında, Türkiye’de ithalatın birim maliyeti, konteyner başına 1235 Dolar iken, OECD ortalaması 1100 Dolar olarak tahmin edilmiştir. İhracatta ise, Türkiye’de birim maliyet 990 Dolar iken, OECD ortalamasında 1080 Dolar olarak ön görülmüştür. Şimdi bu birim maliyetler, OECD ülkelerinin altında olmasına rağmen, ithalat ve ihracatın gerçekleşmesi için zaman ve gerekli doküman sayısı, OECD ortalamasının üzerindedir (World Bank, 2014: 35).

Türkiye’de, hali hazırda ihracatı destekleme kurumları tarafından yürütülen faaliyetlerin etki analizinin yapılması, bu kurumların sahadaki etkisinin ölçülmesi açısından faydalı olacaktır. Mevcutta böyle bir durum söz konusu olmadığı için, KOBİ’lerin global değer zincirlerine entegrasyonunu sağlamak için daha özel faaliyetler geliştirebilir. Avrupa İşletmeler Ağı ve COSME(KOBİ’lerin Rekabet Edebilirliği) projeleri, KOBİ’leri global değer zincirlerine entegre olmakta kullanışlı araçlar arasında bulunmaktadır. Ayrıca, gerekli olan belgeleri azaltılarak ve bütün prosedürler için gereken zamanı kısaltılarak ihracat ve ithalatı kolaylaştırmak üzerine çaba harcanması gerekmektedir. Türkiye’deki Avrupa İşletmeler Ağı, Avrupa Birliği pazarında ve ötesindeki iş fırsatlarını yakalamak için KOBİ’lere bir platform sunarak, KOBİ’lerin uluslararasılaşmasını desteklemek için anahtar bir araç sunmaktadır (OECD Report, 2016: 347).

2.4. Ar-ge, Yenilik ve Teknoloji Sorunları

Türkiye’de faaliyet gösteren işletmelerin dış piyasayla rekabet edebilmesi, ekonomik büyümenin istikrar kazanacak bir ortamın oluşturulup bu ortamın muhafaza edilerek koruma altına alınabilmesi ve değişen ticaret ortamındaki koşullarla başa çıkabilmesi için, teknolojik altyapının iyileştirilmesi ve Türkiye’de kullanılabilir duruma getirilmesi büyük önem arz etmektedir. Sanayi sektöründe faaliyet gösteren başta KOBİ’ler olarak çoğu işletmelerin, yabancı altyapılı teknolojileri kullanarak faaliyetlerini sürdürmesi, ihracat rakamlarının daha düşük kalmasına ve ithalatın ihracata göre oldukça yüksek seviyelere çıkmasına neden olmaktadır. KOBİ’lerde kurumsallaşmanın az olması ve yönetimsel faaliyetlerin işletme sahiplerince sadece kendi kararları etrafında sınırlanması, işletmelerde ortaya çıkabilecek teknolojik tecrübelerin geleceğe aktarılmasına mani olmaktadır. KOBİ’lerin sermaye altyapılarının sınırlı olması, bu sermayeyi temin etmekte başvurulan yöntemlerdeki verimlilik ve kaynak eksikliği, teknolojiye yapılabilecek olan yatırımlar önündeki engellerden bazılarıdır. Bu durum, Türkiye’deki işletmeler içerisinde KOBİ’lerin sayıca fazla olmasına rağmen oluşturulan katma değer açısından düşük seviyede kalmalarına da neden olmaktadır (Kırmızı, 2019: 57)

Şekil 3: 2012 yılında Türkiye’de İşletmelerin Demografik Göstergeleri

Kaynak: European Commission (DG GROW) and German Institute for Economic Research (DIW ECON)

Şekil 3’te görülebileceği gibi, 2012 yılında, KOBİ’ler, Türkiye’deki işletme sayısının %99,8’ini oluşturmakta olup, bu sayı 2009-2012 yılları arasında %5 artmıştır. KOBİ’ler tarafından sağlanan istihdam miktarı ise, 2009-2012 yılları arasında % 28 artarak işletme sayısına göre daha güçlü olarak yükselmiştir. Türkiye’deki KOBİ sektörü, işletme sayısı ve istihdamdaki oranına göre toplam katma değere daha az olarak %53,9 katkı sağlamıştır (OECD Report, 2016: 334).

KOBİ’lerin teknoloji sorunlarına benzer bir diğer sorunu da, işletmeler tarafından piyasaya sunulan ürün ve hizmetlerdeki yenilik ve inovasyon eksikliğidir. Avrupa Komisyonu inovasyon göstergelerine göre, Türkiye’nin 2006 yılında beri toplam inovasyon göstergesinde artış olduğu anlaşılmaktadır. Bu durum, daha önce daha düşük oranda olan Ar-ge faaliyetlerine yapılan harcamaların, 2014 yılında gayri safi yurtiçi hasılatın %1.01’na ulaşmasından da anlaşılmaktadır. Gayri Safi Yurtiçi hasılatındaki Ar-ge harcamaları temel olarak imalat sanayiindeki ve bilişim sektöründeki az miktardaki alana yoğunlaşmış durumdadır ve iş dünyasındaki ar-ge hususunda daha da geliştirilebilir konumdadır. 2015 İnovasyon sıralamasına göre, Türkiye’de faaliyet gösteren KOBİ’lerin %24 ü her yıl bir ürün veya süreç inovasyonu ortaya

koyarken Avrupa Birliği ÷lkelerinde bu oran %38 olarak verilmiştir. Ürün ve süreç inovasyonu konusunda Avrupa Birliği U-28 ÷lkelerine göre Türkiye'deki KOBİ'lerde düşük orana rağmen, pazarlama ve örgütsel inovasyon konusunda bu oran %43,2 iken Avrupa Birliği ÷lkelerinde % 36,2 olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu durum, Türkiye'de faaliyet gösteren KOBİ'lerin ürün ve süreç inovasyonu konularında kendilerini daha da geliştirmeleri gerektiğini ortaya koymaktadır (European Commission, 2015).

Türkiye'de KOBİ'lerin bu konudaki zayıflıklarını güçlendirebilmek için oluşturulan Ulusal İnovasyon Stratejisi, ulusal inovasyon sisteminde KOBİ'lerin önemli rolünü açıkça tanımlamaktadır. Bu strateji, 2023 yılının sonuna kadar Teknoloji Geliştirme Alanlarında kurulan KOBİ'lerde ortak vergi muafiyetleri ve çalışanlar için gelir vergisi muafiyeti gibi birçok desteği sunmaktadır. Ayrıca KOSGEB ve TUBİTAK, KOBİ'lerde ar-ge ve inovasyon faaliyetleri için özel destek programları uygulamaktadır. Destek programları, KOBİ'ler için ar-ge, inovasyon ve endüstriyel uygulama destek programını ve ar-ge başlangıç sermayesi desteğini kapsamaktadır. KOBİ'ler ayrıca, TUBİTAK'ın Endüstriyel Ar-ge Projeleri anlaşma programı ve Bilim, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı'nın Ar-ge ve İnovasyon Finans programından da yararlanabilmektedir. Türkiye'de büyüme ve inovasyonu tetiklemek için Avrupa Yatırım Fonu ve KOSGEB, ayrıca, 2007 yılından beri faaliyette olan yeni bir fonlama oluşturmuştur. Hedef büyüklüğu 250 milyon Avro olan bu fon, KOBİ'lerin de içinde bulunduğu inovatif firmaların finansmana erişimini kolaylaştırmayı amaçlamaktadır (OECD Report, 2016: 344).

2.5. İnsan Kaynakları ve Eğitim Sorunları

KOBİ'lerin önemli sorunlarından başında nitelikli personel bulamama ve eğitim sorunu gelmektedir. Eğitim seviyesi yüksek ve yetişmiş eleman bulmadaki sıkıntılar, bu işletmelerin pazarlama, üretim, kalite yönetimi gibi süreçlerde, istenilen düzeydeki etkiyi ortaya koyamamalarına ve istenilen rekabet gücüne elde edememelerine sebep olmaktadır. Bütün işletmeler için büyük önem arz eden nitelikli personel ve eğitim sorunu, KOBİ'ler için daha farklı bir öneme sahiptir. KOBİ'lerde çalışan personelin faaliyet gösterilen alanda çoğu kez birden fazla işi yapma durumu olması, çalışacak personelin çok yönlü olup bazı nitelikleri taşımasını adeta zorunlu kılmaktadır. Mesela; faaliyet sürecinde birden fazla üretim süreci bulunup imalat

yapan bir işletmede çalışan personelin, ihtiyaç anında montajda, tornada, taşlama ve ısıtım işlem gibi farklı işlerde çalışabilecek özelliklere sahip olmaları gerekmektedir. Bu tür işletmelerin faaliyet konularının yapısı gereği emek yoğun bir işe sahip olmaları, nitelikli personele olan ihtiyacı kaçınılmaz kılmaktadır (Sarıaslan, 1996: 22)

KOBİ'lerin nitelikli çalışan bulmalarını mani olan en önemli sebepler ücret politikalarındaki düzensizlikler ve sosyal güvence konusunda çalışanlarına yeterli güvenin verilmemesidir. Çalıştıkları işletmelerde yaptıkları emeğin karşılığını arayan nitelikli personeller, ücret politikasında yaşadıkları tatminiyetsizlikler ve sosyal güvencedeki sıkıntılar neticesinde, imkânları nispetinde büyük ölçekli işletmelerde çalışmayı tercih etmektedir (Dane, 2010: 18)

KOBİ'lerin önemli sorunlardan biri de sahip yöneticilerin ve çalışan personelin eğitim eksikliğidir. Personel eğitimi, belirli bir görevin yapılması amacıyla çalışanın bilgi, beceri ve yetkinliklerinin artırılması ve geliştirilmesi amacıyla faaliyetlerden oluşmaktadır. Personellerin niteliğine ve ihtiyacına göre doğru hazırlanmış bir eğitim içeriğinin uygulanmasında hem işletme açısından hem de çalışanlar açısından büyük yararlar bulunmaktadır. Hazırlanan eğitim programlarında, benzer görevleri yerine getiren personelin biraraya getirilmesi yerinde olmaktadır. Düzenlenen eğitimler, personellere yürütmekte oldukları işleri daha iyi nasıl yapabilecekleri konusunda rehberlik etmekle beraber, buldukları pozisyonlardan daha üst görevlere terfi edebilme fırsatını da önlerine sunmaktadır. Ayrıca, bu eğitimler çalışanların bilgi seviyelerinin artışında rol oynamakta, işletmenin bilgi ve tecrübe birikiminin piyasa koşullarına göre doğru şekillenmesine de katkı sağlamaktadır (Akgemci, 2001: 33-34).

KOBİ'lerde nitelikli insan kaynakları oluşturulması ve eğitim seviyelerinin artırılması hususunda, çeşitli kamu kurumları tarafından mevcut durumu gösterecek bilgi birikimleri oluşturulmaktadır. Yüksek kabiliyetlere sahip bir ekonomi oluşturmanın öncelikli faktörlerinden biri kaynakların daha etkin hedeflenmesini ve gelişmiş politika oluşumunu sağlayan bilgi birikimidir. Türkiye'de KOBİ'lerin becerileri hakkında bilginin birçok kaynakları bulunmaktadır. Bu kaynaklar KOSGEB ve TÜBİTAK gibi ulusal kuruluşları ve yerel geliştirme kurumlarını kapsamaktadır. İş dünyasıyla ilgilenen diğer aktörlerden TESK, TIM(Türkiye İhracatçılar Meclisi) ve

TAİDER(Türkiye Aile İşletmeleri Derneği) kurumları da bu hususta değerli bilgiler sunmaktadır. Ayrıca İŞKUR'un kadın işletmeciliği için yürüttüğü bilgi eğitimi teşviki de veri oluşturulma ve geliştirilmesinde önemli katkılar sağlayabilir. Burada bir sonraki aşama, KOBİ'lerin becerilerini geliştirme için oluşturulması planlanan politikalarda bu verilerin koordinasyonu olacaktır. Türkiye'de yeni kurulan işletme eğitimleri yeterince gelişmiştir. Teknoloji bölgelerinin geliştirilmesi konusundaki yasal mevzuatlar, özellikle KOBİ'lere inovasyon eğitimi sağlayan TUBİTAK ile birlikte, teknolojik yeni girişimlerin desteklenmesinde önemli bir faktördür. Bu kurumun çevrimiçi eğitim ve mentörlük hizmeti KOBİ'ler için harmanlanmış öğrenme sisteminin en mükemmel bir örneğidir. Ayrıca bu konuda KOSGEB'in KOBİ Kampüs uygulaması da pazarlama, satış ve inovasyon teknikleri hakkında çevrimiçi eğitim modülleri sunmaktadır (OECD Report, 2016: 341).

2.6. Yönetim ve Organizasyon Sorunları

KOBİ'lerde büyük işletmelerde kıyaslama yapıldığında, kurumsallaşma ve profesyonelleşmiş bir yönetim anlayışı olmadığı görülmekte, işletme sahiplerinin işletmenin kararlarını belirleyen ana unsur olduğu anlaşılmaktadır. İşin oluşumunda öncülük eden kişi olarak girişimci ile işletmenin idaresinde söz sahibi olarak yönetici aynı şahısta birleşmektedir. KOBİ'lerde yönetim yapısı geleneksel olup, yönetimi ilgilendiren fonksiyonların tamamı işletme ortakları tarafından idare edilmektedir. İşletmenin geleceğine dair oluşturduğu planlar sezgisel olarak aynı yönetim kadrosu tarafından oluşturulmakta, bu planlamanın yapısal boyutuna gereken önem verilmemektedir. Bunun neticesi olarak, KOBİ'lerde sahip ve ortaklarda bulunan yetkiler diğer çalışanlara devredilmemekte, firma içinde farklı fonksiyonları yerine getirecek profesyonel çalışanlar görevlendirilmemektedir (Sarıaslan, 1996: 71)

KOBİ'lerde işletme yönetiminde tecrübe yetersizliği, bilgi noksanlığı ve eğitim seviyesinin düşüklüğü gibi nedenlerle, işletmeyi oluşturan fonksiyonların tamamı bir veya sınırlı sayıda kişiler tarafından yerine getirilmektedir. Bunun neticesi olarak, işletmenin varlığını sürdürebilmesi için en önemli fonksiyonların başında gelen yönetim fonksiyonunun yürütülmesinde bazı sorunlar ortaya çıkmaktadır. Bütün fonksiyonların sınırlı miktarda uzmanlaşmış bir yönetim kadrosunca yürütülmeye

çalışılması, rekabetçi piyasa koşulları ve değişen ekonomik şartlarda işletme yöneticilerinin işini zorlaştırmaktadır. Uzmanlaşmış bir yönetim kadrosunun KOBİ'lerde ihmal edilmesi, işletmecilerin ayakta kalmalarını sağlayacak işletme ilkelerine uyum sağlamalarını zorlaştırmaktadır (Dane, 2010: 15).

KOBİ yöneticilerinin hızlı ve devamlı olarak değişen piyasa şartlarını dikkatli bir şekilde takip edebilmeleri için uzun dönemli planlar oluşturmanın temeli olan stratejik düşünme ve karar verme kabiliyetlerini taşımaları gerekmektedir. Türkiye'de faaliyet gösteren KOBİ'lerdeki yöneticiler, çoğunlukla işletme sahibi olup öğrenim düzeyleri düşük kişilerden oluşmaktadır. Bu sebeple de, piyasa koşullarının gereklerine uygun yönetim stratejileri yerine, geleneksel yönetim anlayışını tercih ederek varlıklarını sürdürmeye çalışmaktadır (Uslu ve Demirel, 2002: 181).

KOBİ'lerin yönetsel yapıları incelendiğinde, profesyonelleşmeden uzak olan bir aile işletmesi niteliği taşıdıkları görülmektedir. Bu nedenle, işletme yöneticilerinin hedefleri ve kendilerine özgü uygulamaları işletmeye doğrudan etki etmekte ve yöneticinin kişisel özellikleri de işletme üzerinde büyük bir etkiye sahip olmaktadır. Başka bir ifade ile işletmenin kurumsal kişiliğinin oluşmasında yöneticilerin kişiliği temel faktörü oluşturmaktadır. KOBİ'lerde bu durum, büyük ölçekli rakiplerine karşı büyük bir dezavantaj oluşturmaktadır. Ekonomik zayıflıkları, finansal sıkıntıları ve üretim sorunları gibi pek çok sebeplerle büyük ölçekli işletmelerle karşı rekabet engeline sahip olan KOBİ'ler, yaşadıkları yönetsel sorunlar nedeniyle kurumsallaşma ve profesyonelleşme gibi konulara öncelik verememektedir. Kurumsallık kazanmış olan büyük ölçekli işletmeler konusunda uzman çalışanlarla faaliyetlerini yürütürken, KOBİ'lerde ise bir kişi ya da sınırlı sayıda söz sahibi tüm faaliyetleri yerine getirmek mecburiyetinde kalmaktadır (Erdem, 2019: 18).

2.7. Diğer Sorunlar

KOBİ'ler işletmelerini resmi olarak kurma aşamasındayken, birçok kamu kurumlarıyla olan işlerinde bürokratik süreçler ile karşılaşmaktadır. KOBİ'lerin faaliyet gösterecekleri pazara girmelerinde yaşadıkları engeller, kendileri açısından zaman kaybı oluşturmaktadır. Bu nedenle de KOBİ'ler, faaliyet geçme esnasında kamu kurumlarındaki bürokratik işlemlerin fazla olmasını kendi aleyhlerine

değerlendirmektedir. Aşırı sayıda talep edilen belgeler, yasal mevzuattaki bazı sınırlamalar ve kamu kurumlarının sistemlerinde yaşanan sıkıntılar nedeniyle geçici süre hizmet verilememesi gibi konularda KOBİ'lerin rahatsızlıklarını ifade etmektedir (Özgen ve Doğan, 1998: 24).

Türkiye işletme tescil süreçlerinin 2012 den beri bazı noter masraflarını kaldırarak çok az geliştirebilmiştir. Dünya Bankası tarafından yapılan yeni faaliyete başlayan işletmeler üzerine oluşturulan sıralamasında, Türkiye 189 ekonomi içerisinde 94 sıradadır. Toplam işletme tescil süreci 7.5 gün sürmekte ve 8 ayı prosedür gerektirmektedir. Tescil ücretleri sermayenin %16.6' sına tekabül etmekte ve 2013 de belirlenen tutar %7.2 iken şu anda asgari olarak %12.1 olarak ödenmektedir (World Bank, 2015: 30).

Türkiye'de İflas kanunu Adalet Bakanlığı yetki alanı dâhilinde mail açıdan sıkıntılı işletmeler üzerinde icra ve iflas prosedürlerini uygulamaktadır. Uluslararası standartlar hakkında orta derecede şikâyetler olmasına rağmen, uygulanan bu prosedürler EBRD tarafından 2012 yılında gerçekleştirilen değerlendirmede görülebileceği gibi, uluslararası standartlarla fazlasıyla paralel olduğu anlaşılmaktadır. İflasa dair kararlar, tasfiye tescili olarak da çalışan Ticaret Sicil Gazetelerinde yayımlanmaktadır. İflas hususunda erken uyarı sistemi bulunmasa da, iflasın eşğine gelen firmalar için genel kurul toplantısına davet yapılmaktadır. İflas kanunda belirtilen yasal tahliye sürelerine göre en fazla 5 yıl bekleyen işletme tamamen tahliye edilmiş sayılmaktadır. Türkiye'de icra-iflas sisteminin tek yerden yürütüldüğü ve aynı yerde çoklu yürütme organlarının kaldırılarak yeniden yapılandırılması için çalışmalar yürütmektedir. Yakın gelecek için potansiyel bir strateji hazırlanacağı söylenmesine rağmen, dürüst girişimcilere ikinci şansın verildiği ulusal bir strateji bulunmamaktadır (OECD Report, 2016: 338).

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

KOBİ'LER VE GİRİŞİMCİLİK KAVRAMI ÜZERİNE YAPILAN ARAŞTIRMALAR

Çalışmanın bu bölümünde KOBİ'ler üzerine yapılan araştırmaların ortaya çıkmasından, araştırma altyapısının oluşum sürecinden, yapılan araştırmaların temel başlıklarından bahsedilecektir. Araştırma alanındaki kalitenin nasıl tanımlandığı ve bu alandaki araştırmaların kalitesini etkileyen başlıca sebepler ele alınacaktır. Ayrıca, araştırmadaki temel konuları ele almakta kullanılan yöntemlere göre uluslararası literatürde nasıl sınıflandırma yapıldığı, İngiltere'de yürütülen bir çalışma esas alınarak izah edilecektir.

3.1. Araştırma Altyapısının Oluşumu

1980'lerden günümüze kadar geçen zaman diliminde, küçük işletmeler üzerine yapılan araştırmalarda büyük bir artış yaşanmıştır. Yazılan makaleler, yayınlanan dergiler, kitaplar, düzenlenen konferanslar ve buna benzer aktivitelerin sayısı dikkate alındığında, KOBİ'ler üzerine yapılan araştırmaların uluslararası sahada üzerinde mesai harcanan bir ilgi alanı olduğu açık bir şekilde anlaşılmaktadır (Blackburn ve Smallbone, 2008: 268). Fakat konu üzerinde teorik ve kavramsal gelişmeler ortaya çıkmasına rağmen, araştırma altyapısının kalitesi bazı endişe ve kaygılara neden olmuştur (Aldrich, 2000: 54, Cooper, 2003: 22). Burada "Kalite" kavramından kastedilen, araştırma çalışmalarının çıktıları, süreçleri, yöntemleri ve araştırmada ele alınan konularla beraber, konuların nasıl analiz edildiği, sonuçların nasıl çıkarıldığı, değerlendirildiği ve yansıtıldığıdır (Gibbs, 2000: 14).

Bazı araştırmacılar tarafından ortaya atılan bu iddialar genel kabul görmemesine rağmen, küçük işletmeler araştırmalarının öncülerinden biri tarafından yapılan bunun gibi iddialar daha fazla araştırmaya ihtiyaç duymaktadır (Blackburn ve Kovalainen, 2009: 129). Gibb'in bu rahatsızlık ve endişesini, girişimcilik dergilerinin en önemli üç tanesinde inceleme düzeylerini karşılaştıran Davidson ve Wiklund araştırmacıları da ortaya koymuştur (Davidsson ve Wiklund, 2001: 85).

Konu üzerine yapılan çalışmalar genel olarak bakıldığında, 10 yıldan fazla bir periyotta araştırma odağında ve sınırlarında herhangi bir değişiklik olmadığını göstermiştir. Araştırmalarda baskın olan odak noktası olarak, firmanın kendisi veya bireysel karakterlerin incelenmesinin ötesine gidilse bile, bu husus bireysel düzeyde kalmıştır (Blackburn ve Smallbone, 2008: 268).

Araştırma alanının öncü ülkelerinden olan İngiltere’de tarihsel olarak bakıldığında, Yüksek Eğitim Fonlama Konseyi tarafından 2001 yılında düzenlenen Araştırma Değerlendirme Çalışması, girişimcilik ve KOBİ’ler araştırmasının durumu hakkında üzücü bir resim ortaya koymaktadır. Bu bakış açısına farklı kriterler açısından itiraz edilebilmesine rağmen, bu çeşit işletme çalışmalarının nispeten yeni olduğu aşikârdır. Bu nedenle, akademik titizliğe olan ihtiyaç zorunlu hale gelmiştir. Konu üzerinde yapılan araştırmaların durumu ve kalitesi hususunda benzer görüşler farklı ülkeler arası akademik komitelerde de bulunabilir. Bu durum, araştırma alanındaki kalitenin belirli bir olgunlaşma seviyesine geldiğini ortaya koymaktadır (Welter ve Lasch, 2008: 243).

Araştırma alanındaki başarılı gelişmelerin ortaya çıkması için önemli husus, dikkatli ve titiz olarak seçilmiş araştırma metodlarının belirlenmesine ve kullanılmasına bağlıdır. Konu üzerinde çalışma yürüten bazı tecrübeli araştırmacılar, konuyu, iktisat, psikoloji ve sosyoloji gibi temel disiplinlerin içine yerleştirmektedir. Bu husustaki başarı, Girişimcilik ve küçük işletmeler araştırmasının, disiplinler arası yapısı içerisinde dâhil olmasıyla mümkündür. Ancak araştırma alanının, yukarıda bahsedilen temel disiplinler gibi başlıkların çok disiplinli yapısının dışında bulunabileceği de tartışmaya açıktır (Blackburn ve Kovalainen, 2009: 129).

Araştırma alanının farklı olarak değerlendirildiği bu durum, küçük işletmeler ve girişimcilik alanının kendi entelektüel kimliğini geliştirebileceği hususundaki tartışmayla da yakından ilgilidir (Shane ve Venkataraman, 2000: 220). Konuyla ilgili diğer alternatif de küçük işletmeler ve girişimcilik araştırmasının iktisat, sosyoloji ve psikoloji gibi ana disiplinlerin arasında takipçi konumunda olması ve yönetim, pazarlama ve finans gibi diğer işletme disiplinlerin konularına da temas etmesidir (Blackburn ve Brush, 2008).

Girişimcilik ve küçük işletmeler konusu için tutarlı bir teorinin ortaya konulma kabiliyeti hakkında birbirinden çok farklı görüşler benimsendiği görülmektedir. Birkaç yıldan fazla bir zamandaki çabalarla birlikte üzerinde ittifak edilmiş veya titiz bir yaklaşım net olarak bulunmamasına rağmen, bu görüşlerin nispeten kalıcı ve devamlı olacağı görülmektedir⁵⁴. Konu üzerine olan tartışmaların çoğu, değerlendirme seviyesine, kullanılan metotlara ve araştırmaların nasıl yapılması gerektiği üzerine odaklanmıştır (Ucbasaran, Westhead ve Wright, 2001: 33).

Bazı araştırmacılar için temel amaç, ittifak edilmiş veya tutarlı bir girişimcilik ve küçük işletmelerin toplum ve ekonomideki yeri hakkında teori geliştirmek iken, diğer araştırmacılar konunun ana akımdan(araştırma konuları) gelen mükemmelliği benimseyip bunu yeni çerçevede uygulayan bir “sınır bölgesi” olarak değerlendirilmesi gerektiğini savunmuşlardır (Steyaert, 2005: 7). Blackburn ve Kovalainen ise, araştırma alanının sınırlarının belirlenmesi üzerine olan isteğin yersiz olduğunu savunmuşlardır. Teori oluşturmadaki tutarlılık konusundaki istekle birlikte, bu sınırlar arasındaki doğru bağlantıların belirlenmesi veya araştırmacıların sınırlar arasında ileri veya geri hareket etmeye çalışırken veya girişimciliği ekonomik ve sosyal değişimin yörüngesi olarak savunurken karşılaştığı metodolojik problemlerin keşfedilmesi konularında çok az miktarda özen gösterilmiştir. Bu nedenle, araştırma alanının sınırları belirgin ve kapalı olmaktan öte belirsiz ve geçirgen olarak kalmıştır. Bu durum da birçok entelektüel ilgi, fırsat ve tartışmaları beraberinde getirmiştir. Aynı zamanda, bu durum araştırma alanının statik ve ilgi uyandırmayan bir alan olmak yerine dinamik ve ilgi toplayıcı bir alan olmasını sağlamıştır (Blackburn ve Kovalainen, 2009: 130).

Bunun bir neticesi olarak da araştırma alanındaki girişimcilik kavramıyla ilgili olarak farklı teoriler bulunmaktadır. Ortaya atılan bu teoriler hem statik hem de dinamik bir yapıya sahip olmakla beraber, işlevsel olarak anlama daha çok dinamik teoriler sahiptir. Statik durumlarda araştırma alanındaki girişimciliğin tanımında, yalnızca geçmişten çıkan ve öğrenilen yöntemlerin tekrarı niteliğinde olduğundan pasifliğin esas olduğu kabul edilmektedir (Er, 2013: 80).

Blackburn ve Kovalainen, girişimcilik ve küçük işletmeler araştırma konusunun, tek başına büyük bir teori olup olmadığını veya herhangi bir teorinin

ötesinde olup olmadığı konusundaki yeteneklerini sorgulamışlardır. Ancak, bu yaklaşım araştırma alanının kaynak, problem odaklı ve disiplinler arası “orta seviyeli teori oluşturma” ya ve daha güncel kavram olarak “Bilgi üretme” ye en uygun olduğunu ima etmektedir (Gibbons, Limoges, Nowotny, Schwartzman, Scott, ve Trow, 1994). Bu nedenle, araştırma alanının tanımı, iddiaları bir grup araştırmacı tarafından ortaklaşa kabul gören bir tanımdır. Yani yapılan tanımlama, kendine özgü teorik temellerini oluştursa bile, araştırma alanının büyümesinden önce sosyal bilimlerin temelleri üzerine oluşturulma ihtiyacındadır (Blackburn ve Kovalainen, 2009: 130).

Girişimcilik kavramı üzerine farklı teoriler bulunmaktadır. Konu üzerine değişik düşünce yaklaşımlarına sahip kişilerin farklı bakış açıları, girişimcilik üzerine oluşturulabilecek teorik yaklaşımların şekillenmesinde etkili olmaktadır. Bu yaklaşımlardan Fیزیokrat düşüncenin başlıca savunucuları, Richard Cantillon, François Quesney, Jacques Turgot ve Nicolas Baudeau olarak sıralanmaktadır. Cantillon, fiyat belirsizliklerinde dolayı ticari faaliyetinde geliri risk içerisinde olan girişimcileri incelemiştir. Yani Cantillon, girişimcilik kavramı içerisinde bulunan risk faktörleri üzerine vurgu yapmaktadır (Çolak, 2017: 31).

Fیزیokrat düşüncenin diğer bir savunucusu olan Quesney, girişimcilik kavramını özellikle toprak sahibi olup üretim faaliyetleriyle uğraşan girişimciler üzerinde incelemiştir. Aslen bir tıp doktoru olan Quesney’e göre, bu girişimciler gelecekteki durumlarına dair belirsizliklere sahip olup, üretim faaliyetleriyle ilgili yeni ürün ve yöntemler bulmaya çalışmakta ve bu faaliyetleri neticesinde ortaya çıkabilecek ürünleri için yeni pazarlar bulmaya çabalamaktadır (Özkul, 2007: 346).

Girişimcilik kavramıyla ilgili olarak fizyokrat düşüncenin diğer savunucuları olan Turgot ve Baudeau ise, Quesney ve Cantillon’a benzer bakış açılarından konuya yaklaşmışlardır. Turgot, girişimciliği sermaye sahibi olan kişilerin yaptığı yatırım sonucu ortaya çıkan bir kavram olarak tanımlarken, Baudeau girişimciliği üretim sürecindeki maliyetlerini düşürmeye ve karını yükseltebilmek için yenilikçi metotları bulmaya çalışan olarak tanımlamaktadır. Baudeau tarafından yapılan tanımlamadaki yenilikçilik kavramı daha çok uzun dönemdeki belirsiz maliyetlerden kaynaklanan riski azaltmayı hedeflerken, Quesney’in tanımına göre bu kavram daha çok

gelecekteki belirsizlikten kaynaklanan riski azaltabilmek için yeni ürün ve pazarlar bulabilme anlamına gelmektedir (Çolak, 2017: 33).

Girişimcilik kavramı üzerinde oluşturabilecek teorilerde diğer bir yaklaşım da Klasik Yaklaşım'dır. Klasik Yaklaşımın başlıca savunucuları Adam Smith, Jean Baptiste Say ve Jeremy Bentham'dır. Smith tarafından 1776 yılında yazılan "Ulusların Zenginliği" eseri klasik iktisadın başlangıcı olarak kabul edilmektedir. Smith'e göre girişimci, kapitalist üretim için gerekli kaynakları bir araya getiren kişi olarak tanımlanmaktadır. Bu nedenle, bu yaklaşım sahipleri girişimciliği toplumu oluşturan gruplar arasında refahın yayılmasına katkı sağlayan ve gelişmeye yardımcı olan bir unsur olarak değerlendirmektedir (Kaplan, 2011: 10).

Klasik yaklaşımdaki Say ve Bentham'ın girişimcilik üzerine yaptıkları tanımlamalar da, kapitalist üretimin temel unsurlarından olması itibarıyla Smith tarafından yapılan yaklaşıma benzerlik göstermektedir. İktisat literatürüne girişimcilik kavramının üretim faktörü olarak girmesine sebep olan Say'e göre, girişimci ekonomik kaynakların verimlilik düzeyini yüksek seviyeye taşıyan kişidir. Girişimci ile sermayedar arasında kıyaslama yapan Say'a göre, yapılan yatırımın finansal riskini üstelenen kişi sermayedar olarak tanımlanırken, üretim faaliyetlerinin unsurlarını yenilikçi bir şekilde bir araya getiren kişi de girişimci olarak tanımlanmaktadır (Özkul ve Dulupçu, 2007: 71). Bentham ise, girişimcilikte yenilik kavramına önem vermiş ve "Hapishane Modeli" ismini verdiği bir model geliştirmiştir. Bu modelde, dikkat çeken unsur, yönetsel anlamda yenilikten öte sözleşmeli olarak yönetim ilkesidir. Bu ilkeye göre, ortaya çıkması hedeflenen ekonomik etkinliğe ulaşılmasının girişimci tarafından bir dinamizm içerisinde gösterilen faaliyetlere bağlı olması şeklinde tanımlanmaktadır (Hebert ve Link, 2006: 592).

Girişimcilik kavramı hakkında ortaya çıkabilecek teorilerde diğer bir yaklaşım da NeoKlasik Yaklaşım'dır. Bu yaklaşımın başlıca savunucuları Leon Walras, Alfred Marshall ve Von Thünen'dir. Walras, girişimcinin piyasadaki rolü, üretken olan değerlerin arz ve talebi olduğunu iddia etmiştir. (Alada, 2000: 50). Marshall, girişimciyi, toplumda ihtiyaç duyulan ya da talep edilen mal ve hizmetleri üreten, bunları gerçekleştirirken de maliyetleri en aza indirecek yöntemleri ve gelecekteki yeni fırsatları bularak yenilikleri ortaya çıkaran kişi olarak tanımlamaktadır (Çolak,

2017: 35). Thünen ise, girişimci ve yönetici arasında karşılaştırma yapmış olup girişimciyi ayıran etmenin risk faktörünü üstüne alması olarak belirlemiştir. Yöneticinin mevcut bir işin başına getirildiğini, girişimcinin işi yeni olarak kurduğunu ve başarılı olabilmesinin önündeki engellere karşı tedbir aldığından bahsetmiştir. Thünen'in, girişimcilik teorisinde en önemli husus, yenilik oluşturan ve risk alan girişimcilik anlayışını birleştirmesidir (Hebert ve Link, 2006: 593).

Girişimcilik kavramı araştırmasında ortaya çıkabilecek teorilerin oluşumunda en önemli yaklaşımlardan biri de Schumpeter'in tarif ettiği tanımlamada bulunmaktadır. Schumpeter girişimciliği davranış durumları üzerinden ele almış ve beş çeşit girişimci davranışına dikkat çekmiştir. Bu davranışlar; “Yeni bir malın ya da servisin üretimi”, “ Yeni bir üretim metodunun geliştirilmesi”, “ Yeni bir pazarın oluşturulması”, “ Yeni bir hammadde kaynağının bulunması” ve “Endüstrinin yeniden yapılandırılması” davranışlarıdır. Schumpeter, girişimcilik tanımının içinde yeniliği gerçekleştiren anlamı yüklemiştir. Bu nedenle de, girişimciliği devamlı bir pozisyon veya statü olarak görmemektedir. Girişimcinin, bu tanımın kapsamı içerisinde kalabilmesi, yenilik yapmasına bağlıdır. Girişimci sadece yenilik faaliyetlerinde bulunuyorsa girişimci olarak kalabilmektedir. Başka bir ifadeyle, girişimcilik bir davranış ve anlayış biçimi olarak tanımlanmıştır (Alkan, 2014: 9).

Blackburn ve Kovalainen yaptıkları çalışmalarında, küçük işletmeler ve girişimcilik araştırmalarının kalitesi ve temel odak noktası üzerindeki tartışmalara katkı sağlamayı hedeflemişlerdir. Bu çalışmalarında, küçük işletmeler ve girişimcilik araştırmalarının güncel olarak kalitesini değerlendirmek, araştırma altyapısının zayıf yanlarını sınıflandırmak ve araştırma alanı içindeki diğer araştırma alanlarının neler olduğunu ortaya çıkararak gelecekteki gündem olabilecek konular içerisinde bu alanların önemlerini ifade etmeye çalışmışlardır. Çalışmaları, küçük işletmeler ve girişimcilik araştırmalarının kalitesini zenginleştirmek için bir durum çalışması ortaya koymaktadır. Ortaya konan bu durum çalışması konuyla ilgili gündemler, metodolojiler ve konu içindeki araştırma eğitimleri için imalar içermektedir. Özellikle, küçük işletmeler ve girişimcilik araştırma alanının kavramsal olarak daha sağlam olabilmesi için, bazı başlıklar ortaya koyulmasına rağmen çıktılarının ve metodolojik yaklaşımların temelini oluşturan araştırma gündemleri dikkatli hazırlıklar gerektirmektedir. Bu çeşit endişeler araştırma alanındaki bilimsel çaba ile sınırlı

olmamasına rağmen, çalışmada ortaya konmaya çalışılan katkının özgün olması, alanın bilimsel tabanının genişliğiyle beraber nispeten yeniliğinden kaynaklanmaktadır (Blackburn ve Kovalainen, 2009: 130).

Araştırmayı yapan kişilerin konumu küçük işletmeler ve girişimcilik araştırmasının geniş alanı içindeki çalışmalardaki konu tercihleri hakkında bazı anlamlar içermektedir. Mesela, alan içindeki finans ve yeni girişim oluşturma gibi bazı tanımlar, ileri derecede araştırma faaliyeti ve bilgi birikimi tecrübesine sahiptir ve bu konularda daha teorik gelişmeler beklenebilir. Etik, toplumsal katılım ve cinsiyet gibi daha az gelişmiş konularda, KOBİ'lere özgü kavramsal ve teorik gelişmeleri oluşturabilmek için deneysel araştırmalarda bulunmak daha kabul edilebilir gözümektedir. Bu çeşit araştırma alanların gelişebileceği yolu içeren önerilerde bulunulmuştur. Bu nedenle, araştırma gündemleri açısından alanın sınırlarını belirlemeye karşı iddialarda bulunurken, bunun bir anda ortaya çıkıp anlaşılacak bir şey olmadığını veya yanlış odaklanılıp eksik yürütülen bir örnekleme olmadığını anlaşılmaktadır (Blackburn ve Kovalainen, 2009: 130).

Davidsson bilginin objektif olmadığını ortaya koyan bir konumda olduğunu, bütün deneysel çalışmaların bilerek veya bilmeyerek bazı teorik varsayımlara sahip olduğunu iddia etmektedir (Davidson, 2005). Belki de araştırma alanı içerisinde sağlam bir kavramsal temel geliştirmedeki karışıklıklardan biri de gerçek hayattan olma konusundaki baskıdır. Bu durum, gerçekleşmiş olduğu kabul edilen pek çok varsayımların sorgulanmasında başarısızlığa neden olmuştur. Araştırma alanı, ayrıca çoğunlukla küçük işletmeler ve girişimcilik etrafındaki sorgulanmayan ve pozitif ideolojik duruştan da zarar görmüştür. Bu durum özellikle, bu tipteki ekonomik faaliyetleri teşvik etmek için delil arayan uygulayıcıların, konu üzerine ilgileri söz konusu olduğu zaman ortaya çıkmaktadır (Blackburn ve Kovalainen, 2009: 130). Daha önceden de bu durumu bazı uzmanlar(araştırmacılar) ifade etmişlerdir. Mesela, Ogbor çalışmasında, Amerika Birleşik Devletlerinden güzel bir örnek olarak, girişimcilik literatürünün çoğu varsayımlarını “ayrımcılık, cinsiyet odaklı, etnik yapı merkezli belirlenen ve ideolojik kontrollü” olarak sorgulamıştır (Ogbor, 2000: 611).

Global Girişimcilik Monitörü çalışması da girişimciliğin teşvik edilmesine uzanan ideolojik bir anlayışa sahip ve yeni kurulan işletmelerle ekonomik büyüme

arasındaki ilişki hakkında varsayımlara sahip şekilde tanımlanması mümkündür(Global Entrepreneurship Monitor(GEM), 2006). Ayrıca, gerçek girişimcilerin kimler olduğu hakkında da varsayımlar bulunmaktadır. Bazı araştırmacılar, “bireyselleşmiş uygulama” olarak ifade edilen girişimcilik görüşünü eleştirmektedir, fakat bu durum araştırma alanındaki uzun zamandır yapılan kabule bir tepkidir (Dodd, ve Anderson, 2007: 349). Araştırmacıların bunun gibi gerçekleşmiş kabul edilen varsayımları sorgulama içerikleri, beklenilenin de ötesine geçerek yüksek seviyelerde kalmıştır (Blackburn ve Kovalainen, 2009: 132).

Araştırmacıların, araştırma alanının teorik sınırları bağlamındaki duruşları kolayca anlaşılmalıdır. Araştırmacılar, küçük işletmeler ve girişimcilik çalışmalarını, daha geniş toplumsal ve sosyal bilimlerden ayırmak yerine, bu alanların içerisine konumlama üzerine vurgu yapmaktadır (Blackburn ve Kovalainen, 2009: 132). Bu konumlama girişimcilik araştırmasındaki teori geliştirme konusunda “Girişimcilik konusunun parçaları üzerinde yürütülen güncel çalışmalar, girişimcilik içerisinde kapsamlı bir teoriyi netice verebilir mi?” sorusuna olumsuz cevap veren Gardner’ın iddialarına uygun düşmektedir. Gardner’in bu konudaki tutumu, girişimcilik alanındaki çeşitli başlıklar ahenkli bir bütün oluşturmadığı yönündedir (Gardner, 2001: 34).

3.1.1. Küçük İşletmeler Araştırmasındaki Kalite

Araştırma alanının durumunun güncelliği ve kullanılan metotların geliştirilmesinin gerektiği konusundaki iddiayı destekleyecek olan deliller, KOBİ Faaliyetleri Enstitüsü(Small Business Affairs) ve Küçük İşletmeler Araştırmaları Güven Üyeleri’nin veritabanını kullanarak İngiltere’deki küçük işletmeler araştırmacılarının katıldığı bir araştırma gerçekleştiren Perren ve arkadaşları tarafından yürütülen çalışmadan anlaşılabilir (Blackburn ve Kovalainen, 2009: 131).

Yapılan çalışmanın sonuçlarına göre, araştırmacıların çoğu kendi araştırmalarında KOBİ’leri temel alan olarak düşünmüşlerdir. Ancak genele bakıldığında, bu alan muhasebe ve örgütsel davranış gibi diğer yönetim organizasyon alanlarından ve fizik gibi diğer geleneksel bilimsel alanlardan daha az itibar görmüştür.

Tablo 4: Küçük İşletmeler Araştırmasını diğer alanlara göre katılımcıların sıralamaları

Katılımcıların oranlamaları	Diğer yönetim-organizasyon alanlarıyla kıyaslandığında Küçük İşletmeler araştırması (%)	Diğer geleneksel alanlarla kıyaslandığında Küçük İşletmeler araştırması (%)
Çok Yüksek	1	-
Yüksek	3	6
Aynı	28	5
Düşük	58	52
Çok Düşük	10	37

Kaynak: Perren, L., Berry, A. and Blackburn, R. (2001). The UK small business research community and its publications channels: perceptions and ratings. Journal of Small Business and Enterprise Development

Tablo 4’de görülebileceği gibi, 98 kişinin katılımını sağlayarak gerçekleştirilen araştırmada, KOBİ’ler ve girişimcilik araştırma alanı, diğer disiplinler arasında daha az itibar görmüştür. Akademisyenler arasında nispeten daha yeni bir araştırma alanı olduğundan, küçük işletmeler ve girişimcilik araştırmasının bıraktığı izler, diğer alanlar arasında kolayca seçilememektedir. Bu durumu değiştirebilmek için araştırma alanının kalitesinin artırılması ihtiyacı olduğu kabul edilirse, bunun gerçekleştirilebilmesi için alanın zayıf noktalarının belirlenmesi gerekmektedir. Avrupa’daki Küçük işletmeler ve girişimcilik araştırmasının zayıflıkları, alanın nispeten yeni ortaya çıkmış olmasından kaynaklanan, pek çok sebebe bağlanabilir. Blackburn ve Kovalainen çalışmalarında bu zayıflıkları, birbirleriyle bağlantılı olan 3 bölümde sınıflandırmışlardır (Perren, Berry ve Blackburn, 2001: 84):

- i) Çeşitli gündemler ve söz sahiplerinin karmaşık talepleri
- ii) Metodolojik gelişmelerin azlığı
- iii) Ana akım disiplinler içerisine dâhil olmadaki başarısızlıklar

Bu 3 başlığa bakıldığında, bilim içerisinde geliştirilecek teorilerin potansiyel “İyiliğini” değerlendirmede, 3 anahtar kriteri bir araya geldiği anlaşılmaktadır. Bu 3

kriter; bilimsel alan içindeki bütünselliğin soruları(1), araştırma sonuçlarının uygulanabilirliği(2) ve metot ve metodolojilerin yeterliliğidir(3). Bu araştırmacılara göre, iyi araştırmanın kriterleri ifade edilmediği takdirde, araştırmanın iyi olduğunu söylemek yeterli değildir. KOBİ'ler ve girişimcilik konularıyla ilgili değerlendirme makalelerinde bu duruma çok nadir olarak rastlanmakta olduğunu ifade etmişlerdir (Blackburn ve Kovalainen, 2009: 131).

3.1.2. Çeşitli Gündemler ve Yetkililerin Talepleri

Küçük işletmeler ve girişimcilik araştırması, eğitimciler, politika oluşturucular, akademisyenler ve uygulayıcılar gibi çoklu aktörler bir araya geldiği takdirde çok önemli olarak karşımıza çıkmaktadır. Araştırma alanına, her geçen gün daha fazla grubun katılımıyla geçen 30 yıl içerisinde bu durum kendisini fevkalade göstermiştir. Avrupa hükümetleri uzun bir komisyon araştırması tarihine sahip olup Avrupa Birliği politika odaklı gündemleri belirlemek için yetenekli araştırmacıları cezbeden pek çok büyük projeye ev sahipliği yapmaktadır. Araştırma alanına dâhil olmadaki kavramsal engeller, bilgi düzeyinin artırılmasında ve veri toplamada nispeten düşük olmuştur. Buna rağmen, konuya olan ilginin az olması, teori oluşturma seviyesinin yakın zamana kadar zayıf olma eğiliminde olduğunun göstergesidir. Bu durum araştırmacıların, spesifik bir politika gündeminin ihtiyaçlarını karşılamaya yöneltmesi ya da araştırma sonuçlarının araştırma alanında doğrudan söz sahibi olmayan alanlara uygulanmasından kaynaklanmıştır. Bu durumda, araştırmacıların kendilerine “Bu araştırma kimin ve ne içindir? Konular nelerdir? Daha önce hangi çalışmalar vardır? Araştırmanın altında yatan ideolojik durum nedir? Çalışmanın amaçları ve analizin birimleri kimler veya nelerdir? Dinleyiciler(muhataplar) kimlerdir? Araştırma nasıl yürütülüyor ve hangi yollarla yetkililerle paylaşılıyor?” gibi soruları sormaları gerekmektedir (Blackburn ve Kovalainen, 2009: 131).

Bu durum kısmen araştırma bütçesinin kaynaklarıyla alakalı olmakla birlikte, üniversiteler için toplumdaki bilgi değişim rollerini yerine getirme üzerindeki ihtiyaç ve artan baskıdan kaynaklanmaktadır. Bu ihtiyaç ve baskı, diğer sebepler içerisinde, politika oluşturucular ile akademik dünya arasında bağlantılar oluşturmak ve bilgiyi diğer kamu muhataplarına kullanılabilir formlarda yaygınlaştırmak olarak da tanımlanabilir. Bu tanımlama, araştırmacılar adına araştırma ve politika arasında

bağlantı kurma konusunda herhangi bir sorumluluğu kabul etmemek veya bağlantı ve sonuçların karmaşıklığını göstermek anlamında değildir. Ancak, şeffaf bir politika temelli araştırmadan önemli kavramsal başarıları elde etmek daha zor olabilmektedir. Bu durumun neticesi olarak, araştırma gündemleri daha açık ve geniş olma eğilimindedir ve araştırmacılar farklı yetkililer tarafından farklı yönere çekilmektedir. Bunun maliyeti, çoğunlukla tek başına değişken merkezli teori oluşturma üzerine bina edilen az miktarda kavramsal ve teori geliştirilmesidir. Böylece teori geliştirme konusunda büyük açıklık ortaya çıkmaktadır (Blackburn ve Kovalainen, 2009: 131). Politika ve teori tanımlamalarının ayrı olması gerektiğini iddia edilmemekle birlikte, bu 2 başlığın birinden diğerine araştırma konuları taşınırken dikkatli olunmalıdır ve bu spesifik problemin küçük işletmeler ve girişimcilik araştırması konusunda farkında olunmalıdır. Bu nedenle, politika ve araştırma tanımlamalarının arasındaki ilişkilerin üzerinde, daha yüksek yansıtmaya ihtiyaç duyulmaktadır. Mesela, araştırmacılar güncel politikaları birikmiş bilgi tabanının gözetimi altında davet edebilir, tarihi örnekler üzerine şekillendirebilir veya politika altındaki varsayımları sorgulayabilmektedir (Jennings, Perren, ve Carter, 2005: 145-152).

Bu durum, araştırma içerisindeki yansıtmaya üzerine literatürle birlikte daha farkında bir dâhil olma ve toplumsal, politik ve kurumsal güçlerin küçük işletmeler ve yönetim-organizasyon araştırmasında bilgi oluşturmak için bir araya geldiklerini anlama ihtiyacı anlamına gelebilir (Alverson ve Sködborg, 2000).

3.1.3. Metodolojik Gelişmelerin Azlığı

Küçük işletmeler ve girişimcilik araştırmasının kalitesine etkisi bulunan ikinci unsur da kullanılan metodolojilerdir. Küçük işletmeler ve girişimcilik konusu üzerine yapılan çalışmalar; araştırmacılar, sahip-yöneticiler ve girişimciler arasındaki bilgi boşluğu ve dünya bakışlarının farklılığından dolayı kolay olmamaktadır. Bununla beraber, dünya çapında yayınlanan 50'den fazla dergideki makalelerde araştırma uygulamalarının yoğun bir paylaşımı ile birlikte, küçük işletmeleri konusunun nasıl araştırılması gerektiği üzerine artan bir literatür ilgisi bulunmaktadır (Blackburn ve Kovalainen, 2009: 132).

Metodoloji konusundaki endişeler sosyal bilimlerde yeni bir şey olmamakla beraber fakat bu endişe uygulamadan ortaya çıkan anlamların ve sonuçların politika geliştirmede sıklıkla bir araç olarak kullanıldığı araştırmalarda hâkim olacağı benzetilmektedir. Yine de, bu konular, araştırma alanının üzerinde değerlendirme yapılmış çalışmalarında tartışılmış olsa dahi küçük işletmeler ve girişimcilik araştırmasında çok nadir olarak ortaya çıkmıştır (Gardner, 2001: 27-39). Araştırma alanı ve bunun tasarımı, daha önce kullanılmış olandan tamamen farklı olarak çeşitli metot ve araçlara ihtiyaç duyacaktır. Bu metotların bir çeşit örneği, sonuçlarının çeşitliliğini amaçlayarak zamanın geçmesiyle değişen değerlendirme fikrini paylaşan boylamsal araştırma tasarımlarıdır. Boylamsal tasarımların amaçları, tarihi zaman dilimi etkilerini ortaya koymadan değişim ve durağanlığın basit tanımlamalarına kadar uzanabilmektedir. Bu nedenle, bu tasarımlar nedensel analizler için çeşitli alternatifler önerebilmektedir (Blackburn ve Kovalainen, 2009: 133).

Boylamsal araştırmaların tanımına bakıldığında, üzerinde çalışma yapılan bir konunun zaman içindeki gelişimine odaklanan ve en az iki kere tekrarlanan araştırmalar boylamsal araştırmalar olarak adlandırılmaktadır. Bu araştırma çeşidi uzun zaman periyotlarında, bazen onlarca yıl boyunca aynı olguyu inceleyen araştıma çeşitleridir. Psikoloji biliminde bireylerin gelişimlerini yaşamı devam ettiği süre içinde izlemek için, sosyolojide de ise bireylerin yaşamları boyunca tecrübe ettikleri olayları incelemek için kullanılan boylamsal araştırmalar, çeşitli disiplinlerde farklı konuları incelemede kullanılmaktadır. Yapıları gereği bazı problemler üzerine yapılan araştırmalarda, boylamsal araştırma tasarımları kullanılmaktadır. R.Asher ve G.Fine tarafından 1991 yılında yürütülen çalışmalarında bu araştırmacılar, eşleri alkol bağımlısı olan kadınların evlilikte yaşadıkları sorunlarla nasıl baş ettiklerini meydana çıkarmaya çalışmışlardır. Bu çeşit bir araştırma, yapısı gereği, eşler arasındaki sıkıntılı evlilik sürecinin takip edilmesini ve uzun bir zaman dilimine yayılarak tekrar tekrar gözlemler yapılmasını gerektirmektedir. Boylamsal araştırmaların en büyük dezavantajı, yüksek maliyetli olmaları ve araştırma için uzun bir zaman dilimine ihtiyaç duymalarıdır. Bu zorluklara rağmen, uzun bir zaman dilimindeki değişimleri değerlendirebilmek için kullanılabilir en uygun yol, boylamsal araştırmalardır (bingol.edu.tr).

Boylamsal tasarımların diğere bir amacı, ortaya yeni çıkan ve azalan sektörlerin, ekonomilerdeki genel yapısal değışikliklerin, KOBİ'lerin faaliyet gösterdiği sektörler üzerinde küreselleşmenin etkilerini tanımlamaya kadar da uzanmaktadır. Bu çeşit tasarımlar, genellikle bir firma popülasyonunun belirli bir zaman dilimi içerisinde çeşitli veri toplama teknikleri ile takip edilip incelendiğı durumlarda göze çarpmaktadır (Blackburn ve Kovalainen, 2009: 133).

Bu bahsedilenlerden daha nadir olarak, boylamsal analizler, firmalar arası ağlarda kaydı tutulan veri tabanlarının ulaşılabilir olduğı bazı ülkelerde, iş gücü, özel sektör veya özel şahıs gruplarının uzun müddet takip edildiğı durumlarda daha büyük bir sayı oluşturmaktadır. Bu çeşit analizlerin, bulunduğı zamanla sınırlı kalan anlık bakışlı araştırmalar yerine, araştırma alanına daha geniş bir bakış açısı getirebileceğı kolayca anlaşılmaktadır. Bu analizler, örnek olarak küreselleşme faaliyetlerinin KOBİ'lerle alakalı olarak ekonomideki değışimleri hakkında bilgi toplamaya çalışarak, diğere disiplin alanlarınca da dikkati çekecektir. Temel politika kararlarının yavaş yavaş ortaya çıkan etkilerini açığa çıkarabilmek için politika değıerlendirme çalışmaları da, bu etkiler çoğunlukla anlık araştırmalar ve röportajlarla ölçülemediğıinden, ayrıca boylamasına analizlere ihtiyaç duyacaktır (Blackburn ve Kovalainen, 2009: 133).

Küçük işletmeler araştırmasındaki kullanılan metodolojilerin zayıf olmasının bir sebebi müşterilerin ihtiyaçlarına dayanmaktadır. Güzel bir teklifle yapılan çabuk ve hızlı danışmanlık, akademik araştırma olarak nitelendirilmekte, fakat ilgili araştırma alanında kullanılan sağlam tekniklere ve ilgili akademik literatüre yeterince dâhil olamamaktadır. Akademik literatür, bazen gerçek dünyayla alakasız olarak çok yaşlı olduğı, çok yansıtıcı ve yeterince radikal olmadığı konusunda suçlanmıştır. Bu durum araştırmanın bazı parçaları için doğru olabilirken, pratik çıktıları olan araştırmalar içinde bulunan uygulamalı sosyal bilimlerin bir alanında bu doğruyu kabul etmek zor gözükmektedir. Bu durum, akademik kavramların, akademik meslek haricindeki kişilerin diline ve politika uygulayıcıların konuşmalarına girmesinden de kaynaklanabilmektedir (Blackburn ve Kovalainen, 2009: 133).

Kendi gündem ve sorunlarına çözümler bulmaya çalışan araştırma alanının uygulayıcısı konumundaki muhatapları tatmin edebilmek için, küçük işletmeler ve

girişimcilik alanındaki araştırmacılar konu üzerindeki faaliyetlerinde belki de çok uzaklara gitmişlerdir (Blackburn ve Kovalainen, 2009: 134). Bu nedenle, metodolojiyle ilgili ontolojik ve epistemolojik konular çoğunlukla ihmal edilmiş, dolayısıyla akademik muhataplar içindeki sonuçların gücü de sınırlı kalmıştır. Amerika Birleşik Devletleri'nde konu üzerinde olan zorlamalar göz korkutucu olarak ortaya çıkmıştır. Küçük işletmeler ve girişimcilik konusu nispeten gelişmiş bir alan olarak sayılmasına rağmen, girişimciliğin kavramsallaştırılma ve teorileşme seviyesiyle birlikte tereddütler de ortaya çıkmış ve bu tereddütler “Gündem konuları kimin için araştırılıyor?” ve “Girişimcilik doğal olarak iyi bir şey midir?” gibi soruları belirlemenin pahalılığında kaynaklanmıştır (Blackburn ve Kovalainen, 2009: 134). Bu araştırma alanında önemli araştırmacılardan biri olan Gardner “ Son 10 yılda, girişimcilik konusunun teorik açıklık olarak belirli bir düzeye ulaştığından emin değilim!” şeklinde kanaatte bulunmuştur (Gardner, 2001: 28).

Araştırma alanlarının işlevsel yönü de ayrıca, çok nadir olarak düşünülen sonuçlar ortaya çıkarmaktadır. Eğer girişimcilik içerisinde cinsiyet konusunda odaklanılırsa, kadınların yatırım faaliyetleri incelendiğinde bu ilgi araştırmacıları açıklayıcı çerçeve ve temel olarak kolaylıkla kişisel özellikler ve özel alanları kullanmaya götürürken, erkeklerin yatırım faaliyetleri incelendiğinde aynı çerçeveleri kullanmaya ihtiyaç duyulmamaktadır. Burada her ikisi arasında bir dengenin bulunması, ya da en azından diğer çalışma alanlarıyla uyumun korunarak kullanılan çerçevenin açıklamasında yeterli açıklamanın yapılması büyük önem arz etmektedir (Blackburn ve Kovalainen, 2009: 134). Alan araştırmalarındaki “Metodolojik Uyum” kavramı, Edmondson ve McManus tarafından “Araştırma projesinin parçaları arasındaki iç tutarlılık” olarak adlandırılmıştır. Eğer küçük işletmeler araştırması sadece bazı spesifik metotlara mahsus kalıp hiçbir bilgi, metodolojik başarı veya bilimsel çalışma başarısı elde edemezse, araştırma alanı hızlı bir şekilde zaman aşımına uğrayacak ve sadece basit bir rapor üretmeyle sınırlanacaktır (Edmondson ve McManus, 2007: 167).

Olgunlaşmış bir disiplin alanı içinde bilimsel bütünlük ve standart kriterlerin varlığı hakkında yapılan iddialar, metodolojik gelişmelerin hesaba katıldığı ve kullanıldığı varsayımını yapmaktadır. Aksi takdirde, disiplin içindeki bilimsel bütünlüğün az olduğu söylenmektedir. Bu olgunlaşma seviyesi ayrıca, bilimsel bir

alanı söz konusu “Bilimsel raporlama” ve “Bilimsel Dergi” kavramlarından da ayırt etmekte önemlidir. İşletme çalışmaları ve sosyal bilimlerdeki bilimsel metotların baskınlığı hakkında bazı şüpheler bulunmaktadır (Blackburn ve Kovalainen, 2009: 134). Güncel olarak, bu durum, sosyal bilimcilerin, doğal bilimcilerce oluşturulan tahmin modellerinin güçlerini taklit etmeye çalıştıkları için “bilimselleştirme” olarak ifade edilmektedir. Ancak, insan davranışları bir sisteme dâhil olduğu takdirde, modellerin tahmin kabiliyetleri azalmaktadır. Doğal bilimlerin taklidi veya belirli sınırlarla tanımlanmış altyapı veya teorileri başarmaya olan çaba, yüksek ihtimalle, küçük işletmeler ve girişimcilik konusunun çalışma altındaki doğal yapısından ve incelemelerdeki ortaya çıkan çeşitli entelektüel sınırlamalara dayalı farklı yorumlar nedeniyle, noksanlık içermektedir. Küçük işletmeler ve girişimcilik araştırmacıları bu tartışmaları bir kenara bırakarak yüksek kalitede nitel analizler oluşturmaya odaklanmışlardır (Cope, 2005: 163-164).

Araştırmadaki uygulanabilirlik düşünüldüğünde, akla gelen anahtar sorulardan bir tanesi de farklı metotların nasıl bütünleştirilip birleştirileceği olmaktadır. Bu konu, işletme ve yönetim alanındaki daha geniş literatürle alakalı bir konudur. Edmondson and McManus metodolojik uyum üzerine yaptıkları çalışmalarında, karma metotların araştırma alanında kullanılmasının genel olarak çokça fark edilmediğini belirtmişlerdir (Blackburn ve Kovalainen, 2009: 134). Farklı metodolojik paradigmlar, nitel ve nicel verileri birleştiren çok az sayıda çalışmanın ortaya çıkmasına neden olmuştur (Edmondson ve McManus, 2007: 1168). Mesela, vaka analizini metot olarak benimseyen çalışmalar, çoğunlukla röportaj bazlı materyal kullanmakta, bu materyallerin tartışılan konular dizisinin derinlemesine keşfedilmesi için bir yaklaşım olarak kullanılması yeterli olarak gerçekleştirilmemiştir. Ancak vaka analizleri, çok çeşitli yaklaşımlardan oluşmakta ve birçok veri toplama teknik ve analizlerini bünyesinde barındırmaktadır (Perren ve Ram, 2004: 93-96). Uygulamada, vaka analizi yaklaşımlarında pek çok farklılıklar nedeniyle, bu çalışmalarda yer alan çeşitli veri dizileri ve farklı analizlerin birleştirilmesi, dikkatlice hazırlanmış bir araştırma planına ve çoğu kez araştırma tasarımında aranan ve incelenen mekanizmaların doğrudan ya da dolaylı öngörülerine ihtiyaç duymaktadır (Blackburn ve Kovalainen, 2009: 134).

KOBİ ve girişimcilik gibi sosyal bilimler araştırmaları tamamen objektif olmayıp, bu değer yüklü araştırma kullanılan metodolojilerle başlamaktadır. Ana akım disiplinler bir dizi paradigmatik bakış açılarından yararlanmalarına rağmen, küçük işletmeler ve girişimcilik araştırmasının ıktıları bunlara kıyasla daha sınırlı miktarda yaklaşımdan etkilenmektedir (Blackburn ve Kovalainen, 2009: 134). Grant and Perren kendi çalışmalarında, küçük işletmeler ve girişimcilik konusunun nc dergilerindeki makalelerde yer alan baskın paradigmatları analiz etmişler ve baskın hacmi oluşturan unsurun gerçeklere objektif olarak bakılmasını ifade eden “işlevselci” anlayışı olduğunu ortaya koymuşlardır. Bu durum, diğer bakış açılarına potansiyel engel teşkil edip bir rahatsızlık oluşturmuştur. Bu iki araştırmacı, küçük işletmeler ve girişimcilik araştırması alanının sağlığı ve geliştirilmesinin, tartışmayı, uyuşmazlığı, yaratıcılığı, yeni teori ve anlayışlara müsaade eden daha geniş bakış açılarına ihtiyaç duyduğu sonucuna ulaşmışlardır (Grant ve Perren, 2002: 192). Bu iddialardan daha güncel olarak, Welter and Lasch, Avrupa’daki araştırmacıların ABD’deki meslektaşlarına göre nitel metotları kullanmaya daha hazırlıklı olduğunu iddia etmektedirler (Welter ve Lasch, 2008: 241-248). Bu nedenle; özetleyici, sorgulayıcı ve etnoğrafik yaklaşımlar da dâhil olarak bu alandaki araştırma metotlarına odaklanan katkılar, Hjrth ve Steyaert’ın hazırladığı “Girişimcilikte Anlatı ve Söylemsel Yaklaşımlar” kitabı ile Neergaard and Ulhol’ın hazırladığı “Girişimcilikte Kalitatif Araştırma Metotları El Kitabı” gibi yayınlarda görünmeye başlamıştır (Neergaard ve Ulhoi, 2006; Hjrth ve Steyaert, 2004).

3.1.4. Ana akım literatür ve disiplinler içerisine dahil olmadaki başarısızlıklar

Küçük işletmeler ve girişimcilik araştırması ana akım disiplinler içerisine dâhil olma süreci karmaşık bir yapıya sahiptir. Bu dâhil olma sürecine örnek olarak, psikoloji alanında Chell, Haworth ve Brearley tarafından 1991 yılında hazırlanan “Girişimsel Kişilik” kitabı, Chell tarafından 2008 yılında hazırlanan “Girişimsel Kişilik: Toplumsal Bir Yapı” kitabı, sosyoloji alanında Curran ve Stanworth tarafından 1982 yılında yayımlanan “İngiltere’deki Küçük İşletmeler: Geçmiş, şimdi ve gelecek” makalesi, iktisat alanında Bannock tarafından 2005 yılında hazırlanan “Küçük İşletme Ekonomisi ve Yönetimi” kitabı ve Storey tarafından 1994 yılında hazırlanan “Küçük İşletmeler Sektörünün Anlaşılması” kitabı gibi temel alanlarda yapılan araştırmalar, bu araştırma alanının ortaya çıkmasına neden olan ilk örnekleri

oluşturmaktadır (Blackburn ve Smallbone, 2008: 134). Son 30 yılda ve öncesinde, İngiltere ve Avrupa ülkelerindeki küçük işletmeler literatürünün, ana akım disiplinlerdeki konulardan oluşturulan gündemler, metotlar ve kavramsal başarılar açısından dikkat çekici akademik sarsıntılara maruz kaldığı söylenebilir (Blackburn ve Kovalainen, 2009: 134). Mesela, 1995 yılında Holliday tarafından etnografik bir metodoloji kullanılarak KOBİ'lerde yönetim faaliyetleri üzerine yapılan çalışma, fabrika içindeki üretimin sosyal organizasyonu konusunda büyük bir örnek teşkil etmiştir (Holliday, 1995). Benzer şekilde, Baines ve Wheelock, imalatın odağı olarak mesken üzerine, birçok çalışmada yaygın olmayıp çağdaş toplumda çok yaygın olan ilginç bir çalışma ortaya koymuşlardır (Baines ve Wheelock, 1998: 582-586).

Bu gelişmeyi yorumlamanın bir yolu, disiplin içi kimlik oluşumundaki iki alternatif arasındaki bir müsabaka olarak görmekten geçmektedir. Birinci alternatif sadece kendi kaynaklarına güvenen diğer disiplin alanlarını bırakan bir yaklaşım olmasına rağmen, ikinci alternatif de diğer disiplin alanlarından yeni fikir ve gelişmeleri derinlemesine olarak elde ederek kendi çalışma alanına bunları yaymaya çalışmaktadır. Girişimcilik ve küçük işletmeler çalışmalarıyla ilişkili olarak sosyal ve ekonomik değişimlerle ilgili birçok efsane bulunmaktadır. Burada sadece araştırma alanları arasındaki karşılıklı fikir değişikliğinin olmadığını göstermek için örnekler verilecektir. Sosyolojik yazılarda, standart "İstihdam" kavramı, bireysel ve sosyal düzeyde odaklanılması gereken ideal ve normal tip istihdam olarak belirlenmiştir. Girişimcilik literatüründe ise, bu normal istihdam kavramı ya kalıplaşmış olarak "bürokratik" ya da bireyin kendi alternatiflerini, kaynaklarını ve aktif tercihlerini sınırlayan, ekonomik ve sosyal gelişimini kısıtlayan problematik bir durum olarak görülmektedir. İstihdam konusu her iki araştırma alanının ortak ilgilendiği bir alan olmasına rağmen, bu iki görüş arasındaki difüzyon keskin bir şekilde engellenmiş gözükmemektedir (Blackburn ve Kovalainen, 2009: 135).

Ana akım literatürüne dâhil olmanın ve katkı sağlayabilmenin zorluklarına dair diğer bir örnek de işletme sınıflandırılmasının karmaşık yöntemlerle yapılmasındaki farklılıklarda ortaya çıkmaktadır. Girişimsel araştırmalar, girişimsel aktivitelerde etnik gruplar arasında farklılıkları göstermesine, etnik gruplar arası kültür ve kültürel farklılıkların açıklanmasını araştırırken, sosyolojik araştırmalar konuya yaş, eğitim, sınıf ve cinsiyet gibi değişkenleri de katarak ana resmi biraz daha

karıştırarak çalışmalar yürütmektedir. Bu nedenle, işletme çalışmalarında sıklıkla kullanılıp girişimcilik çalışmalarına da giren “kültür” kavramının kullanımı, bir “tıryak” oluşturacaktır veya basit olarak bu kavram veya altında yatan sosyal mekanizmalar için yetersiz bir açıklama olacaktır (Blackburn ve Kovalainen, 2009: 135).

Girişimcilik kavramı ile kültürle arasındaki ilişki oluşturulurken, hangi tür kültürlerin girişimciliğe destek verdikleri, hangilerinin engelleyici etkilere sahip oldukları sorunu önem arz etmektedir. McClelland (1962) yaptığı çalışmasında, girişimciliği destekleyen kültürlerin üç ana davranışı vurguladıkları ve bunların yüksek sorumluluk alma, risk alabilme ve performansa yönelik geribildirim talebinde bulunma olduğu üzerinde durmaktadır (Johnson, 1990:40). Yaşanılan toplumun sosyo-kültürel çevresiyle sağlam bir ilişki içinde bulunan girişimcilik kavramı, başlıca bir fikir algısı ve davranış biçimidir. Diğer bir açıdan bakıldığında girişimcilik kavramı, içinde bulunduğu toplumun kültürel bir yansıması ve bu kültürün bir ifade aracıdır. Toplumları oluşturan üyelerin davranışlarını düzenlemede, risk almada ve yeniliklere karşı tavrı belirlemede etkileyici rolü olan kültür kavramı, toplumların girişimci tutumlarını önemli ölçüde etkilemektedir. Bu nedenle girişimcilik kavramı, farklı kültürlerle sahip bölgeler ve ülkeler arasında farklılık göstermektedir (Aytaç, 2006: 154)

Yapılan bu değerlendirmeler, geniş çaplı kavramsal gelişmelere katkı sağlama yeteneği ile kendi ayakları üzerinde duran tutarlı bir çalışma alanı geliştirilmesine olan ihtiyacın vurgulanması arasında bazı tercihlerin yapılması gerektiğini ima etmektedir. Bu nedenle, KOBİ'lere özgü teorilerin düşük seviyede olması ve kendi içinde tutarlılığının olmaması hakkındaki endişeler beklenilenden daha az problem oluşturmaktadır. Bu nedenle, sınırları açık olarak tanımlanmış bir çalışma alanı birçok akademisyen için, özellikle araştırma alanındaki teorilerin ana akım disiplinlerle bağlantılı olduğu gerçeği ortadayken, cazip olmayacaktır. Bu durumun neticesi olarak, birçok araştırmacı, araştırma alanının önemini gösteren temel disiplin konularında yer alan dergilerdeki seçiciliğe ilaveten kavramsal bağlantıyı da göstererek hem küçük işletmeler hem de ana akım disiplin başlıklarındaki dergilerde yayın yapmaktadır (Blackburn ve Kovalainen, 2009: 135).

Kısacası, araştırma alanına çok daha dikkatli odaklanılmalı, çeşitli yetkililerin beklentilerini yönetebilmeli, konuyu akademisyen ve şirket danışmanlarına arkadaş yapmalı, tek başına küçük işletmeler ve girişimcilik literatürüne güvenmek yerine ana akım literatürü ve tartışmaları içindeki gömülü konularla ilgili metodolojileri kullanmalıdır. Bu faaliyetlerin uygulanması, araştırma alanındaki bütünlüğü azaltmadığı gibi, alan içindeki teorik gelişmeler için daha somut bir altyapı getirecektir (Blackburn ve Kovalainen, 2009: 135).

3.1.5. Gelecekteki Araştırma Başlıkları: Olgunlaşmış, Sürekli ve Yeni konular

Küçük işletmeler ve girişimcilik araştırmasında, uzun müddet birçok araştırma konuları benimsenmiş ve buna devam edilmiştir. Bunun örneklerini Blackburn ve Brush(2008) tarafından “Küçük İşletmeler ve Girişimcilik”, Curran ve Watkins(1986) tarafından “Küçük İşletmelerin Yaşam Mücadelesi” ve Welter ve Lasch(2008) tarafından hazırlanan “Avrupa’da Girişimcilik Araştırması: Biriktirmek ve Önüne Bakmak” eserlerinde görmek mümkündür. Ancak, daha önce ima edildiği gibi, geride kalan birçok konu da üzerinde çalışma yapılmayı beklemektedir (Blackburn ve Kovalainen, 2009: 135). Gelecekteki araştırma gündem ve konularının araştırmalarda sarf edilen çabalara odaklanmasına yardımcı olabilecek, daha önce gerçekleştirilen pek çok sayıda çalışma bulunmaktadır (Davidsson ve Wiklund, 2001: 96; Landström ve Sexton, 2000). Aynı zamanda, belirli alanlarda bilgi oluşturma ve teoriye odaklanan çok fazla sayıda deneysel(ampirik) çalışma bulunmaktadır. Blackburn ve Kovalainen çalışmalarında, Küçük işletmeler üzerine yapılan farklı araştırmalara bakılabilmesi için, bir çeşit haritalama uygulaması gerçekleştirilmiştir (Blackburn ve Kovalainen, 2009: 135).

Tablo 5: Küçük işletmeler ve girişimcilik araştırma konuları: Bazı başlıklar

Olgunlaşmış	Sürekli	Yeni
İnternet Kullanımı	Etnik işletme	Toplumsal dâhil olma
Aile şirketleri	Cinsiyet	Etik
Finansal yönler	Pazarlama	Öğrenme
Ağ ilişkileri	Ekonomik gelişim	Bilgi yönetimi
Girişimcilerin psikolojisi	Serbest Meslek	İşlemsel ekonomiler
	Bölgesel gelişim	3. Nesil ve gençler
	Ulusal kıyaslamalar	Çevresel uygulamalar
	Kamu politikası	İşletme kapanışları
		Toplumsal perspektifler

Kaynak: Blackburn R. and Kovalainen A. International Journal of Management Reviews (2009), Researching small firms and entrepreneurship: Past, present and future

Tablo 5’deki yapılan sınıflandırma, mevcuttaki bilgi birikimi üzerine oluşturulmuştur ve gelecekteki araştırma yaklaşımları için bazı anlamlara sahiptir. Bu tabloda, bu alanların her birinin kendi ölçeğinde ve yapılan yayın sayısı kendine özgü olduğu kabul edilmiştir ve her konunun geliştirilmesine ihtiyaç vardır (Blackburn ve Kovalainen, 2009: 136).

Tablo 5’deki “olgunlaşmış” başlığı altındaki araştırma alanları, temel olarak ortaya çıkarılmış ve konu üzerine derinlemesine araştırma yapılmış alanlardır. Bu nedenle, daha fazla önemli ampirik başarılar elde edilmesi konusunda en zor alanlar olmakla beraber ekstra teorik gelişmelerden faydalanabilirler. Bu durum, olgunlaşmış sınıfta bulunan araştırma alanlarının ampirik olarak bir şeyi yeni olarak bulma veya bir gündem konusunu tatmin etmede hantal olmasından veya kavramsal ve teorik olarak yetersiz ya da kusurlu görülmesinden kaynaklanmaktadır (Blackburn ve Kovalainen, 2009: 136). Chrisman ve arkadaşları, örneğin, aile şirketlerinde gelişmeleri ve eğilimleri değerlendirdikleri kendi çalışmalarında, aile şirketlerinde stratejik yönetimin teorik gelişimini ortaya koyup diğer ana akım disiplinlerden bunu oluşturmaya ihtiyaç olduğunu vurgulamışlardır (Chrisman, Chua, ve Sharma, 2005: 565-566).

Bunlara ilaveten, olgunlaşmış sınıfı altındaki bazı başlıklar, kendi teorik kişiliğine sahip olduğu ve bilimsel tanımlamada açıkça belirtildiği için, kavramsal olarak en güzel şekilde geliştirilmiştir. Yeni oluşan işletmeler çalışması geniş ve kapsamlı bir çalışmadır. Ancak araştırma alanında gerekli olan yaklaşımın ne olduğu, daha farklı kavramsal bir yaklaşımdır (Blackburn ve Kovalainen, 2009: 136). Davidsson and Wiklund çalışmalarında, araştırma alanındaki gerekli yaklaşımla ilgili olarak çoklu düzey analizlerini de içeren ve farklı seviyelerin bütünleştirilmesini gerektiren karmaşık yaklaşımlar olduğunu ortaya koymuşlardır (Davidsson ve Wiklund, 2001: 85-86). Olgunlaşmış alanlarla ilgili temel nokta, özellikle ampirik(deneysel) araştırmacıların çalışmalarını durdurması ve kendi araştırmalarına girişmeden önce, geçmiş bilgi birikiminin zenginliğini, var olan metodolojik yaklaşımları, kavramları ve teorileri düşünmesi gerekmektedir. Steyaert bu konuda benzer bir noktaya temas etmekte ve araştırmaya başlamadan önce “tekrar okuma-hatırlama-tekrar düşünme-tekrar gözden geçirme(4-Re:Reading-Remembering-Rethinking-Revisiting)” süreçlerine vurgu yapmaktadır (Steyaert, 2005: 8-9).

“Sürekli” araştırma alanları, ampirik ve teorik gelişmelere olan ihtiyaç konusunda uzun ömürlü olduğu düşünülen başlıklar olup, 30 yılı aşkındır üzerlerinde çalışılmaktadır. Bu araştırma alanları, uzmanlar ve yetkililer tarafında merak uyandırmaya devam etmektedirler, fakat halen daha gündem konularına cevapları tamamen geliştirilememiş konulardır (Blackburn ve Kovalainen, 2009: 136). Mesela, göç ve etnik azınlık konusu araştırması uzun süren bir alandır, fakat konunun doğasının değişken olmasından, halen daha araştırma ve teori oluşturma için zengin konu başlıkları sunmaktadır (Ram ve Jones, 2007). Çalışan ilişkileri de bu sınıflandırmada diğer örneklerden biridir (Ram ve Edwards, 2003: 722-723).

“Yeni” başlığı altındaki alanlar, yeni ilgi odağı olmaya başlayan konuları içermektedir. Bunlar kavramsal olarak gelişmemiş ve sıklıkla gündeme getirilen yapılardır. Yine de öncelikli araştırmalar için yetişmiş ve olgun konulardır. Bu konular, ana akım disiplinlerdeki akademik gelişmeler ve yetkililerin ilgisi gibi birçok sebep nedeniyle ortaya çıkmışlardır (Blackburn ve Kovalainen, 2009: 136).

Bu tip alanlardan bazılarını, “Sosyal sermaye” konusunda Cope ve arkadaşları(2007), “Bilgi ve entelektüel varlık yönetimi” konusunda Hutchinson ve

arkadaşları(2008), “Öğrenme” konusunda Pittaway ve Rose(2006), “Girişimcilerin sosyal bakış açıları” konusunda Radu ve Redien-Collot(2008) ve “Toplumsallaşmaya olan katkılar” Blackburn ve Ram(2006) tarafından yapılan çalışmalar örnek olarak gösterilebilir (Cope, Jack ve Rose, 2007: 213-219; Hutchinson ve Qintas, 2008: 131-154; Pittaway ve Rose, 2006: 227-231). Bu alanları ortaya çıkaran dinamikler belirsizliğini korumaktadır. “Yeni” başlığındaki araştırma alanlarının, süregelen veya olgunlaşmış başlıklarındaki alanlara dönüşüp dönüşmeyeceğini söylemek, ekonomi ve toplumun değişen ihtiyaçlarıyla birlikte bu konuların kavramsal gelişmelerindeki adımlarını kuşatan belirsizlikler nedeniyle zor gözükmetedir (Blackburn ve Kovalainen, 2009: 137). Benzer şekilde, şimdi olgunlaşmış bir araştırma alanı beklenmedik bir sarsıntıdan zarar görüp bununla ilgili günümüze kadar gelen literatür bilgisi, zengin değişikliklere ihtiyaç duyabilir. Mesela, portföy çalışanlarındaki ilginin artması ile iş-aile arayüzü konuları, geleneksel aile şirketleri çalışmalarına farklı bir boyut katmaktadır (Jennings ve McDougald, 2007: 750).

Tablo 5’de gelecekteki araştırma konularını sınıflandırma için yapılan “Olgunlaşmış”, “Sürekli” ve “Yeni” başlıklarının her birisine, pek çok örnekler verilebilir. Mesela, “Yeni” araştırma alanlarından birisi de “Sahip yöneticilerin işi bırakmaları ve İşletme kapanışları” konusudur. KOBİ’lerin kapanmasıyla ilgili olarak daha önce yapılan bir çalışmada, birçok çalışmanın küçük işletmelerin başarı veya başarısızlığı ile eşleştirilen faktörler üzerine odaklandığı ve işletme kapanmasını işletme başarısızlığı ile eşleştirme eğiliminin olduğu ortaya çıkmıştır (Stokes ve Blackburn, 2001).

“Sürekli” araştırma alanlarına verilebilecek örneklerden biri de “Devlet Politikası ve KOBİ’ler” konusudur. KOBİ’ler ve girişimciliğin teşvik edilmesi konusundaki devlet politikaları ile konu üzerine yapılan araştırmalar arasındaki ilişki pek çok ülkede çelişkili olarak ortaya çıkmaktadır. Bu durumun nedenlerinden biri de, akademik araştırmacıların gerçeği yansıtıcı, eleştirici ve tutarsızlıklara hazırlıklı olması gerekirken, hükümet genellikle politika oluşturulması için somut cevaplar ihtiyacındadır. Araştırma uygulamasında bu durum, analizden çok raporlamanın, açıklamadan çok tarifin vurgulanması anlamına gelmektedir. Bu durum da akademik araştırmacıları, yürütmeleri gereken görevden uzaklaştırmaya neden olmaktadır (Blackburn ve Kovalainen, 2009: 137).

Blackburn ve Kovalainen tarafından yapılan çalışma, küçük işletmeler ve girişimcilik araştırmasının durumu üzerine yeni düşünceler ve tartışmayı tetiklemeyi amaçlamaktadır. Araştırma alanının durumunu ve buradaki gelişmeleri ortaya koymak, bizzat bu alanda çalışmalar yürüten akademisyenlerin görevidir. Bir yanda konuyla ilgili bilginin düzgün bir şekilde artması, öte yanda disiplinlerdeki bilgi ve araştırma metotlarının karmaşıklığıyla birlikte, bilginin oluşturulma sürecini ve bilginin kendisini değerlendirmek çok daha önemlidir. Küçük işletmeler ve girişimcilik araştırmasındaki bilginin nasıl başarıldığı, bilginin ve araştırmanın ne için yapıldığı, araştırmayla oluşturulan bilginin arkasında gizlenen fikirlerin neler olduğu önemli sorulardır(Blackburn ve Kovalainen, 2009: 138).

Meyer ve arkadaşları(2014), Sosyal Bilimler Aktif Dizini(SSCI) kapsamında yer alan çalışmaları incelemişlerdir. Araştırmacılar çalışmalarında, girişimcilik üzerine yapılan çalışmaların beş ana konu çevresinde toplandığını göstermişlerdir (Meyer ve diğerleri, 2014: 480). Bu konular;

- i) Girişimcilerin bilişsel süreçleri,
- ii) Kişisel ve demografik özellikleri
- iii) Girişimciliğin kökeni, etki ve süreçleri,
- iv) Yeni iş kurulma aşamalarında finansman sağlanması ve devlet destekleri,
- v) Uluslararası pazarlar ve stratejileri inceleyen çalışmalardır.

Bu beş ana konu başlığına bakıldığında, üzerinde en fazla araştırma yapılan ikinci alan “girişimci birey ve özellikleri” olmasına rağmen, “uluslararası pazarlar ve stratejiler”in en fazla yayın yapılan alan olduğu görünmektedir. Bu neticeye bakıldığında, uluslar arası yayınlar açısından birey odaklı çalışmaların üstünlüğünün azaldığı ve konunun odak noktasında bir değişim olduğu görülmektedir (Eser ve Yıldız, 2015: 96).

Araştırma konusunun ayrıcalığı; nispeten yeni olması, sınırlarının açık olması ve araştırma çeşitliliği ve bu nedenle araştırma kalitesi hakkında bu gözlemlerden ortaya çıkan endişelerdir. Küçük işletmeler ve girişimcilik araştırması alanının, olgunluk dönemine olmasa bile, bir akademik çalışma alanı olarak ergenlik dönemine ulaştığı şüphesizdir. Fakat bu alan içerisindeki araştırmacıların takip ettikleri gündem

konularını ve bunların altındaki gizli fikri varsayımların yansıtılmasına ihtiyaç bulunmakta, kullanılan metodolojilere dikkat edilmesi gerekmektedir. Burada ortaya konulan açıklamalar gösteriyor ki, araştırma alanı içerisinde önemli kavramsal ve ampirik başarılar mevcuttur. Fakat yukarıda da bahsedildiği üzere araştırma alanı, küçük işletmeler veya girişimcilik üzerine oluşturulmuş spesifik teori bünyesine sahip olmaktan öte, orta menzilli teoriler olarak adlandırılan ana akım disiplinlerde ortaya çıkan araştırmalara daha uygundur (Blackburn ve Kovalainen, 2009: 138).

İşletme ve yönetim-organizasyonda da bu durumun yaygın olmadığı söylenemez. Bu bakış açısından, araştırma alanı, kendi sınırlarını belirlemek ve kendi teorisini geliştirmek yerine ana akım disiplinlerle olan ilişkilerini düzenlemeye muhtaçtır. Böyle yapıldığı takdirde, araştırma alanında çalışma yürütenler, ana akım disiplinlerin literatürlerine de katkı sağlayabilirler. Araştırma alanı çok çeşitli yetkililerin konuya dâhil olmasından yararlanmıştır ancak bu durum bazen takip edilen gündem konuları ve araştırmacılar tarafından kullanılan metodolojilere olan talepler arasında yapılacak tercihleri beraberinde getirmektedir. Yeni ortaya çıkan gündem konuları nasıl takip edilmesi gerektiği de önem arz etmektedir. Küçük işletmeler ve girişimcilik araştırmasının daha dar alanındaki çeşitli gündem konularını teşvik etmek yerine, ana akım disiplinlerdeki teorilerden ortaya çıkan spesifik alanları takip etmek burada takip edilebilecek bir yaklaşım olacaktır (Blackburn ve Kovalainen, 2009: 138).

Yetkililerin araştırma alanındaki sürece dâhil olduğu nokta, gündem konularıdır. Küçük işletmeler ve girişimcilik alanı araştırmacıları sosyal bilimlerin içerisindeki çok çeşitli veri ve metotlardan ve bu konular etrafındaki disiplinlerarası tartışmalardan yararlanmaya başlamışlardır. Teorilerin elde edilen gözlem ve verileri yönetmeyip bunların kavramsallaştırılmasına aracılık etmesi anlamına gelen teori yüklü gözlemler düşüncesi, girişimcilik ve küçük işletmeler araştırmalarının içerisinde popülerlik kazanmamıştır. Bu duruma rağmen, araştırma alanında daha fazla tecrübe kazanılmasının ve baskın işlevselci ve normal tipteki araştırmalardan kaçınılmasının teşvik edilmesi gerekmektedir. Bu teşvik, kısa vadeli hedefleri birçok yetkili uygulayıcıların araştırma alanına odaklandığı düşünüldüğünde bir problem oluşturmaktadır. Bu nedenle, iyi kalitedeki araştırma, hem akademik hem de

uygulayıcıların alanlarında da iyi kalitede olanlar olarak tanımlanmaktadır (Blackburn ve Kovalainen, 2009: 139).

Carlsson ve arkadaşları; girişimcilik araştırma alanının, ekonomi, yönetim, finans, pazarlama, işletme, sosyoloji, psikoloji ve strateji gibi disiplinler içerisinde farklı yaklaşımlarla geliştiğini, bu durumun da araştırma alanının sınırlarının belirlenmesinde zorluk oluşturduğunu ifade etmektedirler. Pek çok araştırmacı, bu durumun araştırma alanındaki teorik çerçevesinin ve araştırma paradigmasının eksikliğine neden olmaktadır. Carlsson ve arkadaşları, girişimcilik araştırma alanının oluşma sürecini ele alan çalışmalarında, girişimci ile diğer çevresel aktörlerin etkileşimi, girişimsel aktivite, ekonomik büyüme ve sosyal girişimcilik gibi alanların yeterli düzeyde incelenmemiş olduğunu iddia etmektedirler. Ayrıca, araştırmacılar, faaliyet gösteren girişimci bireyleri değerlendirmeye alan teorik altyapıların da oluşturulması gerektiğini belirtmektedirler (Carlsson ve arkadaşları, 2013: 920).

Araştırma yaparken bu ayırım yanlış anlaşılıp yanlış uygulamalara sevk etmektedir. Araştırmaların bazı teorik yaklaşımların altında yatan araştırma sorularına ihtiyacı vardır. Benzer bir şekilde, araştırmacının farkında olup olmasına bağlı olmaksızın, bütün araştırma yöntem ve metodolojileri teori ötesi ihtimaller ve sınırlamalar taşımaktadır. Araştırma yaklaşımı seçilerek, sadece analizde kullanılan metotlar değil, yapılan analizle amaçlanan olasılıklar ve sınırlamalar da araştırmacı tarafından seçilmektedir. Bu yüzden, gerçek dünya ve bunun akademik analizi arasındaki ayırım, bilimsel bir delil olarak kabul edilemez. Bundan daha önemli olan şey, yetkililere bağlı olmaksızın, araştırmacılar kabul ettikleri ontolojik ve epistemolojik varsayımların farkındalık ve takdirlerine göre araştırma faaliyetlerini yürütmektedir. Çoğunlukla, küçük işletmeler ve girişimcilik alanındaki araştırmalar, bu konulara uzaktır. Bu nedenle, teknik olarak nasıl doğru olduğuna bakmaksızın, kendi katkılarının sınırlarının farkında değildir (Blackburn ve Kovalainen, 2009: 138).

Blackburn ve Kovalainen tarafından yapılan çalışmada, araştırma temelinin kalitesinin arttırılmasına odaklanılmıştır. Fakat bu durum, araştırma konusunun sadece diğer akademik disiplinler arasında yüksek standartlar ve statüde bulunabilmesi hatırı için değildir. Uygulamada bu mana, araştırmanın politika bakış açısından değil de akademik bakış açısından şekillenmeye ihtiyacı olduğu olarak ifade

edilebilir. Ayrıca, uygulamada, araştırma ayarlarındaki normative başlangıç noktalarına sahip girişimcilik ve küçük işletmeler çalışmaları üzerindeki daha sorgulayıcı bakış açılarını ele alınabilir. Küçük işletmeler alanındaki verilerin karmaşıklığı çoğu kez, verilerden yapılan genellemelerde ve analizlerde problemler oluşturmaktadır. Bu durumu kabul etmek, araştırma tasarımındaki yöntemler ve metodolojik konular üzerinde, araştırma içindeki spesifik ayarlamalara bağlı olmaksızın, daha gelişmiş bakış açıları oluşturabilir (Blackburn ve Kovalainen, 2009: 138).

3.2. Araştırma Altyapısındaki Temel Başlıklar

İşletme ve yönetim-organizasyon konuları geliştikçe, yeni araştırma alanlarının ortaya çıkmasına da neden olmaktadır. KOBİ'ler ve girişimcilik çalışma konusu ise, İşletme ve yönetim-organizasyon alanı içerisinde nispeten yeni bir alandır (Kuratko, 2006: 486). Fakat bu alanın son 40 yılda çok hızlı geliştiğine ve bir derece olgunluk kazandığına dair çok fazla çalışma bulunmaktadır. Dünyanın her tarafındaki işletme ve yönetim okullarının müfredatları içinde, KOBİ'ler ve girişimcilik çalışmaları günümüzde bulunmaktadır. Örneğin, 2010 yılında İngiltere'de Üniversiteler ve Kolejler Uygulama Birimi(Universities and Colleges Application Service) internet sitesinde, İngiltere'deki yüksek eğitim kurumlarında, "Girişimcilik" başlığıyla 285 adet ders bulunmaktadır. Bu derslerin çoğu diğer disiplinlerle birleştirilmiş olarak, "Girişimcilik ve Coğrafi Durum", bulunmakta olup KOBİ'ler ve girişimcilik kavramının bir kısmının sosyal bilimler üzerinden tanınmayı başardığını göstermektedir (Xheneti ve Blackburn, 2010: 1). Araştırma alanı, güzel etki faktörleri, Amerikan Yönetim Akademisi(American Academy of Management) ve İngiliz Yönetim Akademisi(British Academy of Management) içindeki özel ilgili gruplarla birlikte, 6. düzey ISI-Uluslararası Bilim Araştırması(International Science Investigation) seviyesine sahip olarak yeterince gelişmiştir. Ayrıca, bu alan yıllardır güzel katılım sağlanıp çok sayıda ve geniş çaplı olarak konferanslar düzenlenecek kadar cazip hale gelmiştir. Mesela, İngiltere'de Küçük İşletmeler ve Girişimcilik Kurumu(Institute for Small Business and Entrepreneurship (ISBE)), 500 delegeden fazla sayının katılımıyla 1970'lerin sonlarından beri bir konferans düzenlemektedir. Avrupa Girişimciliğinde Sözü Geçen Araştırmalar(European influenced Research in Entrepreneurship (RENT)) konferansı da son 20 yıldır düzenlenmektedir. Dünya

çapında da, temel olarak ABD’de merkezinde, Küçük İşletmeler Uluslararası Konseyi(International Council for Small Business (ICSB)) son 50 yıldır yıllık bir konferans düzenlemektedir (Xheneti ve Blackburn, 2010: 1).

Yukarıda bahsedilen duruma bakılacak olursa, araştırmacılar için, küçük işletmeler ve girişimcilik alanının amacını, temel ontolojik ve teorik altında yatanları, araştırmanın odak noktasını, inceleme seviyelerini ve kullanılan metodolojileri ortaya koyabilmek için yeterli zaman geçtiği iddia edilmektedir (Xheneti ve Blackburn, 2010: 1). Burada ismi bahsedilen anahtar konular, akademisyenlerin zihinlerini “araştırma alanı nerededir?” ve “nereye gidiyor?” sorularının kaynağına ulaşma konusunda alıştırmaları sağlamıştır (Landström, 2005). Bu yansıtıcı analiz ve tartışmalar, iktisat, psikoloji, sosyoloji gibi birçok disiplin içinden çok çeşitli başlangıç noktalarını, gündem konularını ve metotları ortaya çıkarmıştır. Araştırma alanının bu çeşitli disiplinlerdeki konulardan ortaya çıkması; bu alan hakkında parçalanmış, odak noktası olmayan ve belirli bir tanımlama oluşturmak için çabalayan bir entelektüel alan olduğu kanaati oluşturmuştur. Bu durum da bazı araştırmacılar tarafından girişimcilik ve küçük işletmelere alanının kısa bir tanımlaması ve bu alan hakkında neyin ayırt edici olduğuna odaklanması gerektiğini ortaya çıkarmıştır. Zahra and Newey isimli iki araştırmacı, araştırma alanları ve teoriler arasındaki kesişim noktalarını incelemişler ve sadece ana teorileri alıp bunları yeni konulara uyarlanarak genişletilmeye çalışılmaması konusunda uyarıda bulunmuşlardır. Bunu yapmak yerine araştırmacılar, yanlış algılardan kaçınmak için orijinal teorilerin temellerini anladıklarına ve sonunda gelişimi netice verecek ana teorilere etkili katkı sağlayabildiklerine emin olmaları gerekmektedir (Xheneti ve Blackburn, 2010: 2).

Küçük işletmeler ve girişimcilik araştırmalarında kullanılan metodolojiler, inceden inceye tetkik edilmeye maruz konumdadır. Metodolojiler üzerinde yapılan bu inceleme; bir çalışma alanını, ticari uygulamadan öte akademik çalışma alanı yapan şeyin ontolojik varsayımlar ve metodolojileri olması açısından önem arz etmektedir (Kuratko, 2006: 486). Küçük işletmeler ve girişimcilik araştırması akademik araştırma alanı statüsünü kazanmıştır, fakat şimdiki sorun bu araştırmadaki gelişim seviyesidir (Xheneti ve Blackburn, 2010: 2)

Blackburn and Kovalainen gibi çoğu araştırmacılar, araştırma alanının kendine özgü ve ayırt ediciliği açısından daha sert yaklaşımları kabul etseler de, Grant and Perren, 2002 gibi bazı araştırmacılar konunun genel olarak kabul görmüş işlevselci paradigma anlayışlarının baskısı altında kaldığını ve metodolojik çoğaltma olduğunu iddia etmektedir (Blackburn ve Kovalainen, 2009: 128; Grant ve Perren, 2002:188-190).

Birçok akademik alanda olduğu gibi küçük işletmeler ve girişimcilik araştırma alanında da birçok ilerleme düzeyi değerlendirmesi yapılmıştır. HEFCE"s nin Araştırma Değerlendirme Uygulaması tarafından yapılan değerlendirmeler, alanın 2001 yılından 2008 yılına kadar, önemli bir seviyede geliştiğini göstermektedir. 2001 yılında düşük uluslararası standart çıktı oranına sahip olarak değerlendirilmişken, 2008 yılında gelindiğinde ise, öncü olarak sınıflandırılan önemli bir orana sahip olarak değerlendirilmiştir. Konu üzerine yapılan akademik değerlendirmeler, ontolojik konular, teorileşme seviyeleri, araştırma tasarımı ve alternatifleri, sorgulayıcı bakış açıları gibi başlıklara atıf yapmaktadır (Low, 2001: 19; Gartner, 2001: 31).

Girişimcilik, Teori ve Uygulama Dergisi(Journal of Entrepreneurship, Theory and Practice) 2005 ve 2008 yıllarında küçük işletmeler ve girişimcilik araştırma alanının konumunu tartışmayı amaçlayan iki hususi konuyu yayınlamıştır. Bu konular şu şekilde sıralanmaktadır:

- 1- Nicholson and Anderson, Perren and Jennings, Downing and Goss tarafından ortaya konulan “Alandaki makalelerde metodolojik dışa açıklığın cesaretlendirilmesine olan gayret”
- 2- Lasch and Yami (Fransa), Schmude, Welter and Heumann (Almanya), Blackburn and Smallbone (İngiltere), Hjorth (İsveç), Brush, Manolova and Edelman (Amerika Birleşik devletleri), ve Gartner tarafından “Araştırma alanındaki makalelerdeki ulusal farklılıkları anlamak” olarak tanımlanmaktadır (Xheneti ve Blackburn, 2010: 2).

Araştırmacıların kullandıkları metotlar ve gündem konuları hususunda daha fazla sorgulayıcı olmaları gerekirken, konu üzerindeki bazı analizler araştırma alanının aşırı deneyimciliği ve test etmeyi esas alan yöntemlerden daha yansıtıcı ve

teorik alana kaydığını göstermektedir (Blackburn ve Kovalainen, 2009: 129). Bu durum, araştırmacıların, örneğın girişimcilik ve KOBİ'lerin teşviki konusundaki varsayımları sorgulamaya hazırlıklı olmaları gibi, araştırma alanında gerçekteşmiş gibi kabul edilen varsayımları sorgulama kabiliyetiyle bağlantılıdır ve bu kabiliyet çağdaş ekonomi ve toplumlarda istenilir bir şey olarak algılanmaktadır (Blackburn ve Ram, 2006: 77-78).

Yukarda bahsedilen hususlar, nispeten yeni ortaya çıkan bir alanın büyüme acılarıyla alakalı zorluklardır. Örneğın, konu ve metodolojik sorunlar hakkındaki benzer şekildeki sorunlar, Fuerrer ve arkadaşları(2008) tarafından stratejik yönetim araştırma alanında da ele alınmıştır. Bu yüzden, bu tip tartışma ve zorluklar, bir alanın olgunlaşmasıyla ortadan kalkmamaktadır (Xheneti ve Blackburn, 2010: 2).

Bu bölümün temel amacı, küçük işletmeler ve girişimcilik araştırma alanının gelişimini inceleme ve değerlendirmektir. Konu içindeki ana başlıklar ve kullanılan metodlar konusunda alanın bulunduğu yerler hakkında birikim yapılması amaçlanmaktadır. Özellikle, konuya duyulan ilgilerin farklı içeriklerini, araştırmalardaki çoğulluk ve çeşitliliğini incelemek, dört ana başlık altında araştırmaları sınıflandırmak amaçlanmaktadır. Bu başlıklar;

- 1- Küçük işletmeler ve girişimcilik araştırma alanındaki başlıklara odaklanmak
- 2- Alanında kullanılan araştırma tasarımı çeşitleri
- 3- Araştırmaya coğrafik açıdan odaklanmak
- 4- Alandaki öncü yazarların çıkış noktaları ve kökenlerinin keşfedilmesi hedeflenmektedir (Xheneti ve Blackburn, 2010: 3).

Bu alandaki öncü dergilerdeki makalelerin incelenmesi, bir anlamda, okuyuculara konunun gündemler ve metodolojik yaklaşımlar açısından nasıl geliştiğini hususunda sorgulayıcı bir bakış açısı sunmaktadır. Bu makalelerin nispeten yüksek olan derecelerine bakılırsa, araştırma alanının durumunu gösteren bu makalelerdir. Ayrıca bu makaleler, içeriğinde ele alınan gündem konuları ve metodolojileri, zamanla, sonradan gelen akademik gündemleri, öğretim içeriklerini ve kamu politikası tartışmalarını etkileyecektir. Bu makalelerin analizi, sorgulama kavramının

araştırma alanının gelişimindeki zorluklar ve çelişkilerle birlikte nasıl geliştiği hakkında bir vaka örneği sunmaktadır (Xheneti ve Blackburn, 2010: 3).

3.2.1. Araştırmaların Sınıflandırması

Xheneti and Blackburn, çalışmalarında girişimcilik ve küçük işletmeler hakkında 2003-2008 yılları arasında yayınlanmış 6 temel Uluslararası Araştırma Standardındaki dergide bulunan 696 adet makaleyi incelemişlerdir. Bu dergileri sadece araştırma alanındaki yüksek profilleri için değil, bu makalelerde bahsedilen mevzulara uluslararası geniş bir talep olduğu için seçmişlerdir (Xheneti ve Blackburn, 2010: 3). Bu seçim, girişimcilik ve küçük işletmeler çalışmalarının uluslararasılaşmasını konusunun da gözden geçirilebilmesine olanak sunacaktır. Küçük işletmeler ve girişimcilik alanında toplam 50'nin üzerinde makale dergisi olduğu tahmin edilmektedir. ABS Dergi Rehberi(ABS Journal Guide), konu hakkında 26 adet dergi sıralamaktadır (the-abs.org.uk). Bu kişilerin yaptıkları çalışmaların 50 den fazla makale dergisi içinden 6 tanesine odaklanmaları, alanın gelişim sürecinin sadece kısmi bir değerlendirmesi anlamına gelebilmekle beraber, bu seçilen öncü dergilerdeki yayınlarda yapılan çalışma, alandaki gelişmeleri ele alan güzel çalışmaları temsil edebilir niteliktedir. İncelemeye dâhil olan yayınların belirli kriterlere göre doğru şekilde süzülebilmesi için ilk iş, araştırma alanındaki konu başlıklarının sağlam bir sınıflandırılması olacaktır. Araştırma altyapısında genel ve özel başlıklara bakılarak tümden gelim ve tümevarım yöntemiyle, 29 başlık oluşturulmuş ve bu başlıklar açık olarak araştırma alanı içinde tartışılan konuları göstermektedir. Bu sınıflandırmayı yaparken, başlangıçta bu alan başlıklarının sayısı çok daha fazla olmakla beraber, bazı alanlarda çok az sayıda makale olması nedeniyle sınıflandırmayı kolay yönetebilmek için mantıksal olarak azaltılmıştır. Makaleler, ayrıca, kullanılan metodolojilerin temel tipine göre de sınıflandırılmıştır (Xheneti ve Blackburn, 2010: 4).

Tablo 6: İncelenen Makale Sayıları

Dergi Adı	Yıllar						
	2003	2004	2005	2006	2007	2008	Toplam
Girişimcilik Teorisi ve Uygulama	11	14	19	21	36	35	136
Girişimcilik ve Bölgesel Kalkınma	18	15	9	11	14	10	77
Uluslararası Küçük İşletmeler Dergisi	14	20	24	25	25	24	132
İşletme Girişimleri Dergisi	19	22	17	18	24	16	116
Küçük İşletmeler Yönetimi Dergisi	16	12	11	23	22	23	107
Küçük İşletmeler Ekonomileri	17	12	28	21	22	28	128
Toplam	96	95	108	119	143	136	696

Kaynak: Mirela Xheneti and Robert Blackburn, (2010) Small Business and Entrepreneurship (SBE): An Analysis of Publications and Implications for the Development of the Field

Xheneti and Blackburn, çalışmalarında birbirleriyle ilgili makaleleri belirlemek için, 2003-2008 yılları arasında bu dergiler içinde ISI Bilgi Sitesi (ISI web of knowledge) üzerinde anahtar kelime taraması yapılmıştır. Taraması yapılan anahtar sözcükler “Girişimcilik, girişimsel, küçük işletmeler, küçük firma ve KOBİ” kelimelerini içermektedir. Sonrasında, herbir makale “Ana başlık”, “Deneysel makaleler için çalışmanın coğrafik içeriği”, “Ana yazarın ülkesi” ve “Araştırma tasarımı ve bu tasarımın veri analizi için kullanılan teknik ve metotları” esaslarında sınıflandırılmıştır (Xheneti ve Blackburn, 2010: 4).

3.2.2. Araştırma Alanının Değerlendirilmesi

Bu bölümde araştırma alanındaki temel konu başlıklarının neler olduğundan ve bu başlıkların uluslararası literatürde hangi yöntemlerle ele alındığından bahsedilecektir.

3.2.2.1. Küçük İşletmeler ve Girişimcilik Çalışmalarındaki Araştırma Konu Başlıkları

Xheneti and Blackburn çalışmalarında başlık sınıflandırılması yapılırken, daha önce bu konuda Coviello and Jones(2004) tarafından yapılan “*Uluslararası Girişimcilik Araştırmasında Metodolojik Konular*” ve Brush, Manolova ve Edelman(2008) tarafından yapılan “*Ortak lisanla ayrılıyor mu? Atlantik ötesinde*

Girişimcilik Araştırması” gibi araştırmaları incelenmekle beraber, seçilen makalelerin özet ve seçili bölümlerini teker teker okunmuştur. Ayrıca, sonrasında bu sınıflandırmayı doğrulamak için makalenin içeriğinin de tekrar gözden geçirilmesi gerekmektedir. Çoğu makalenin konu başlığına göre sınıflandırılmasının yapılması, özet bir kısım bölümünün okunmasıyla kolaylıkla yapılırken, bazı makalelerde sınıflandırmanın doğrulanması aşamasında yayının tümüne bakıldığında, sınıflandırmanın farklı kategorilere de girebileceğini görmüşlerdir. Bu yazarlar çalışmalarında bunun örneğini, Küçük İşletmeler Yönetimi Dergisinde(Journal of Small Business Management) Anderson ve arkadaşları tarafından 2003 yılında yayınlanan “Çin Ekonomisinde Küçük İşletmelerin Artan Rolü” başlıklı çalışmayı incelerken farkına varmışlardır. Bu başlıktaki makalenin özeti ve belirli bir kısmına baktıklarında, ilk başta, “Küçük İşletmelerin Ekonomiye katkıları” sınıfına dahil olabileceğine karar vermişlerdir. Sonrasında ise, aynı makalenin tümüne bakıldığında ise, alternatif bir sınıflandırma olarak “Gelişen ve Geçiş Ekonomilerinde Girişimcilik ve Küçük İşletmeler” olabileceğini düşünmüşlerdir. Bunun gibi sınıflandırmanın hangi başlığına yerleştirmede ikilemde kaldıkları makaleler için, makale içeriğinin temelindeki konuların araştırma alanına katkı miktarına göre karar vermeye çalışmışlardır. Araştırmacılar altı adet uluslararası dergide yer alan 696 adet makale incelemişler ve bu makaleleri 29 adet konu başlığında sınıflandırmışlardır (Xheneti ve Blackburn, 2010: 6).

Yapılan bu sınıflandırmada, bazı başlıkların girişimcilik ve küçük işletmeler araştırma alanında baskın olduğu görülmektedir. Örneğin, 2003-2008 yılları arasında 50’den fazla makalenin “İşletme Gelişimi ve performansındaki değişiklikler” (57), “Ağ ve dış ilişkiler” (57) ve “Kamu politikası ve kamusallaştırma” (55) konularını ele aldığı görülmektedir (Xheneti ve Blackburn, 2010: 6). Araştırmacıların yaptığı çalışmada, “Kamu politikası ve Kamusallaştırma” başlığı ile “İşletme Gelişimi ve performansındaki değişiklikler” başlığının sınıflandırmada büyük bir oran teşkil etmesi, araştırma alanının küçük işletmeler tarafından karşılaşılan büyüme sorunlarına ve hükümetlerin bunların faaliyetlerini kolaylaştırmada rol oynayabileceği konularına çözüm araştırması içinde olduğunun bir göstergesidir. Buna ilaveten, bu bulgular çalışma alanındaki araştırmacıların politika odaklı olarak devam edeceği iddiasını da desteklemektedir. Blackburn and Kovalainen (2009) de çalışmalarında İngiltere’nin durumu için ifade ettikleri gibi, araştırmaların çoğu teoriden çok politika oluşturma

içine yerleşmiş olup bu durum zamanla birçok hükümet departmanının sayısal araştırma yaklaşımıyla faaliyet göstermesi nedeniyle araştırma alanındaki yetenekleri etkileyecektir (Blackburn ve Kovalainen, 2009: 130).

Girişimcilik ve küçük işletmeler literatüründeki diğer araştırmalar, KOBİ'ler ve girişimciliğin ekonomik ve sosyal konularda oynadığı roller üzerindeki uzun müddet devam eden işlevsel iddiaların etkisinde kaldığına vurgu yapmışlardır (Perren ve Jennings, 2005: 175-177). Bu araştırmalara göre, araştırma alanı kuvvetli bir şekilde, istihdam düzeyinin artırılması, inovasyon, rekabet edebilirlik ve bölgesel farklılıkların azaltılması gibi konularla ifade edilen ekonomik büyüme ile bağlantılı görülmektedir. (Audretsch ve Keilbach, 2004: 950; Fritsch ve Mueller, 2004: 963).

3.2.2.2. Küçük İşletmeler ve Girişimcilik Çalışmalarındaki Temel Araştırma Tasarımı

Araştırma alanında kullanılan metotlar ve bunların altında yatan metodolojik varsayımlar çok sayıda araştırmacı tarafından eleştirilere maruz kalmıştır (Blackburn ve Kovalainen, 2009: 130; Grant ve Perren, 2002: 187-188). Bazı araştırmacılar da, özellikle veri toplama gibi, küçük işletmeler üzerindeki araştırmalardaki yapısal özelliklere ve örnekleme ile ilgili hususi zorluklara dikkat çekmişlerdir (Short, Ketchen, Combs ve Duane, 2010: 6). Xheneti and Blackburn çalışmalarında, küçük işletmeler ve girişimcilik alanındaki makalelerin araştırma tasarımını incelerken, makaleleri 2'ye ayırmışlardır:

- 1- Kavramsal makaleler ki, konuyla ilgili genel kabul görmüş anlayışlardan bağımsız olarak girişimcilik ve küçük işletmeler araştırmasının önemli teorik taraflarına bazı anlamları sunan makaleler
- 2- Deneysel makaleler ki, nitel, nicel veya karma yöntem araçları kullanarak belirli içeriklerde kendi sorunlarını inceleyen makalelerdir (Xheneti ve Blackburn, 2010: 7).

Ayrıca araştırmacıların ulaşabileceği nitel ve nicel verilerin analizleri için kullanılan çok sayıda tekniğin de sınıflandırılması yapılmıştır. Bu amaçla makalelerin sınıflandırılması da şu şekildedir:

- i) Nitel deneysel makaleler için, vaka analizi, tematik analizler ve söylev veya öyküleyici analizler
- ii) Nicel(frekanslar, t-testi, varyans analizi-Anova vs.) ve çoklu değişkenli teknikler(çeşitli regresyon tipleri vs.)
- iii) Karma metotla tasarlanmış makaleler için bu iki kısmın kombinasyonudur (Xheneti ve Blackburn, 2010: 7).

Küçük işletmeler ve girişimcilik üzerine yürütülen araştırmalarda kullanılan baskın bir yaklaşım, Blackburn and Kovalainen'in çalışmalarında "bilimcilik" olarak isimlendirdikleri objektif gerçekleri araştırmaya odaklanan yaklaşımdır. Xheneti and Blackburn'ın çalışmalarında inceledikleri 696 makalelerin yarısından çoğu, nicel bir araştırma yöntemine sahiptir (Xheneti ve Blackburn, 2010: 7).

Xheneti ve Blackburn tarafından yürütülen çalışmada altı adet uluslararası dergi incelenmiştir. Bu dergiler, "Girişimcilik Teorisi ve Uygulama Dergisi", "Girişimcilik Teorisi ve Uygulama Dergisi", "Uluslararası Küçük İşletmeler Dergisi", "İşletme Girişimleri Dergisi", "Küçük İşletmeler Yönetimi Dergisi" ve "Küçük İşletmeler Ekonomileri" dergileridir. Bu dergilerde kullanılan metotlara göre yayınlanan makalelere bakıldığında, 111 adet "Kavramsal Makale", 427 adet "Nicel Metot", 133 adet "Nitel Metot" ve 25 adet "Karma Metot" kullanılmıştır. Küçük işletmeler ve girişimcilik hakkında yayınlanan dergilerdeki makalelerin, nicel araştırma etrafında açık bir eğilimi bulunmaktadır.

Küçük işletmeler ve girişimcilik alanında bu zamana kadar yürütülen çalışmaların, birebir röportajlar ve anketlerden elde edilen verilerin çapraz analizlerine güvenme eğiliminde olduğu görülmektedir. Daha güncel olarak ise, Global Girişimcilik Monitörü(Global Entrepreneurship Monitor-GEM) veri tabanları gibi, ikincil boylamasına veri tabanlarını veya yayınlanan nicel araştırmalardaki ulusal veri tabanlarının kullanımına karşı büyüyen bir eğilim söz konusudur (Xheneti ve Blackburn, 2010: 8). Bu durum, ikincil veri dizilerinin kalite ve hacminin geliştiğini gösterdiği gibi, nicel araştırma yöntemleri için kolayca erişilebilir olarak çalışmalarda ortak kullanılan değişkenlerin bulunduğunu da ortaya koymaktadır. Burada yapılan analiz, ana amacı girişimciliğin ekonomiye katkısı veya kamu politikaları veya kamusallaştırma olan makalelerde GEM verilerinin kullanıldığını da göstermektedir.

Konu üzerinde ikincil boylamasına veri dizilerinin çokça kullanımına dair buna benzer bulgular, Brush et al. (2008) and Coviello and Jones (2004) gibi araştırmacılar tarafından da bahsedilmiştir. Yine de, makalelerin çoğu, küçük işletmelerle ilgili sorunları araştırırken, halen daha birincil ve ikincil çapraz anketlere güvenmektedir (Xheneti ve Blackburn, 2010: 8).

Araştırmacılar tarafından incelenen 696 makaleden “Kavramsal” olarak sınıflandırılan 111 makale dışındaki 585 makale, “Nitel”, “Nicel” ve “Karma” yöntemler kullanmışlardır. Nicel yöntemler kullanılan 428 makale içinden de “oklu Değişkenli(eşitli regresyon tipleri gibi)” yöntemleri kullanan makaleler 336 adetle ağırlıklı durumdadır. Nitel yöntemler kullanılan 132 makale içinde ise, daha çok 67 makale ile “Tematik Analiz” yöntemi kullanılan makaleler sayıca fazladır (Xheneti ve Blackburn, 2010: 8)

Kullanılan yöntemlerin dergilere göre sınıflandırılmasına bakıldığında, “oklu Değişkenli” yöntemleri kullanan makaleler, bütün dergilerde baskın durumdadır. Bu yöntemin en fazla kullanıldığı dergi ise, 2003-2008 yılları arasında toplam 86 makale bulunan “İşletme Girişimleri Dergisi”ndeki çalışmaların 59 tanesi “oklu Değişkenli” yöntemleri kullanarak hazırlanmıştır. Bu durum çoklu değişkenlerin birbirleriyle olan ilişkilerine göre yapılan sınıflandırma ve çıkarımların önem arz ettiğinin bir göstergesidir (Xheneti ve Blackburn, 2010: 9).

Kullanılan yöntemlerin konu başlıklarına göre dağılımına bakıldığında ise, “Finans ve Finansal Yönetim”, “Büyüme”, “Cinsiyete göre Girişimcilik”, “Gelişim ve performanstaki zorluklar” ve “Serbest Meslek” konu başlıklarında “Nicel” yöntemlerin oranının oldukça fazla olduğu görünmektedir. “Finans ve Finansal Yönetim” konu başlığındaki 39 adet makaleden, sadece 2 tanesi “Nitel” yöntem kullanılarak tasarlanmıştır. Bu konu başlıklarında olduğu gibi, diğer başlıkların çoğunda da, “Nicel” yöntemlerin ağırlığı dikkate çarpmaktadır. Sadece “Ağ ve Dış İlişkiler” ve “Sosyal Girişimcilik” gibi başlıklarda araştırma konusunun doğası gereği, “Nitel” ve “Kavramsal” olarak sınıflandırılan yöntemler ağırlıklı olarak kullanılmıştır(Xheneti ve Blackburn, 2010: 9).

3.2.2.3. Küçük İşletmeler ve Girişimcilik Çalışmalarının Coğrafik Odağı

Xheneti and Blackburn çalışmalarında, deneysel makaleler için çalışmanın coğrafik içeriğine ve ana araştırmacıların ülke bağlantılarına dikkat etmişlerdir. Çalışmaların içeriği incelendiğinde, çoğu araştırmanın tek bir ülkeye odaklandığını göstermektedir. Büyük bir çoğunluk olarak ABD(147 Makale) ve İngiltere(94 makale) üzerine çalışma yapılmıştır. Diğer tek ülke üzerine yürütülen ülke isimleri ve makale sayıları Avustralya(18 makale), Belçika(10 makale), Kanada(20 makale), Almanya(27 makale), İspanya(19 makale) ve İsveç(21 makale) şeklindedir. Geriye kalan 88 makalede, çoklu ülke içerikleri üzerine çalışma yürütülmüştür (Xheneti ve Blackburn, 2010: 9)

Araştırmacı düzeyinde, seçilen dergilerin İngilizce olması gerçeğinden de etkilenmiş olması muhtemel bir bulgu olarak, kullanılan veriler ABD ve İngiltere yazarlarının çokluğunu göstermektedir. İngiltere kaynaklı araştırmacılar tarafından yazılan 130 makalenin, 57 tanesi Uluslararası Küçük İşletmeler Dergisi'nde yayınlanmıştır. ABD kaynaklı araştırmacılar tarafından yazılan 239 makaleler de yine “Girişimcilik, Teori ve Uygulama” ve “İşletme Girişimi” ve “Küçük İşletmeler Yönetimi” isimli ABD dergilerinde yayınlanmıştır (Xheneti ve Blackburn, 2010: 10).

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

TÜRKİYE'DE KOBİ VE GİRİŞİCİLİK ARAŞTIRMALARINDAKİ DURUM: YAPILAN ARAŞTIRMALAR ÜZERİNE BİR İNCELEME

4.1. Araştırmanın Önemi

Küçük işletmeler ve girişimcilik kavramları, birçok ülke ekonomisinin gelişiminde mühim role sahip olmakla birlikte, bu kavramlar üzerine yapılan araştırmalar da sosyal bilimlerdeki akademik araştırmaların odak noktası olan ana akım disiplinler içerisinde, özellikle son 40 yılda cazip bir konu olarak ilgi görmüş ve olgunluğa ulaşmış konumdadır.

Bu nedenle, Türkiye'de KOBİ'ler ve girişimcilik araştırma alanının incelenmesi, çalışmanın 2. Bölümünde bahsedilen Türkiye'deki KOBİ'lerin sorunlarının akademik olarak nasıl ele alındığı ve çalışmanın 3. Bölümünde bahsedilen konu üzerindeki araştırmaların dünya çapındaki eğilimi ve Türkiye'deki araştırmaların ilgi odaklarının kıyaslanması açısından önem arz etmektedir.

Araştırma konusu üzerinde daha önce ülkemizde pek çok çalışma yapılmış, ancak özellikle araştırmalarda odaklanılan konuların bazı temel başlıklara, yıllara ve kullanılan yöntemlere göre sınıflandırılması açısından daha önce detaylı yapılmış bir çalışma bulunmamaktadır. Bu nedenle, uluslararası literatürde KOBİ'ler üzerine yapılan araştırmalarda tespit edilen noktalar ile Türkiye'deki durumu kıyaslamak açısından araştırma önem arz etmektedir.

4.2. Araştırmanın Amacı

Küçük işletmeler ve girişimcilik konusu, literatürde çoğu kez birlikte ele alınan bir konu olup, ABD ve İngiltere başta olarak pek çok ülkedeki akademisyenler tarafından pek çok açıdan incelenmektedir. Araştırma alanı, dünya genelinde bu derece önemle ele alınırken, Türkiye'deki akademik dergilerdeki makalelerin konuya bakışlarının anlaşılması da, ülkemizde konu üzerinde yapılan çalışmalarda gelinen noktayı belirleyebilmek açısından önemlidir.

Bu araştırmada, KOBİ'ler ve girişimcilik kavramları üzerine yapılan araştırmaların, 2009-2018 yılları arasındaki akademik dergilerde yayınlanan makalelere göre, nitel analiz yöntemlerinden içerik analizi ile Ulakbim veritabanından elde edilen verilerin MAXQDA programına işlenerek analiz edilmesi ve yorumlanması hedeflenmektedir. Konu üzerine yapılan araştırmalar incelenirken 2009 yılından başlanarak 2018 yılına kadar yapılan araştırmaların incelenme sebebi, Türkiye'de yayınlanan akademik dergilerin son 10 yılda araştırma alanındaki eğilimlerine ulaşabilmektir. Yapılacak bu analiz ve yorumlama neticesinde, ülkemizde KOBİ'ler ve girişimcilik araştırmasına akademik dünyanın yaklaşımlarını yansıtabilmek amaçlanmaktadır.

4.3. Araştırmanın Kapsamı Ve Yöntemi

Araştırmada, nitel analiz yöntemlerinden içerik analizi yöntemi kullanılmıştır. Bu analiz yöntemi ile araştırma amacında bahsedilen araştırma alanında Türkiye'deki durum değerlendirilmeye çalışılacaktır.

Çalışmada yapılan içerik analizi, KOBİ ve Girişimcilik Araştırmasının Gelişimi ve Türkiyede akademik dünyada konunun 2009-2018 yılları arasında değerlendirilmesini amaçladığından, konu üzerine yapılan araştırmaların gelişimi ve sınıflandırılması açısından da bibliyografik bir araştırma özelliği de taşımaktadır.

15. yüzyılda ilk olarak ortaya çıkan bibliyografya, belli konuda yazılmış eserleri inceleyen bilim dalı olarak tanımlanmaktadır. Yunanca "biblon" kitap ve "graphein" yazmak kelimelerinden gelen bu kavram, bir konu hakkındaki yayınların tamamını ifade etmektedir.(bilgiustam.com)

Günümüzde kaynakça sözcüğü yerine kullanılan bu terim, Tanzimat Döneminden sonra dilimize girmiştir. Bibliyografya hazırlama ihtiyacı, matbaanın keşfinden sonra ortaya çıkmıştır. Kitapların çoğalması üzerine bu eserler hakkında kaynakça oluşturabilmek, listeler hazırlamak ve dizinlemek ihtiyaçlarına cevap verebilmek için bu kavram önem kazanmıştır.(edebiyatvesanatakademisi.com)

İçerik analizi çalışması yapılırken önemli olan husus, çalışmada kullanılacak verileri açıklayabilecek doğru ilişki ve kavramları elde ederek anlamlı hale getirmektir. Analiz edilecek verilerin kavramsal olarak ifade edeceği anlamlar, içerik analizinin temelini oluşturmaktadır. Bu analizin gerçekleştirilmesi aşağıdaki aşamalardan oluşmaktadır.(Hızır, 2014 :51)

- Çalışma kapsamında toplanan Verilerin kodlanması
- Toplanan verileri anlamlı olarak sınıflandıracak Temaların bulunması
- Oluşturulan Kodların ve Temaların düzenlenmesi
- Elde edilen bulguların yorumlanması

Bu aşamaları gerçekleştirebilmek için, Nitel Veri Analizi programlarından MAXQDA Standard 2018 programı kullanılmıştır. Araştırma kapsamında konuyla ilgili Ulakbim veritabanından elde edilen veriler detaylı olarak incelenmiş, inceleme sonucu veriler sınıflandırılarak bölümlere ayrılmıştır. Ayrılan bu bölümler de kodlanarak analiz edilecek veri dizinindeki bölümler anlam kazanacak şekilde tanımlanmıştır. MAXQDA Standard 2018 programında kodlamalar oluşturulurken, araştırmanın temel konusu olan KOBİ ve Girişimcilik kavramlarının; makale başlık ve özetlerinde yer alma durumu, bu makalelerde kullanılan araştırma yöntemleri ve makalelerde bu kavramların hangi konular içerisinde ele alındığı kıstaslara dikkat edilmiştir.

Araştırma amacını gerçekleştirebilmek için, Tubitak-Ulakbim tarafından Türkiye’de yayınlanan akademik dergiler ve bu dergilerdeki makalelerin sınıflandırılması yapılmaya çalışılmıştır. Ayrıca Bilim, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı tarafından koordine edilen Dergipark sitesinde araştırma alanıyla ilgili yer alan dergiler de incelenmiştir.

Çalışmada, 09 Ocak 2019 tarihinde yapılan sorgulama ile Ulakbim veritabanında(trdizin.gov.tr/) ve Tubitak Ulakbim çatısı altında yer alan Dergipark veritabanında(dergipark.gov.tr/) 2009-2018 yılları arasında yer alan konuyla ilgili makale ve dergiler incelenmiştir. Elde edilen sorgulamaya göre, 311 adet makale ve 2 adet dergide 57 adet makale olmak üzere, toplamda 368 adet makale analiz edilmiştir.

Analiz yapılırken, anahtar kelime başlığında bulunan dergilerde yer alan makaleler farklılık arz ettiğinden, dergiler kendi içinde ve makaleler kendi içinde değerlendirilmiştir.

Ulakbim, araştırma kurumları ve üniversiteler arasında araştırma ve eğitim amaçlı ağlar kurarak, bu ağların yurt içi ve yurt dışındaki ağlarla bağlantısını sağlamak ve ülkemizdeki akademik bilgi üretimine katkı sağlamak amacıyla Tubitak tarafından kurulmuş bir yapıdır.

Dergipark ise, TÜBİTAK-Ulakbim çatısı altında, Türkiye'de yayımlanan akademik dergiler için elektronik ortamda barındırma ve editoryal süreç yönetimi hizmeti sunmaktadır.

Araştırmada, MAXQDA 2018 Standard programında oluşturulan temalara ve kodlara göre, Dergipark ve Ulakbim veri tabanında yer alan dergi ve makaleler analiz edilmiştir. Buna göre, “Başlık”, “Özet”, “Araştırma Yöntemi” ve “Konular” adında 4 ana tema oluşturulmuş olup, bu temaların altında başlıkta veya özetinde analizdeki anahtar kelime olan “KOBİ” ve “Girişimcilik” kavramlarına göre kodlar oluşturulmuştur. “Araştırma Yöntemi” ve “Konular” temaların altında oluşturulan kodlarda ise; Xheneti and Blackburn tarafından 2010 yılında yapılan “Small Business and Entrepreneurship (SBE): An Analysis of Publications and Implications for the Development of the Field” çalışmasından yararlanılmıştır. Araştırmacılar çalışmalarında, 2003-2008 yılları arasında dergi adında “KOBİ” veya “Girişimcilik” bulunan altı adet uluslararası dergide bulunan 696 adet makale incelemişlerdir. İncelenen bu makaleleri üzerinde, araştırma tasarımına(1), araştırma tasarımı içerisinde kullanılan yöntemlere(2) ve konu başlıklarına(3) göre sınıflandırma çalışması yapmışlardır. Xheneti and Blackburn tarafından yürütülen çalışmada, araştırma alanıyla ilgili uluslararası literatürün temel ilgi odakları detaylı olarak ele alındığından, araştırma altyapısının Türkiye'deki ve uluslararası düzeydeki durumunun etkin olarak kıyaslanabilmesi için bu çalışmadan yararlanılmıştır.

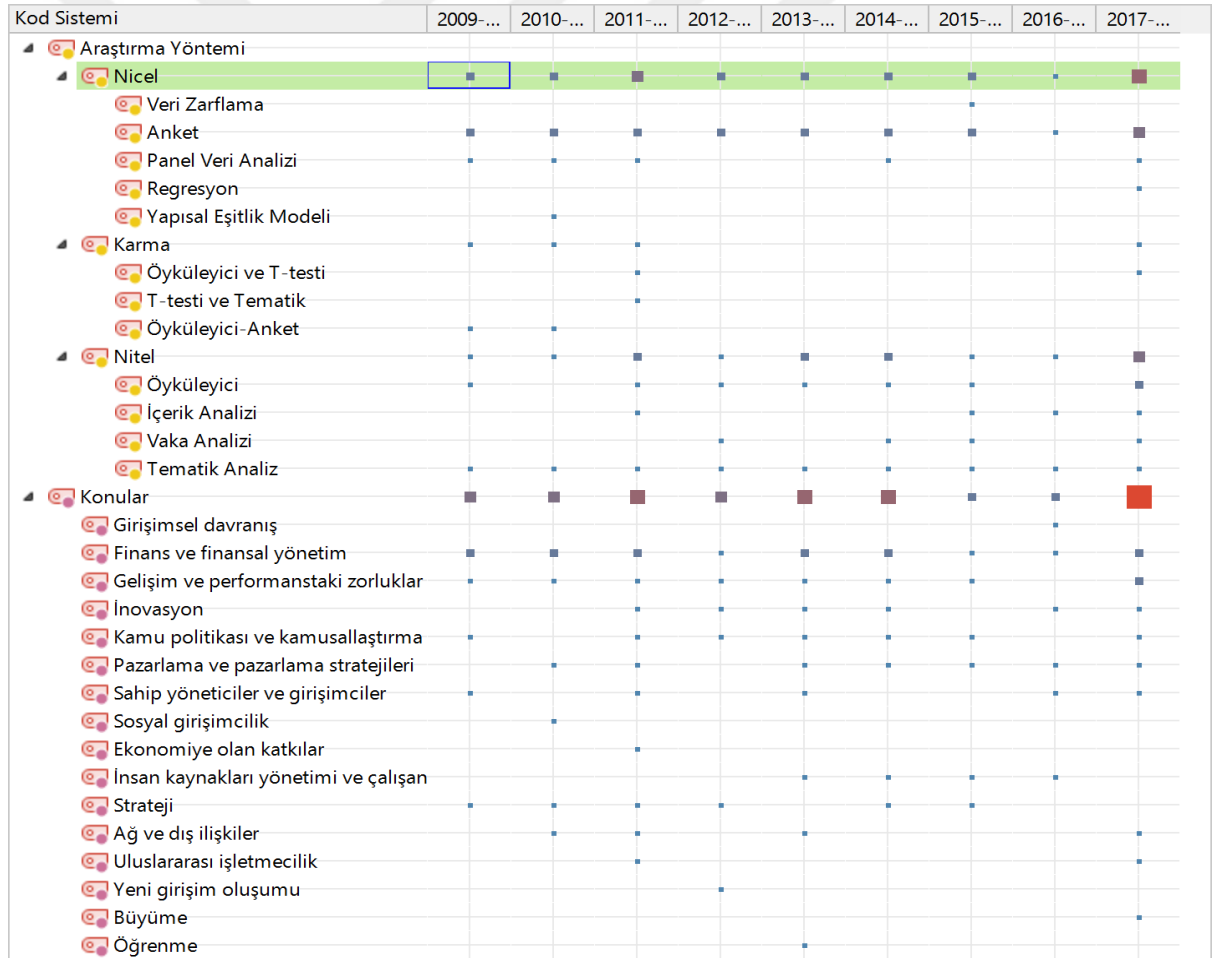
Girişimcilik ve KOBİ'ler araştırma alanının Türkiye'deki durumunun, doğru olarak değerlendirilebilmesi için, Tubitak-Ulakbim ve Dergipark veri tabanında 2009-2018 yılları için sosyal bilimler dergilerinde bu kavramların ele alındığı yayınlar ele alınmıştır. Yapılacak bu çalışmada, içerik(konu başlığı) ve yönteme göre yapılacak

analiz ile Türkiye’de KOBİ’ler ve girişimcilik üzerine yapılan araştırmaların eğilimleri anlaşılmalı çalışılacak ve uluslararası durumla kıyaslanacaktır.

4.4. Araştırmanın Bulgularının Değerlendirilmesi

Ulakbim ve Dergipark veritabanlarında yapılan tarama ile 2009-2018 yılları arasında “Makale Başlığı” ve “Dergi Başlığı” nda, “KOBİ” veya “Girişimcilik” kelimeleri olan makale ve dergiler belirlenmiştir. Buna göre, Dergi başlığında anahtar kelimeleri bulunduran 2 adet dergi ile Makale başlığında anahtar kelimeleri bulunduran 311 adet makale, MAXQDA programında analiz edilmiştir. Yapılan analizin genel bir görüntüsü Tablo 14’de yer almaktadır.

Tablo 7: Analize Genel bakış

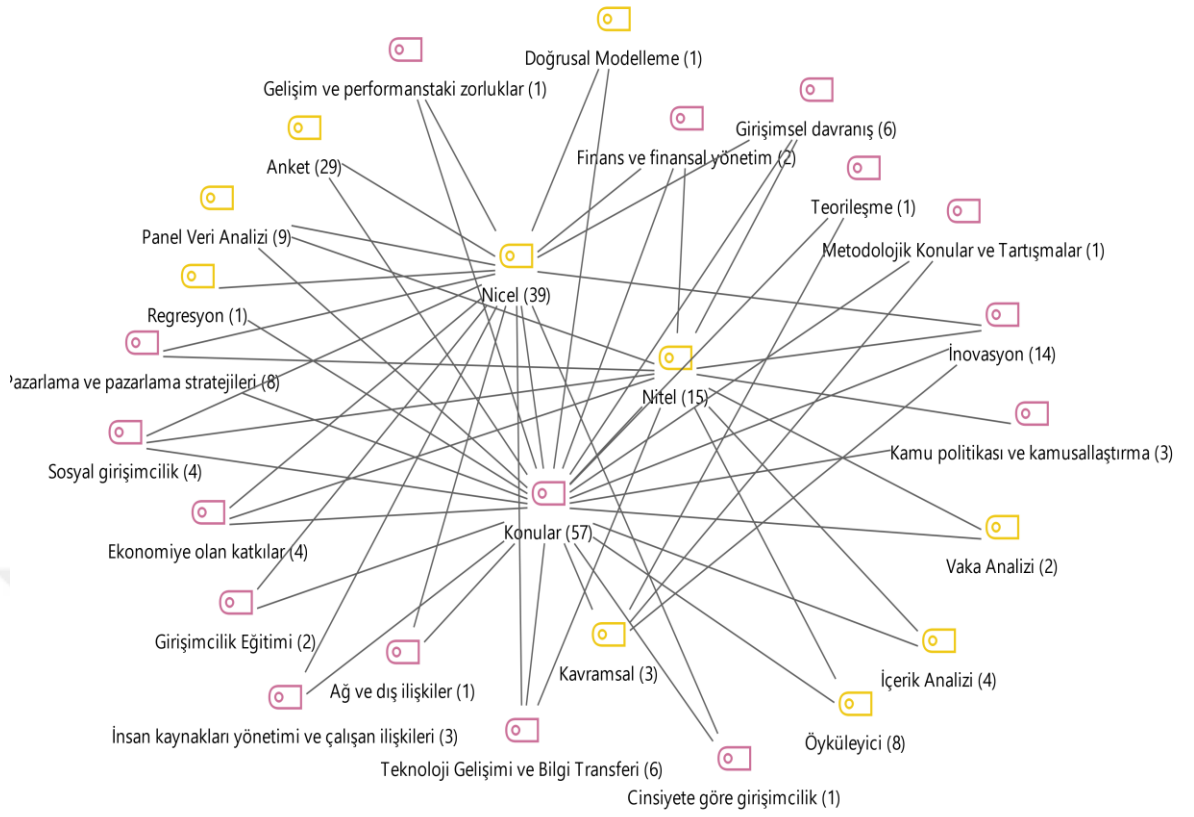
Tablo 7’ye bakıldığında, 2009-2018 yılları arasında içerik analizinde yer alan makalelerin sayısının, yıllara göre kullanılan araştırma yöntemi ve konu başlıklarına göre farklılık gösterdiği görülmektedir. Kutuların büyüklü küçüklü olması da, yıllara

göre oluşturulan kodların hangi yıldaki makalelerde daha baskın olduğunu göstermektedir. Makale sayılarının yıllara, araştırma yöntemine ve araştırma konusuna dair detaylarına ilerleyen bölümde detaylı olarak yer verilecektir.

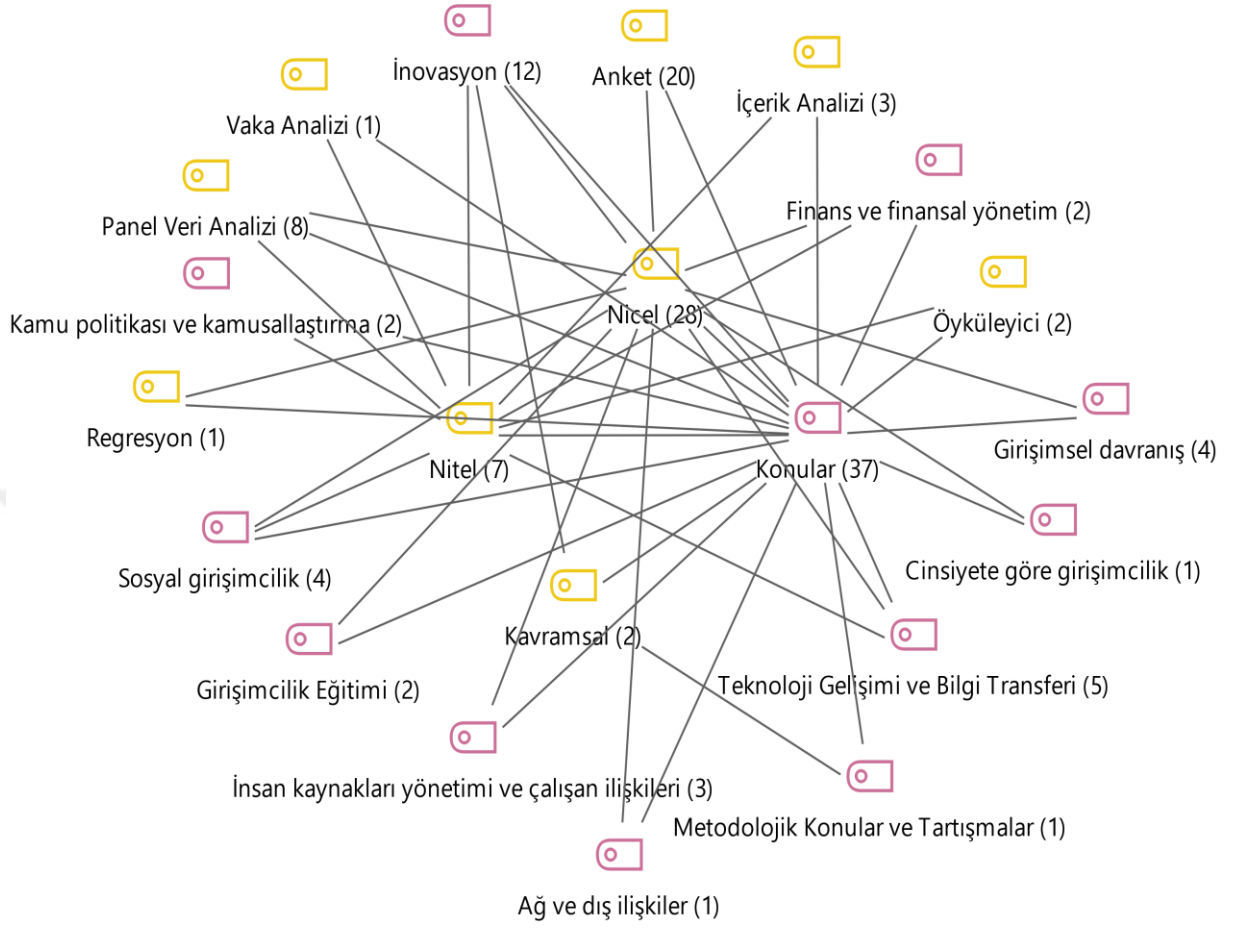
Ulakbim ve Dergipark veritabanlarında yapılan tarama sonuçlarına göre, sosyal bilimler dergileri içinde, dergi adında “KOBİ”, “Küçük İşletme” veya “Küçük ve Orta Büyüklükte İşletmeler” olan dergi bulunmamaktadır. Araştırma konusunun diğer başlığı olan “Girişimcilik” kavramı için dergi adında yapılan taramada, sadece 2 adet “Girişimcilik ve İnovasyon Yönetim Dergisi” ve “Girişimcilik, İnovasyon ve Pazarlama Araştırmaları Dergisi(GİPAD)” dergileri bulunmaktadır. İlk yayınlanmaya başlama tarihi 2015 olan Girişimcilik ve İnovasyon Yönetim Dergisi’nde, 2015-2018 yılları arasında toplam 37 adet makale bulunmaktadır. Senede 2 defa yayınlanan Girişimcilik ve İnovasyon Yönetim Dergisi ise, 2017 yılında yayınlanmaya başlamış olup, 2017-2018 yılları arasında bu dergide toplam 20 adet makale bulunmaktadır.

Bu makalelerin, MAXQDA programında oluşturulan kodların (Konu Başlıkları, Araştırma Yöntemi[Karma, Nitel ve Nicel]) arasındaki ilişki Şekil 6’da gösterilmektedir.

Şekil 4: Dergi adında “Girişimcilik” veya “KOBİ” bulunan dergiler için oluşturulan kodlar arasındaki ilişkiler

Şekil 4’de yer alan kodlara bakıldığında, Girişimcilik ve İnovasyon Yönetim Dergisi ve GİPAD dergilerinde toplam 57 adet makale yer almaktadır. Bu dergilerde ele alınan konular ve kullanılan araştırma yöntemleri arasındaki ilişkiye bakıldığında, bu iki dergide Nicel araştırma metotlarının ağırlıklı olarak kullanıldığı, bu metotlar içerisinde de “Anket” aracının ağırlıklı olduğu anlaşılmaktadır. Ayrıca, araştırma yöntemlerinde Kavramsal olarak sınıflandırılan sadece 3 adet makale bulunmakta ve bu makaleler “Teorileşme, İnovasyon ve Metodolojik Konular ve Tartışmalar” konuları üzerinde durmaktadır.

Şekil 5: Girişimcilik ve İnovasyon Yönetim Dergisi Makalelerin oluşturulan kodlar arasındaki ilişkiler

Kod Sistemi	Gir. ve İno. Yön.-2015	Gir. ve İno. Yön.-2016	Gir. ve İno. Yön.-2017
● Başlık			
▲ ● Araştırma Yöntemi			
● Kavramsal			
▲ ● Nicel	■	■	■
● Anket	■	■	■
● Panel Veri Analizi			
● Regresyon			
▲ ● Nitel			
● Öyküleyici			
● İçerik Analizi			
● Vaka Analizi			
▲ ● Konular	■	■	■
● Girişimsel davranış			
● Finans ve finansal yönetim			
● İnovasyon	■		
● Kamu politikası ve kamusallaştırma			
● Sosyal girişimcilik			
● Girişimcilik Eğitimi			
● İnsan kaynakları yönetimi ve çalışan ilişki			
● Ağ ve dış ilişkiler			
● Metodolojik Konular ve Tartışmalar			
● Teknoloji Gelişimi ve Bilgi Transferi			
● Cinsiyete göre girişimcilik			

Şekil 6: Girişimcilik ve İnovasyon Yönetim Dergisindeki oluşturulan kodların dağılımı

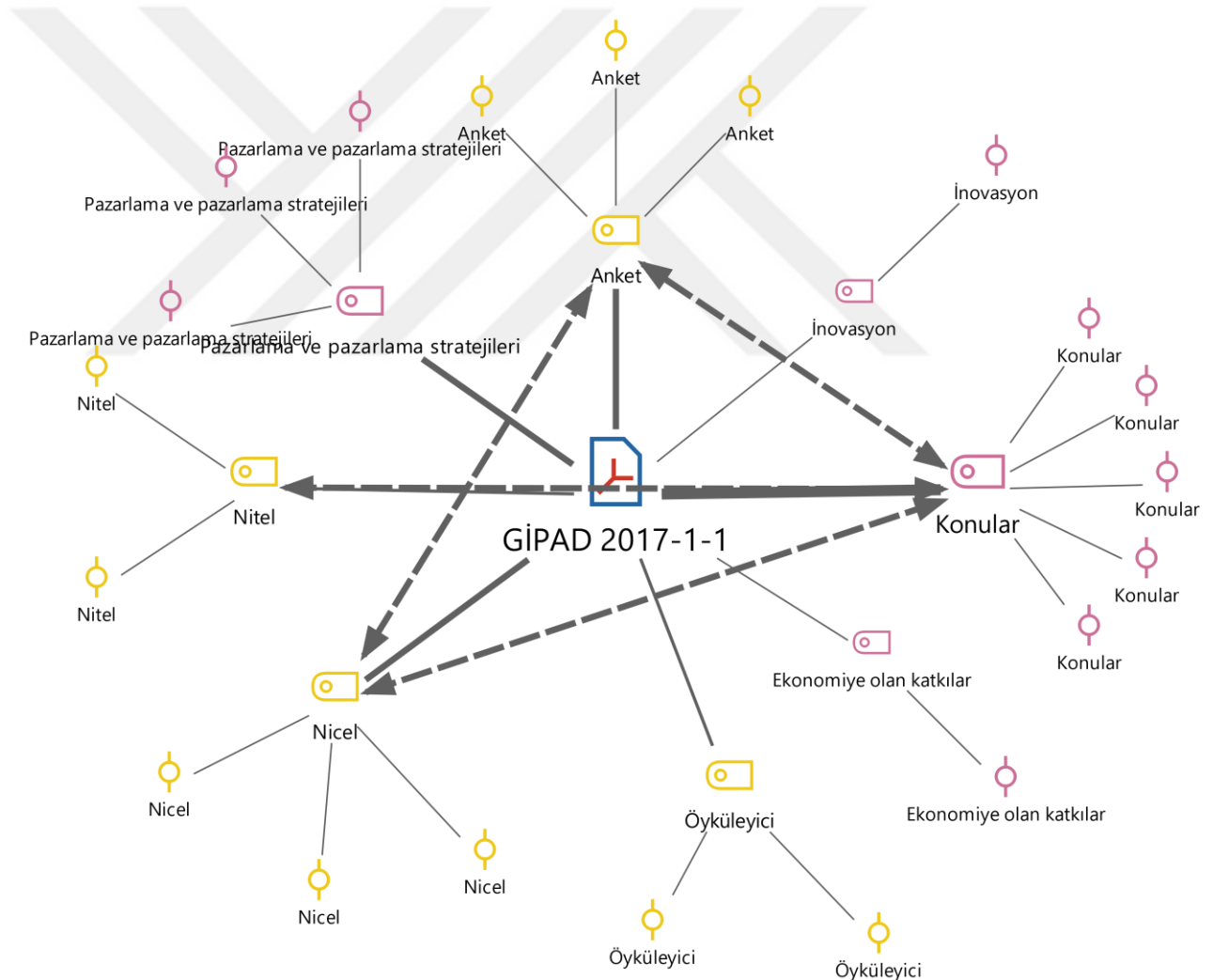
Tablo 8: Girişimcilik ve İnovasyon Yönetim Dergisi Makalelerin, araştırma yöntemi ve konu başlıklarına göre dağılımı

Kod Sistemi	Gir. ve İno. Yön.-2015	Gir. ve İno. Yön.-2016	Gir. ve İno. Yön.-2017
☐ Başlık			
☐ Araştırma Yöntemi			
☐ Kavramsal		1	1
☐ Nicel	10	7	11
☐ Anket	7	5	8
☐ Panel Veri Analizi	3	3	2
☐ Regresyon			1
☐ Nitel	1	3	3
☐ Öyküleyici	1	1	
☐ İçerik Analizi			3
☐ Vaka Analizi		1	
☐ Konular	11	11	15
☐ Girişimsel davranış		2	2
☐ Finans ve finansal yönetim	1		1
☐ İnovasyon	6	3	3
☐ Kamu politikası ve kamusallaştırma		1	1
☐ Sosyal girişimcilik		2	2
☐ Girişimcilik Eğitimi	1		1
☐ İnsan kaynakları yönetimi ve çalışan ilişki		1	2
☐ Ağ ve dış ilişkiler	1		
☐ Metodolojik Konular ve Tartışmalar			1
☐ Teknoloji Gelişimi ve Bilgi Transferi	1	2	2
☐ Cinsiyete göre girişimcilik	1		

Şekil 5, Şekil 6 ve Tablo 8’de yapılan dağılım incelendiğinde, Girişimcilik ve İnovasyon Yönetim Dergisinde 2015 ve 2016 yıllarında 11’er makale, 2017 yılında ise 15 makale yayınlanmıştır. Yayınlanan makalelerdeki KOBİ’ler ve girişimcilik kavramları üzerine yapılan çalışmaların dağılımına bakıldığında ise, 2015 yılında “İnovasyon” konusunu temel alarak yapılan çalışma sayısının(6 adet) derginin yarısından fazlasını oluşturduğu göze çarpmaktadır. 2016 yılında ise, 11 makale içerisinden yine en fazla “İnovasyon” kavramı üzerine çalışma yürütülmüş(3 adet), bu konuyu 2’şer adet yayın ile “Girişimsel Davranış”, “Sosyal Girişimcilik” ve “Teknoloji Gelişimi ve Bilgi Transferi” konuları takip etmektedir. 2017 yılında da aynı şekilde “İnovasyon” konusu 3 adetle en fazla üzerinde araştırma yapılan konu olurken, 2016 yılındaki konulara ilaveten “İnsan kaynakları yönetimi ve çalışan ilişkileri” konusunda da 2 çalışma yürütülmüştür. İnovasyon konusunun 3 yılda da en fazla odaklanılan konu olması, derginin adından da doğrudan geçmesinde de anlaşılabilir. Derginin temel odak noktasını, literatürdeki araştırmalarda çoğunlukla KOBİ kavramıyla beraber değerlendirilen “Girişimcilik” kavramıyla birlikte

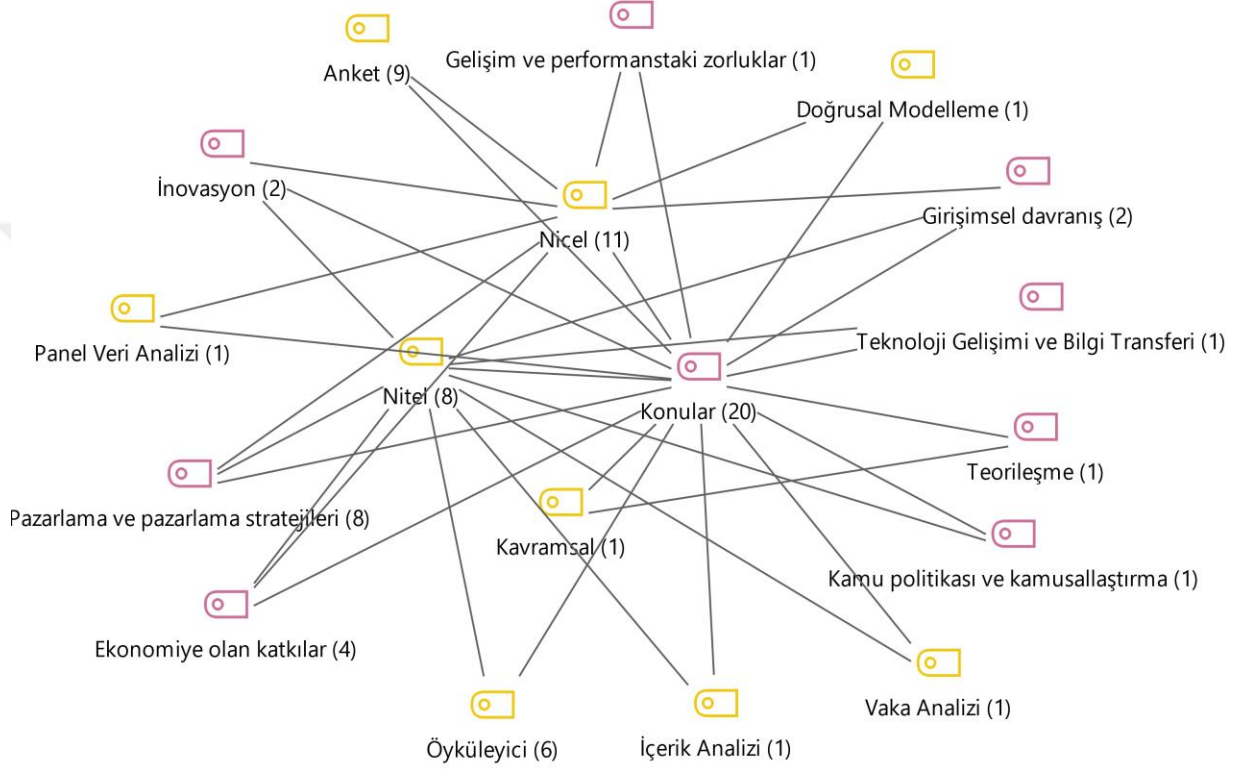
“İnovasyon” kavramının da oluşturması, 2015-2017 yılları arasında yayınlanan makalelerdeki bu konunun daha fazla ele alınma nedeni olması mümkündür.

Girişimcilik, İnovasyon ve Pazarlama Araştırmaları Dergisi(GİPAD) dergisinde ise, Girişimcilik ve İnovasyon Yönetim Dergisinden farklı olarak, pazarlama konusunun daha önem kazandığı gözükmemektedir. Bunun nedeni, dergi isminde açıkça anlaşılabilceği ve çalışmanın daha önceki bölümlerindeki bahsedildiği üzere, araştırma konusu olan Girişimcilik kavramının diğer ana disiplinler içerisinde daha fazla dahil olup değerlendirildiğinin açık bir göstergesidir.

Şekil 7: GİPAD 2017-1-1 Sayılı Dergisindeki Makalelerin Oluşturulan Kodlar Arasındaki İlişkiler

Şekil 7’de Girişimcilik, İnovasyon ve Pazarlama Araştırmaları Dergisi (GİPAD) dergisinin 2017-1-1 sayısında oluşturulmuş kodlar açısından haritası yer almaktadır. Bu ilişki haritasından da açıkça anlaşılacağı üzere, bu dergide Girişimcilik kavramının incelenmesinde “Pazarlama ve Pazarlama Stratejileri” ana disiplini konusunda yürütülen akademik çalışmalar baskın gözükmektedir.

Şekil 8: GİPAD Dergisindeki Makalelerin Oluşturulan Kodlar Arasındaki İlişkiler

Kod Sistemi	GİPAD 2017-1-1	GİPAD 2017-1-2	GİPAD 2018-2-3	GİPAD 2018-2-4
Başlık				
Araştırma Yöntemi				
Kavramsal				
Nicel				
Doğrusal Modelleme				
Anket				
Panel Veri Analizi				
Nitel				
Öyküleyici				
İçerik Analizi				
Vaka Analizi				
Tematik Analiz				
Konular				
Girişimsel davranış				
Gelişim ve performanstaki zorluklar				
İnovasyon				
Kamu politikası ve kamusallaştırma				
Pazarlama ve pazarlama stratejileri				
Ekonomiye olan katkılar				
Teknoloji Gelişimi ve Bilgi Transferi				
Teorileşme				

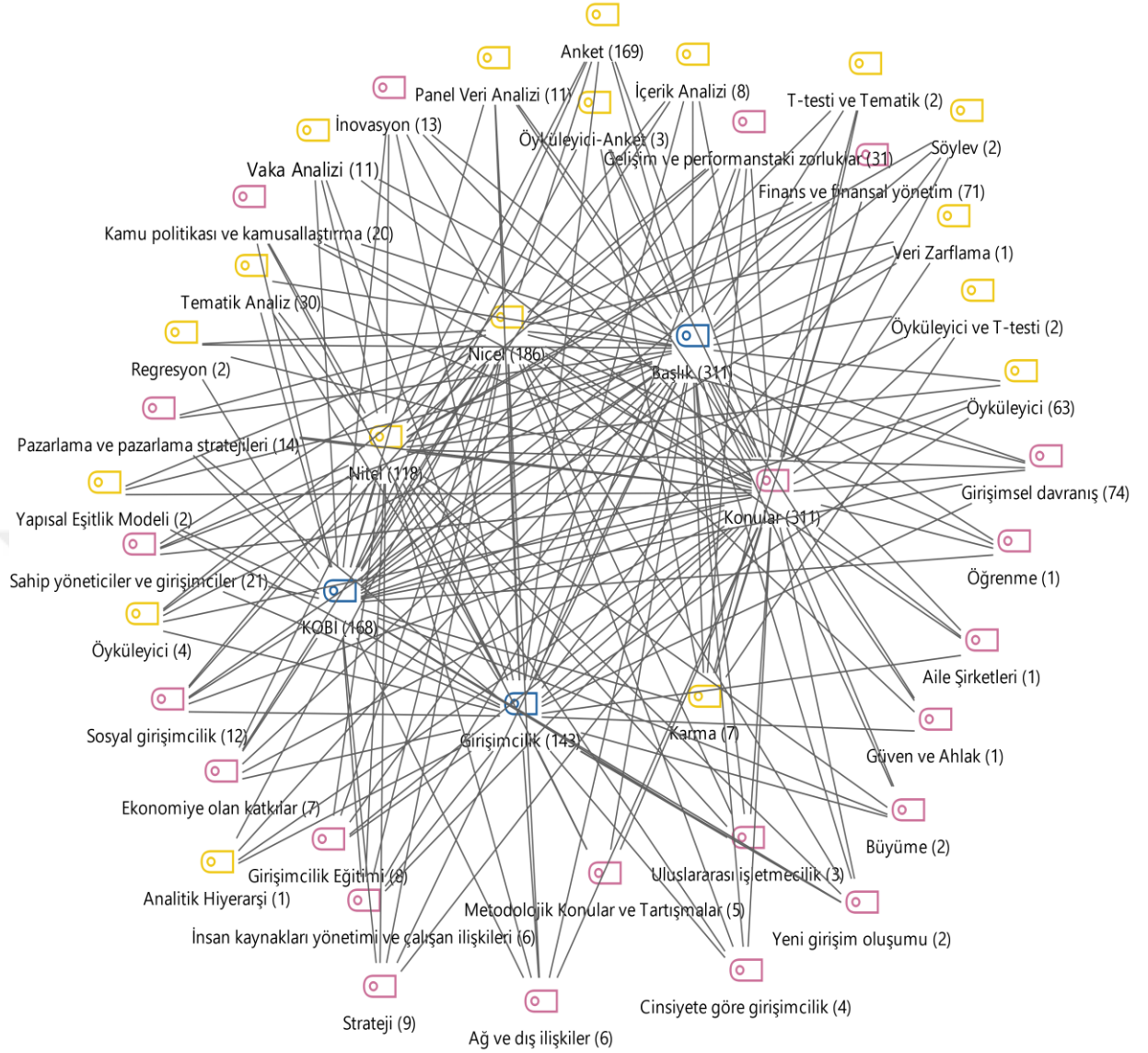
Şekil 9: GİPAD Dergisindeki Oluşturulan Kodların Dağılımı

Tablo 9: Girişimcilik, İnovasyon ve Pazarlama Araştırmaları Dergisi(GİPAD) Makalelerin, araştırma yöntemi ve konu başlıklarına göre dağılımı

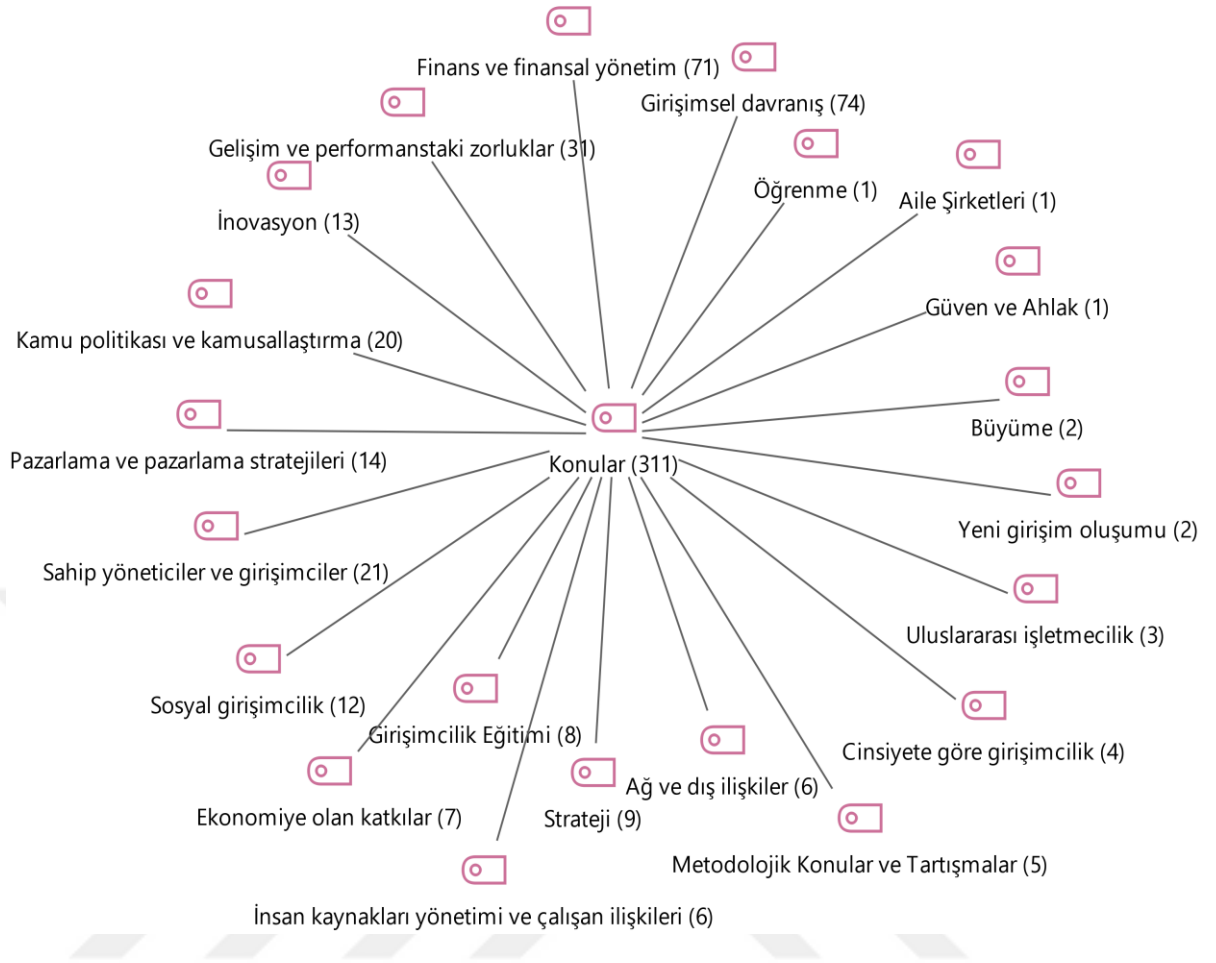
Kod Sistemi	GİPAD 2017-1-1	GİPAD 2017-1-2	GİPAD 2018-2-3	GİPAD 2018-2-4
☐ Başlık				
▲ ☐ Araştırma Yöntemi				
☐ Kavramsal			1	
▲ ☐ Nicel	3	3	2	3
☐ Doğrusal Modelleme		1		
☐ Anket	3	2	1	3
☐ Panel Veri Analizi			1	
▲ ☐ Nitel	2	1	2	3
☐ Öyküleyici	2	1	1	2
☐ İçerik Analizi				1
☐ Vaka Analizi			1	
☐ Tematik Analiz				
▲ ☐ Konular	5	4	5	6
☐ Girişimsel davranış		1		1
☐ Gelişim ve performanstaki zorluklar		1		
☐ İnovasyon	1			1
☐ Kamu politikası ve kamusallaştırma				1
☐ Pazarlama ve pazarlama stratejileri	3	1	2	2
☐ Ekonomiye olan katkılar	1	1	1	1
☐ Teknoloji Gelişimi ve Bilgi Transferi			1	
☐ Teorileşme			1	

Şekil 8, Şekil 9 ve Tablo 9’da yapılan dağılım incelendiğinde, 2017 yılında yayınlanmaya başlayıp seneden 2 defa yayınlanan GİPAD dergisinde, 2017 yıllarında 9 makale, 2018 yılında ise 11 makale yayınlanmıştır. Yayınlanan makalelerdeki KOBİ’ler ve girişimcilik kavramları üzerine yapılan çalışmaların dağılımına bakıldığında ise, her iki yılda da “Pazarlama ve Pazarlama Stratejileri” konu başlıklarında yapılan çalışma sayısında diğer konulara göre üstünlük bulunmaktadır. 2017 yılında bu konuda yayınlanan makale sayısı toplam 9 makaleden 3’ünü oluştururken, bu sayı 2018 yılında toplam 11 makaleden 4 adettir. Yine her iki yılda bu konuyu aynı sayıyla(2’şer adet) “Ekonomiye olan katkılar” konusu takip etmektedir. Pazarlama ve Pazarlama Stratejileri konusunun 2 yılda da en fazla odaklanılan konu olması, derginin adından da doğrudan geçmesinde de anlaşılabilir. Ayrıca bu durumun, çalışmanın 3. Bölümünde de bahsedildiği üzere, ana akım disiplinlerin başlıcalarından olan “Pazarlama” konusu içerisinde KOBİ ve Girişimcilik kavramının değerlendiriliyor olmasından da kaynaklanmaktadır.

Şekil 10: Başlıkta KOBİ veya Girişimcilik Olan Makalelerin Oluşturulan Kodlar Arasındaki İlişkiler

Ulakbim veritabanında 2009-2018 yılları arasında Sosyal Bilimler alanında yapılan taramaya göre, başlığında “KOBİ” bulunan toplam 168 makale bulunmakta, başlığında “Girişimcilik” bulunan 143 makale bulunmaktadır. Şekil 10’da yer alan kod ilişkilerine bakıldığında ise, bu makalelerde toplam 186 adet Nicel araştırma yöntemleri, 119 adet Nicel yöntemleri ve 7 adet Karma araştırma yöntemleriyle araştırma konuları ele alındığı anlaşılmaktadır.

Şekil 11: Başlıkta KOBİ veya Girişimcilik Olan Makalelerin Konulara Göre Dağılımı

2009-2018 yılları arasında makale başlığında “KOBİ” veya “Girişimcilik” bulunan 311 adet makalede, araştırma konusu konularına göre farklılıklar arz etmektedir. Şekil 11’de görülebileceği üzere, “Finans ve Finansal Yönetim” konusu 71 adet ve “Girişimsel Davranış” konusu 74 adet makalede esas konuyu oluşturan en fazla konular iken, “Güven ve Ahlak” ve “Aile Şirketleri” gibi konular 1’er adetle en az ilgi odağı olan konular sırasındadır. “Girişimsel Davranış” ve “Finans ve Finansal Yönetim” konuları, 311 makalenin neredeyse yarısını oluşturmaktadır. Konulara ve kullanılan araştırma yöntemlerine dair yorumlara ilerleyen bölümde detaylı olarak yer verilecektir.

Tablo 10: “Makale Adı” na göre KOBİ ve Girişimcilik kelimelerini içeren makalelerin yıllara göre dağılımı

	Yıllar										Toplam
	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	
Başlıkta “KOBİ” olan makale sayısı	18	15	24	14	20	19	12	9	37	0	168
Başlıkta “Girişimcilik” olan makale sayısı	9	13	9	12	12	10	16	26	33	3	143
Toplam	27	28	33	26	32	29	28	35	70	3	311

Tablo 10 ‘da yapılan sınıflandırmaya bakıldığında, bu makalelerin yıllara göre dağılımında yapılan çalışma başlıklarının bu kelimeleri içerme sayılarında farklılıklar bulunmaktadır. Örneğin, 2016 yılına kadar başlıkta “KOBİ” olan makale sayısı ortalama 17 civarında iken, 2016 yılında bu sayı 9 makaleye düşmüş, 2017 yılında ise 37 makaleye çıkmıştır. Başlığında “Girişimcilik” bulunan makaleler ise, 2016 yılına kadar ortalama 11 civarında olan makale sayısı, önceki yıllara göre çok fazla artış göstermiş(26 makale) ve 2017 yılında yine en yüksek sayıya ulaşmıştır(33 makale).

Tablo 11: “Özet” lere göre KOBİ ve Girişimcilik kelimelerini içeren makalelerin yıllara göre dağılımı

	Yıllar										Toplam
	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	
Özette “KOBİ” olan makale sayısı	30	18	31	21	30	25	17	22	46	2	242
Özette “Girişimcilik” olan makale sayısı	16	21	20	22	19	28	33	52	68	9	288
Toplam	46	39	51	43	49	53	50	74	114	11	530

Tablo 11’de araştırma alanında Türkiye’de yürütülen akademik çalışmaların daha geniş çapta yıllara göre dağılımına bakılmak için “KOBİ” ve “Girişimcilik” kavramlarının makale özetlerinde yer alan sayılarına bakılmıştır. Buna göre, 2009-2018 yılları arasında, özetlerinde “KOBİ” kelimesi geçen 242 adet makale varken, “Girişimcilik” kelimesi geçen 288 makale bulunmaktadır. Özetlerde bu kavramların geçtiği makale sayısı ile başlıkta bu kavramların geçtiği makale sayıları kıyaslandığında, bazı yıllarda yürütülen çalışmaların doğrudan KOBİ ve Girişimcilik araştırma alanı esas alınarak yapıldığı anlaşılırken, bazı yıllarda ise araştırma alanının diğer ana akım disiplinlerle beraber değerlendirilme sayısının daha fazla olduğu sonucu çıkmaktadır. Mesela, 2010 yılında başlıkta “KOBİ” olan makale sayısı 15 iken, aynı yılda özetinde “KOBİ” olan makale sayısı 18 dir. Bu durum 2010 yılında “KOBİ” kavramının diğer ana disiplinler içerisinde değerlendirilmekten çok, kendi başına üzerinde çalışıldığını ortaya koymaktadır. Başlığında ve özetinde “Girişimcilik” olan makale sayısına bakıldığında ise, 2009 ve 2013 yıllarında başlıkta sırasıyla 9 ve 12 makale bulunurken, özetlerde bu sayılar 16 ve 19 makaleye ulaşmıştır. Bu durum, Girişimcilik kavramının diğer ana disiplinler içerisinde KOBİ kavramına göre daha fazla değerlendirildiği anlamına gelebilir.

Tablo 12: Başlıkta “KOBİ” olan Makalelerde Araştırma Yöntemine göre Dağılımı

Kod Sistemi	KOBİ	Kavramsal	Nicel	Karma	Nitel
▲ Başlık	168		94	7	67
● KOBİ			94	7	67
▲ Araştırma Yöntemi					
● Kavramsal					
● Nicel	94				
● Karma	7				
● Nitel	67				

Tablo 13: Başlıkta “KOBİ” olan Makalelerde Araştırma Yönteminin Yıllara göre Dağılımı

Kod Sistemi	2009-...	2010-...	2011-...	2012-...	2013-...	2014-...	2015-...	2016-...	2017-...
▲ Başlık	18	15	24	14	20	19	12	9	37
● KOBİ	18	15	24	14	20	19	12	9	37
▲ Araştırma Yöntemi									
● Kavramsal									
● Nicel	10	11	13	8	10	9	8	5	20
● Karma	2	1	3						1
● Nitel	6	3	8	6	10	10	4	4	16

Tablo 14: Başlıkta “KOBİ” olan Makalelerde Araştırma Yönteminin Yıllara göre Detayları

Kod Sistemi	2009-...	2010-...	2011-...	2012-...	2013-...	2014-...	2015-...	2016-...	2017-...
▲ Başlık	18	15	24	14	20	19	12	9	37
KOBİ	18	15	24	14	20	19	12	9	37
▲ Araştırma Yöntemi									
▲ Nicel	10	11	13	8	10	9	8	5	20
Veri Zarflama							1		
Anket	9	8	10	8	10	7	7	6	16
Panel Veri Analizi	1	2	3			2			2
Regresyon									2
Yapısal Eşitlik Modeli		1							
▲ Karma	2	1	3						1
Öyküleyici ve T-testi			1						1
T-testi ve Tematik			2						
Öyküleyici-Anket	2	1							
▲ Nitel	6	3	8	6	10	10	4	4	16
Öyküleyici	2		6	2	6	5	1		9
İçerik Analizi			1				1	1	2
Vaka Analizi				2		1	1		2
Tematik Analiz	4	3	1	2	4	4	1	2	3

Tablo 12 ve Tablo 13’de başlığında “KOBİ” bulunan toplam 168 makalede kullanılan araştırma yöntemleri ana başlıklara ve yıllara göre dağılımı verilmiştir. Tablo 14’de ise, yıllara göre dağılımın araştırma yöntemlerinin alt başlıklarını da gösterecek şekilde sınıflandırılması yer almaktadır. Bu sınıflandırma yapılırken, makale özetleri dikkatlice incelenerek kullanılan yöntemler, MAXQDA programına 2009-2018 yılları arasındaki 168 makalenin işlenmesi sonrasında özette belirtilen çalışma amacı ve bu amaca ulaşmak için takip edilen yola göre belirlenerek kodlanmıştır. Yapılan analize göre, 2009-2018 yılları arasında başlığında “KOBİ” bulunan makalelerde, Xheneti and Blackburn’ın çalışmalarında belirttiği ve Blackburn and Kovalainen’in çalışmalarında duyduyu endişeyi teyit eder şekilde, araştırma alanıyla ilgili genel kabul görmüş anlayışlardan bağımsız olarak girişimcilik ve küçük işletmeler araştırmasının önemli teorik taraflarına bazı anlamları sunan çalışma bulunmamaktadır. Bu da Gibb’in çalışmasında belirttiği üzere, akademik bilgideki artışla beraber, teorik altyapıyı geliştirmeye katkı sağlayacak araştırma kalitesinin azaldığını da doğrulamaktadır. Deneysel makaleler içerisinde nitel ve nicel yöntemler kullanılarak yapılan çalışma sayısına bakıldığında ise, uluslararası

yayınlanan dergilerde olduğu gibi, nicel yöntemlerin ağırlıklı olarak kullanıldığı anlaşılmaktadır. İncelenen 168 makaleden, 94 makale çalışmasında nicel yöntemlerle analiz yaparken, 67 makale nitel yöntemler kullanmış, 7 makale ise her iki kısmın kombinasyonuyla çalışmasını yürütmüştür.

Tablo 15: Başlıkta “Girişimcilik” olan Makalelerde Araştırma Yöntemine göre Dağılımı

Kod Sistemi	Girişimcilik	Kavramsal	Nicel	Karma	Nitel
▲ Başlık	143		92		51
● Girişimcilik			92		51
▲ Araştırma Yöntemi					
● Kavramsal					
● Nicel	92				
● Karma					
● Nitel	51				

Tablo 16: Başlıkta “Girişimcilik” olan Makalelerde Araştırma Yönteminin Yıllara göre Dağılımı

Kod Sistemi	2009-...	2010-...	2011-...	2012-...	2013-...	2014-...	2015-...	2016-...	2017-...	2018-...
▲ Başlık	9	13	9	12	12	10	16	26	33	3
● Girişimcilik	9	13	9	12	12	10	16	26	33	3
▲ Araştırma Yöntemi										
● Kavramsal										
● Nicel	5	7	5	7	8	7	13	17	22	1
● Karma										
● Nitel	4	6	4	5	4	3	3	9	11	2

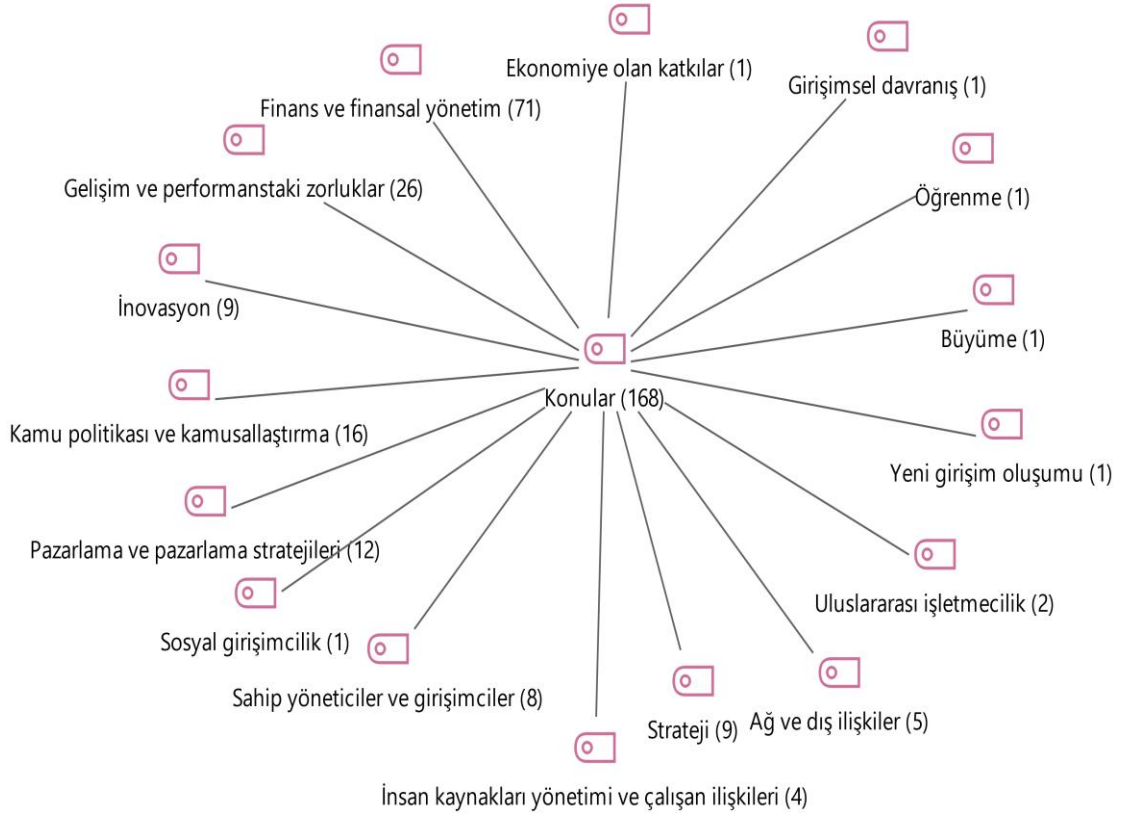
Tablo 17: Başlıkta “Girişimcilik” olan Makalelerde Araştırma Yönteminin Yıllara göre Detayları

Kod Sistemi	2009-...	2010-...	2011-...	2012-...	2013-...	2014-...	2015-...	2016-...	2017-...	2018-...
▲ Başlık	9	13	9	12	12	10	16	26	33	3
▲ Girişimcilik	9	13	9	12	12	10	16	26	33	3
▲ Araştırma Yöntemi										
▲ Nicel	5	7	5	7	8	7	13	17	22	1
▲ Doğrusal Modelleme										
▲ Anket	5	6	5	7	8	7	12	15	22	1
▲ Panel Veri Analizi								1		
▲ Yapısal Eşitlik Modeli							1			
▲ Öyküleyici		1		1		2				
▲ Analitik Hiyerarşi								1		
▲ Nitel	4	6	4	5	4	3	3	9	11	2
▲ Öyküleyici	3	6	3	2	2		1	7	6	2
▲ Söylev					1				1	
▲ İçerik Analizi			1				1	1		
▲ Vaka Analizi				1				1	3	
▲ Tematik Analiz	1			1	1	1	1		1	

Tablo 15 ve Tablo 16’ya başlığında “Girişimcilik” bulunan toplam 143 makalede kullanılan araştırma yöntemleri ana başlıklara ve yıllara göre dağılımı yer almaktadır. Tablo 17’de ise, yıllara göre dağılımın araştırma yöntemlerinin alt başlıklarını da gösterecek şekilde sınıflandırılması yer almaktadır. Yapılan sınıflandırmadan çıkan anlamlar, başlığında “KOBİ” bulunan makalelerdeki çıkarımlarla paralellik göstermektedir. Başlığında “KOBİ” olan makalelerde olduğu gibi, başlığında “Girişimcilik” bulunan makalelerde de 2009-2018 yılları arasında kavramsal makale bulunmamaktadır. Kullanılan yöntemlerde de, aynı şekilde, nicel metot kullanarak yayınlanan makale sayısı 91 iken, bu sayı nitel metotla yayınlanan makalelerde sadece 51 dir. Bu durum da, konu üzerine yapılan çalışmalarda nicel yöntemlerin daha çok kullanıldığını doğrulamaktadır.

Tablo 18: Başlıkta “KOBİ” olan Makalelerde Konuların Yıllara göre Dağılımı

Kod Sistemi	2009-...	2010-...	2011-...	2012-...	2013-...	2014-...	2015-...	2016-...	2017-...
▲ Başlık	18	15	24	14	20	19	12	9	37
● KOBİ	18	15	24	14	20	19	12	9	37
▲ Konular	18	15	24	14	20	19	12	9	37
● Girişimsel davran								1	
● Finans ve finans	9	7	8	6	10	11	6	3	11
● Gelişim ve perfo	4	3	6	1	1	2	2		7
● İnovasyon			2	1	1	1		1	3
● Kamu politikası	2		1	2	3	2	1		5
● Pazarlama ve pa		1	2		1	1	1	2	4
● Sahip yöneticiler	1		1		1			1	4
● Sosyal girişimcili		1							
● Ekonomiye olan			1						
● İnsan kaynakları					1	1	1	1	
● Strateji	2	1	1	3		1	1		
● Ağ ve dış ilişkiler		2	1		1				1
● Uluslararası işle			1						1
● Yeni girişim oluş				1					
● Büyüme									1
● Öğrenme					1				

Şekil 12: Başlıkta KOBİ Olan Makalelerin Oluşturulan Konulara Göre Dağılımı

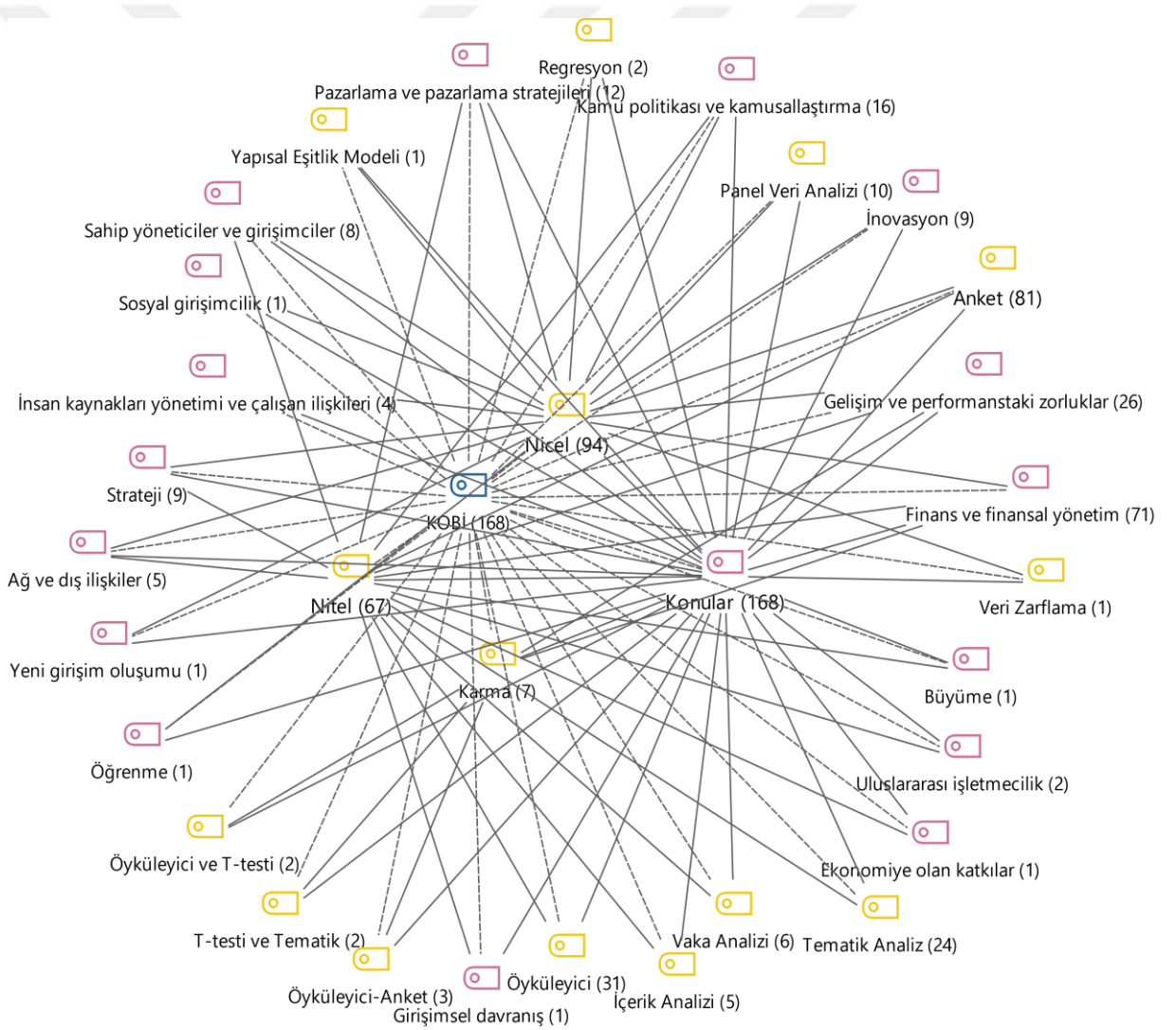
Tablo 18’de başlığında “KOBİ” bulunan toplam 168 makalede araştırma konusu olan başlıklara ve bunların yıllara göre dağılımı verilmiştir. Şekil 12’de ise, bu dağılımların toplam sayıları yer almaktadır. Yapılan analize göre, 2009-2018 yılları arasında başlığında “KOBİ” bulunan makalelerde, “Finans ve Finansal Yönetim(71 adet)” konusunun bu makalelerde araştırma konusu olarak baskın olduğu gözükmemektedir. Bu durum, çalışmanın 2. Bölümünde yer alan Türkiye’de KOBİ’lerin sorunlarının başında “Finansmana Erişim” gelmesiyle paralellik göstermekte olup konuyla ilgili pekçok çalışma yürütüldüğü anlaşılmaktadır. Bu konuyu da sırayla “Gelişim ve Performanstaki Zorluklar(26 adet)” ve “Kamu Politikası ve Kamusallaştırma(16 adet)” konuları takip etmektedir.

Bu konulara ağırlık verilmesi, Blackburn and Kovalainen’in çalışmalarında belirttiği üzere, araştırmaların KOBİ’lerin o ülkede yaşadıkları sorunlara göre şekillendiği iddiasını doğrulamakta, çalışmanın 2. Bölümünde KOBİ’lerin sorun yaşadığı konuların başında “Finans ve Finans yönetimi” geldiğini, bu sorunlarla birlikte ortaya çıkan “Gelişim ve performanstaki zorluklar” konusunun da önem kazandığını göstermektedir.

Yukarıda bahsedilen son 2 konu üzerine yapılan araştırma sayılarının fazla olması, yine KOBİ’lerin ülke içerisinde büyümelerinin önündeki engellerin ortaya çıkarılabilmesi ve bununla ilgili oluşturulabilecek olan kamu politikalarına yön verebilmesi açısından önem arz etmektedir. Bu makaleler içerisinde araştırma konusu olarak en az incelenen konulardan “Girişimsel Davranış” ,“Yeni Girişim Oluşumu” ve “Sosyal Girişimcilik” gelmesi ise, bu konuların doğrudan “Girişimcilik” kavramıyla ilgili olmasından ileri geldiği anlaşılmaktadır.

Tablo 19: Başlıkta “KOBİ” olan Makalelerde Konuların Araştırma Yöntemine göre Dağılımı

Kod Sistemi	KOBİ	Nitel	Karma	Nitel	Finan...	Gelişi...	Kamu...
▲ Başlık	168	94	7	67	71	26	16
KOBİ		94	7	67	71	26	16
▲ Araştırma Yöntemi							
Nitel	94				37	17	4
Karma	7				5	2	
Nitel	67				29	7	12
▲ Konular	168	94	7	67	71	26	16
Finans ve finansal yönetim	71	37	5	29			
Gelişim ve performanstaki zorluklar	26	17	2	7			
Kamu politikası ve kamusallaştırma	16	4		12			

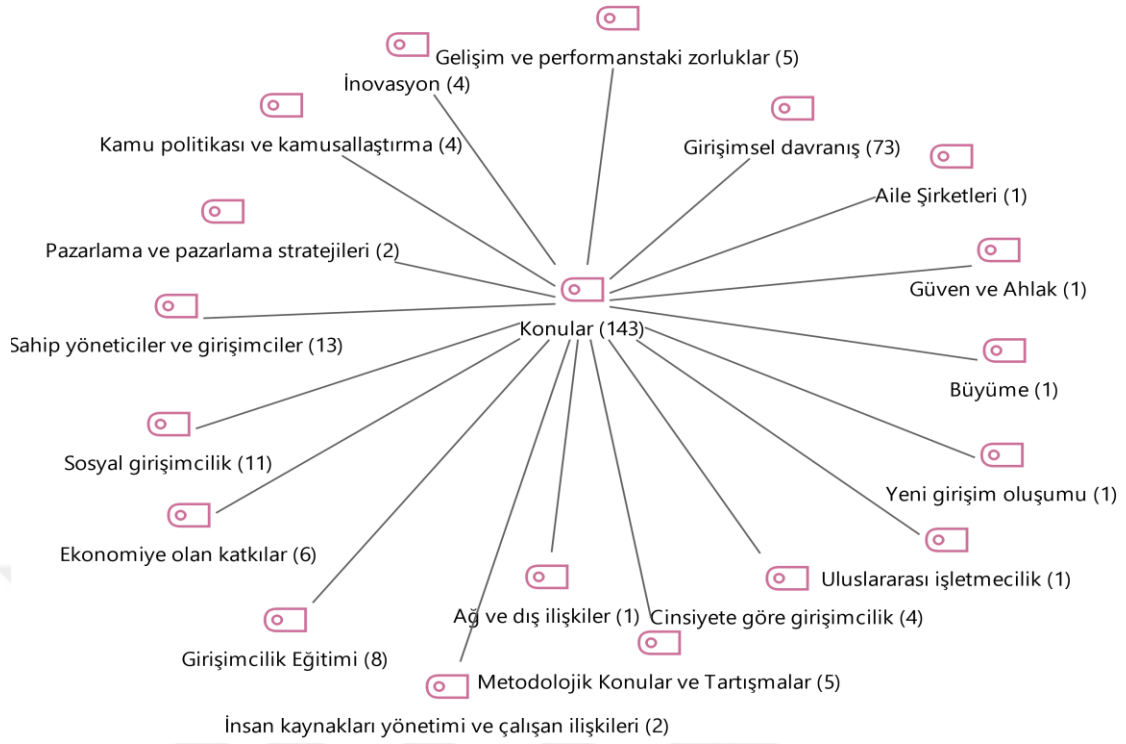

Şekil 13: Başlıkta KOBİ Makalelerin Oluşturulan Kodlar Arasındaki İlişkiler

Şekil 13’de, başlığında “KOBİ” kelimesi bulunan 168 makalede, MAXQDA programında oluşturulan kodlar arasındaki ilişkileri göstermektedir. Tablo 19’da ise, bu makalelerde araştırma konusu olarak baskın olan “Finans ve Finansal Yönetim”, “Gelişim ve Performanstaki Zorluklar” ve “Kamu Politikası ve Kamusallaştırma” konularının kullanılan araştırma yöntemine göre dağılımı gösterilmiştir. Bu ilişkilerden ve dağılımdan anlaşılacağı üzere, “Finans ve Finansal Yönetim” konusundaki 71 makaleden 37’sinde Nicel araştırma yöntemleri kullanılmıştır. Bu sayı “Gelişim ve Performanstaki Zorluklar” konusundaki makaleler için 26 makaleden 17 adettir. “Kamu Politikası ve Kamusallaştırma” konusunda ise, diğer 2 konudaki durumdan farklı olarak, Nicel araştırma yöntemi sayısı 16 makaleden 4 tane olup, geriye kalan 12 makalede ise nitel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Bu durum, araştırma konusunun özelliğine göre araştırma yönteminin değiştiğini göstermektedir.

Tablo 20: Başlıkta “Girişimcilik” olan Makalelerde Konuların Yıllara göre Dağılımı

Kod Sistemi	2009-...	2010-...	2011-...	2012-...	2013-...	2014-...	2015-...	2016-...	2017-...	2018-...
▲ Başlık	9	13	9	12	12	10	16	26	33	3
● Girişimcilik	9	13	9	12	12	10	16	26	33	3
▲ Konular	9	13	9	12	12	10	16	26	33	3
● Girişimsel davranış	3	3	4	8	7	5	5	15	22	1
● Gelişim ve performanstaki zorluklar	1	2				1			1	
● İnovasyon			1		1		1	1		
● Kamu politikası ve kamusallaştırma				2		1		1		
● Pazarlama ve pazarlama stratejileri						1		1		
● Sahip yöneticiler ve girişimciler		3	1	1	1		2	3	2	
● Sosyal girişimcilik	1	1	2		2	1		2	1	1
● Ekonomiye olan katkılar	1	1	1					2	1	
● Girişimcilik Eğitimi		1		1			3		3	
● İnsan kaynakları yönetimi ve çalışan ilişki							1		1	
● Ağ ve dış ilişkiler		1								
● Metodolojik Konular ve Tartışmalar	1				1		1		1	1
● Teknoloji Gelişimi ve Bilgi Transferi										
● Cinsiyete göre girişimcilik	1					1	1	1		
● Uluslararası işletmecilik							1			
● Yeni girişim oluşumu		1								
● Büyüme									1	
● Güven ve Ahlak							1			
● Aile Şirketleri	1									

Şekil 14: Başlıkta Girişimcilik Olan Makalelerin Oluşturulan Konulara Göre Dağılımı

Tablo 20’de, başlığında “Girişimcilik” kavramı olan makalelerin, araştırma konusu olan başlıklara ve bunların yıllara göre dağılımı verilmiştir. Şekil 14’de ise, bu dağılımların toplam sayıları yer almaktadır. Yapılan analize göre, 2009-2018 yılları arasında başlığında “Girişimcilik” olan 143 makaleden, üzerine en fazla çalışma yürütülen konu 73 makale ile “Girişimsel Davranış” konusudur. Bu konuda yapılan nicel yöntemli çalışmalar, temel olarak girişimcilik düşüncesi ve özelliklerine diğer faktörlerin etkisi ve bireylerin girişimcilik eğilimi ve girişimsel özellikleriyle diğer konular arasındaki ilişkiyi ortaya çıkarmaya odaklanmaktadır. Bu ilişkinin açığa çıkarılması da, istatistiksel ve çoklu analizleri gerektirmektedir. Girişimsel Davranış konusunda yürütülen nitel çalışmalar ise, daha çok vaka analizi, içerik analizi ve yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılarak yürütülmüştür. Girişimsel Davranış konusunu da, 13 makale ile “Sahip yöneticiler ve girişimciler” başlığı takip etmektedir. Bu konuyu da 11 makale ile araştırma altyapısında son dönemlerde önem kazanan “Sosyal Girişimcilik” kavramı gelmektedir. Tablo 18’de gösterilen başlığında “KOBİ” olan makalelerde “Metodolojik konular ve Tartışmalar” konusunda yürütülen çalışma olmamasına rağmen, burada bu konuda 5 makale

bulunmaktadır. Bu metodolojik konularda; girişimcilik türlerinin kavramsal olarak değerlendirilmesi, ekogirişimcilik kavramının gelişimi, modern girişimcilik ve işletmecilik paradigması ilişkisi gibi konular değerlendirilmiştir.

Tablo 21: Başlıkta “Girişimcilik” olan Makalelerde Konuların Araştırma Yöntemine göre Dağılımı

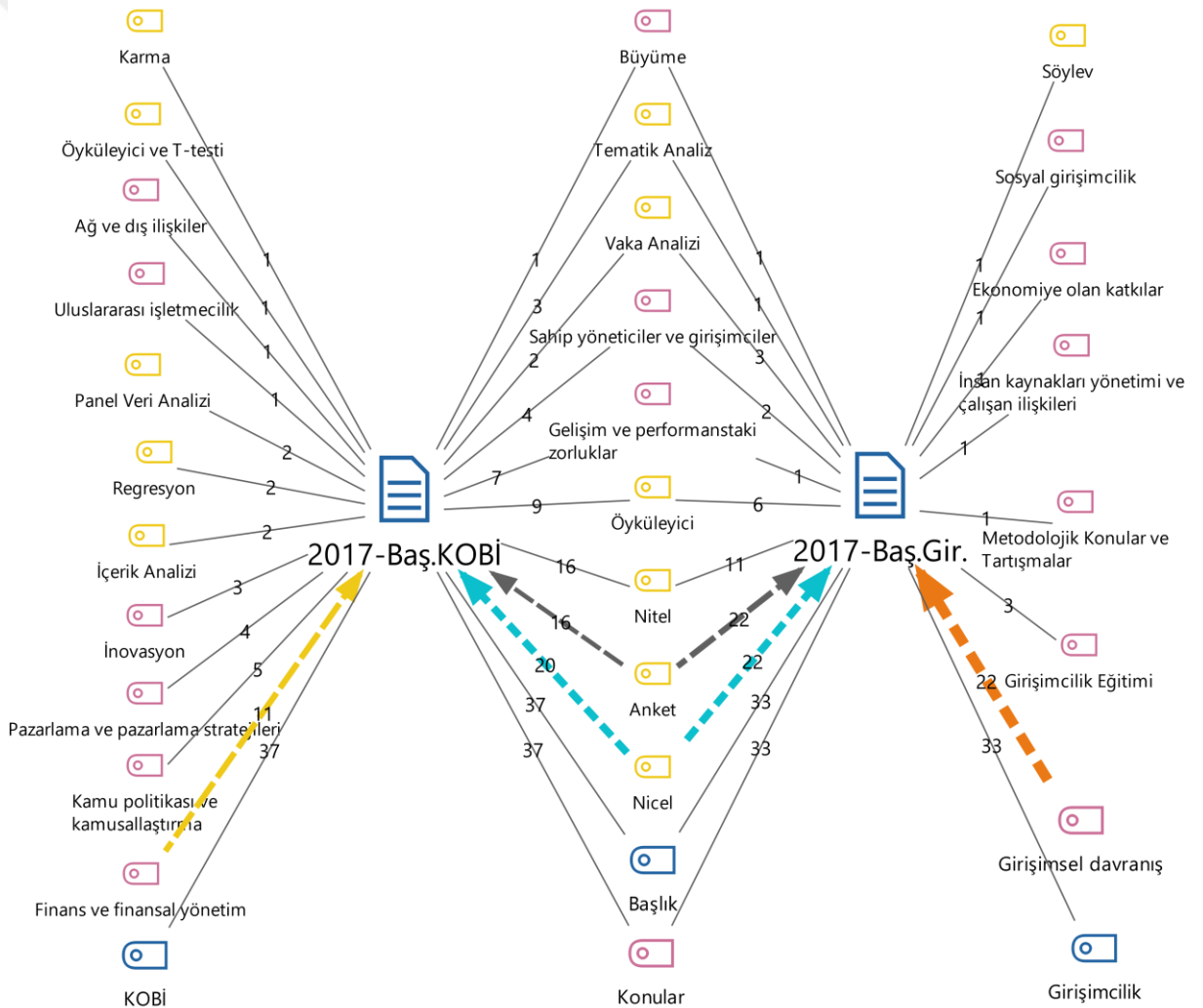
Kod Sistemi	Girişi...	Nicel	Karma	Nitel	Girişi...	Sahip ...	Sosya...	Girişi...
▲ Başlık	143	92		51	73	13	11	8
● Girişimcilik		92		51	73	13	11	8
▲ Araştırma Yöntemi								
● Nicel	92				60	9	4	6
● Karma								
● Nitel	51				13	4	7	2
▲ Konular	143	92		51	73	13	11	8
● Girişimsel davranış	73	60		13				
● Sahip yöneticiler ve girişimciler	13	9		4				
● Sosyal girişimcilik	11	4		7				
● Girişimcilik Eğitimi	8	6		2				

olduğu gibi, araştırma konusunun niteliğine göre araştırma yönteminin değiştiğini göstermektedir.

Son olarak, 2009-2018 yılları arasında başlığında “KOBİ” ve “Girişimcilik” bulunan makale sayılarına dair Ulakbim veritabanında yapılan sorgulamada, en fazla makale sayısında 2017 yılında ulaşılmıştır. MAXQDA programında analizi yapılan 2 adet dergide(Girişimcilik, İnovasyon ve Pazarlama Araştırmaları Dergisi-GİPAD ile Girişimcilik ve İnovasyon Yönetimi Dergisi) bulunan 57 makale ve 311 adet makalelerdeki farklı yaklaşımları kıyaslayabilmek adına, 2017 yılında başlığında “KOBİ” ve Girişimcilik” olan makalelerin özelliklerini gösterecek bir şekil oluşturulmuştur.

Şekil 16: 2017 Yılında Başlıkta “Girişimcilik” ve “KOBİ” olan makalelerin oluşturulan kodlara göre kıyaslanması

Şekil 16’de görülebileceği üzere, elde edilen verilerde, 2017 yılında başlığında “KOBİ” bulunan 37 makale, “Girişimcilik” bulunan ise 33 makale yer almaktadır. Bu makalelerin ortak özelliklerine bakılacak olursa, kullanılan araştırma yöntemi olarak “Nicel” yöntemlerin, kullanılan araç olarak “Anket” aracının baskın olduğu anlaşılmaktadır. Her iki başlıktaki makalelerin ana konuları olan “Girişimsel Davranış” ve Finans ve Finansal Yönetim” konuları farklılık göstermekle birlikte, “Büyüme”, “Sahip Yöneticiler ve Girişimciler” ve “Gelişim ve Performanstaki Zorluklar” konuları ortak konular karşımıza çıkmaktadır. Bu durum, KOBİ’lerin gelişme ve büyümesinin önündeki engelleri aşmada “Girişimcilik” kavramının önemli olmasıyla ilgili olduğu muhtemeldir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Ülkelerin ekonomilerinde işletme sayısı, istihdam, oluşturulan katma değer ve daha pek çok konuda önemli bir yere sahip olan KOBİ'ler, literatürde girişimcilik kavramıyla beraber pek çok araştırmanın odak noktası olmuştur. Yürütülen çalışmaların bazıları, ülke ekonomilerinde KOBİ'lerin sorunlarına çözüm önerileri sunarken, bir kısmı da konu üzerindeki teorik altyapıyı zenginleştirmeye yönelik kavramsal içeriklere odaklanmıştır.

Ülkelerin gelişiminde önemli paya sahip olan KOBİ'ler ve Girişimcilik kavramı üzerine yapılan çalışmalar, özellikle son 40 yılda sosyal bilimler araştırmalarında büyük ilgi görmüştür. Bu ilginin oluşmasında, araştırma alanının akademik birikiminin arttırılması, konu üzerinde politika geliştirme ihtiyacı ve konuyla ilgili toplum içinde gömülü olan bilginin ortaya çıkarılması için uygulamaların yaygınlaştırılması yatmaktadır. Bu ilgiler neticesinde yürütülen çalışmalara genel olarak bakıldığında, küçük işletmeler ve girişimcilik alanının akademik müfredatta kalite ve kavramsal olarak olgunlaşmış bir araştırma alanı olduğu anlaşılmaktadır. Konu üzerinde yürütülen çalışmaların zenginliği de bu alanda belirli bir bilgi birikiminin oluştuğunu göstermektedir. Ayrıca çalışmada incelenen makaleler ile Xheneti ve Blackburn'ın çalışmalarında inceledikleri uluslararası makaleler, sosyal bilimler içerisindeki ana disiplinlerin konu üzerinde önemli etkisi olduğunu ima etmektedir. Bu durum da, araştırmacıların metodolojik seçimlerinde ve araştırma alanındaki içerik ve yönetsel eğilimlerde etkisi olabileceği anlaşılmaktadır.

Çalışmada, Tubitak-Ulakbim veritabanında 2009-2018 yılları arasında seçili makale dergilerinde, ana konular ve kullanılan metotlara göre, küçük işletmeler ve girişimcilik araştırma alanının gelişiminin analizi ve değerlendirilmesi yapılmıştır. Bu çalışmada, "KOBİ" ve "Girişimcilik" kavramları, dergi başlığı ve makale başlığında aranmış, konu başlıkları ve makalelerde kullanılan yöntemlere göre sınıflandırmalar yapılmıştır. Bu kapsamda 2009-2018 yılları arasında yayınlanan iki adet dergi(57 Makale) ve 311 adet makale(143 adet başlığında Girişimcilik olan ve 168 adet başlığında KOBİ olan), kullanılan yöntem ve araştırma konusu açısından incelenmiştir. Yürütülen çalışma neticesinde, araştırma alanının Türkiye'deki

durumunun içerik ve kullanılan metotlar açısından uluslararası makalelerde yapılan sınıflandırmayla kıyaslanma imkânı da oluşmuştur.

Yapılan incelemede neticesinde, başlığında “KOBİ” veya “Girişimcilik” olan makalelerde, araştırma yöntemi olarak 186 adet Nicel araştırma yöntemi, 118 adet Nitel araştırma yöntemi ve yedi adet de Karma araştırma yöntemi kullanıldığı anlaşılmıştır. Bu durum, KOBİ ve Girişimcilik araştırma alanında, belirtilen yıllara ait incelenen makalelerde araştırma yöntemi olarak “Nicel” yöntemlerin baskın olduğunu göstermektedir. Başlığında “KOBİ” kelimesi bulunan 168 adet makaleye kullanılan araştırma yöntemi açısından bakıldığında da, 94 adet Nicel yöntemler, 67 adet Nitel yöntemler ve yedi adet de her iki yöntemin kombinasyonu kullanıldığı görülmektedir. Aynı şekilde, Başlığında “Girişimcilik” kelimesi bulunan 143 adet makaleye kullanılan araştırma yöntemi açısından bakıldığında da, 92 adet Nicel yöntemler, 51 adet Nitel yöntemler kullanıldığı görülmektedir.

İncelenen makalelerde ele alınan konuların dağılımına bakıldığında ise, başlığında “KOBİ” veya “Girişimcilik” olan 311 makale içinde, 71 adet “Finans ve Finansal Yönetim” konusunu ve 74 adet “Girişimsel Davranış” konusunu inceleyen makale bulunmaktadır. Bu durum, araştırma konusu içerisinde, KOBİ’lerin temel sorunlarının başında gelen “Finansman” problemlerinin sebeplerinin ve “Girişimcilik” kavramının incelenmesinde bireylerin tutumlarını etkileyen faktörlerin anlaşılmasının önem arz ettiğini göstermektedir. “Metodolojik Konular ve Tartışmalar” konu başlığında ise, beş adet makalenin bulunması, uluslararası makalelerde olduğu gibi, Tubitak-Ulakbim veritabanında da incelenen makalelerde fazlaca konu başlığı olmasına rağmen, araştırma alanında genel kabul görmüş yaklaşımların dışında teori oluşturma açısından çok fazla bir değişikliğin olmadığı görülmektedir. Yürütülen araştırmaların çoğu, ekonomik gelişmede konulara odaklanan ve girişimsel davranışları inceleyen bir tutuma sahiptir. Bu durum, KOBİ’ler ve girişimcilik üzerine politika oluşturmanın, araştırma alanında etkili olduğunu ortaya koymaktadır.

Yürütülen çalışmada araştırma yöntemi ve konusunun sınıflandırılması açısından incelenen 311 makale içerisinde, Türkiye’deki makalelerin araştırma konusu olarak “Finans ve finansal Yönetim(71 adet)”, “Girişimsel davranış(74 adet)”, “Gelişim ve performanstaki zorluklar(31 adet)” ve “Kamu politikası ve

kamusallaştırma(20 adet)” konularında yoğunlaştığı görünmektedir. Ayrıca, “Metodolojik konular ve tartışmalar(5 adet)”, “Ekonomiye olan katkılar(7 adet)” ve “Ağ ve dış ilişkiler(6 adet)” konularında çok az çalışma yapıldığı görülmüş, bu tutar toplam incelenen makale içerisinde % 1,6, % 2,2 ve % 1,9 gibi bir orana karşılık gelmektedir. Xheneti ve Blackburn tarafından yürütülen çalışmadaki konu dağılımına bakıldığında ise, “Gelişim ve performanstaki zorluklar(57 Adet)”, “Ağ ve dış ilişkiler(57 adet)”, “Kamu politikası ve kamusallaştırma(55 Adet)”, “Ekonomiye olan katkılar(40 adet)” ve “Finans ve finansal Yönetim(39 adet)” gibi konulara ağırlık verilmiştir. Bu iki araştırmacı tarafından 2003-2008 yılları arasında incelenen 696 makalede, “Metodolojik konular ve tartışmalar” konusu, 26 adet çalışma ile makalelerin yaklaşık % 3,7’lik bölümünü oluşturmaktadır. Konuların bu oransal dağılımlarına bakıldığında, Türkiye’de yapılan çalışmaların “Ekonomiye olan katkılar” ve “Metodolojik konular ve tartışmalar” konularına daha az odaklandığı görülmektedir. “Gelişim ve performanstaki zorluklar” ile “Kamu politikası ve kamusallaştırma” konularına da incelenen makale sayısındaki oransal miktarın yoğunlaşılan konularla kıyasına bakıldığında ise, bu konularda daha fazla çalışma yapılmasına ihtiyaç duyulduğu anlaşılmaktadır.

2009-2018 yılları arasında makale başlığında “KOBİ” veya “Girişimci” olan 311 makale bulunmasına karşı, aynı yıllarda özetle 530 makale bulunmaktadır. Bu durum, araştırma alanının diğer ana akım disiplinlerle beraber değerlendirildiği anlamına gelmektedir. Ayrıca, yapılan değerlendirmeye göre, yıllara göre başlıklarda bulunan anahtar kelimelerin özetle bulunan anahtar kelimelerle kıyaslandığında, yapılan sınıflandırmalar Girişimcilik kavramının diğer ana disiplinler içerisinde KOBİ kavramına göre daha fazla değerlendirildiğini ima etmektedir.

Xheneti ve Blackburn çalışmalarında belirttiği gibi, konu üzerinde kavramsal makalelerin bulunması ve bu makalelerde değerlendirilen konular, araştırma konusundaki teorik altyapının geliştirilerek alanın olgunlaşması için önemli göstergelerdir. Araştırma alanının pek çok ana akım disiplinlerle etkileşim halinde olması, makalelerde değişken etkilere sahip birçok faktörün bulunmasına neden olmaktadır. Bu durum da, kullanılan teknikler arasında bağlantı oluşturmada ve bu bağlantıların gerçek doğasını teşhiste yetersiz kalabilmektedir. Dolayısıyla, karmaşık

ve bazen de birbirleriyle çelişen çıktılar nedeniyle, kümülatif olarak büyüyen bir bilgi birikimine sahip olunamamaktadır.

Tubitak-Ulakbim veritabanında yapılan incelemede, araştırma konularının genel olarak temel konulara odaklandığı, bu konuların da çalışmanın 2.bölümünde belirtilen KOBİ'lerin Türkiye'deki temel sorunları etrafında toplandığı görülmektedir. KOBİ'lerin Türkiye'deki başlıca sorunlarına bakıldığında, bu sorunların başında, finansmana erişim, kurumsal/yasal çevrenin iyileştirilmesi ve rekabet edebilirliğin artırılması gelmektedir. Ulakbim veritabanında yapılan çalışmaların daha çok finansmana erişime odaklandığı ve kurumsal ve yasal çevre konusunu da incelediği anlaşılmaktadır. Rekabet edebilirliğin artırılması ise, daha çok inovasyon başlığında dikkate alınmıştır. Ayrıca, Girişimcilik ve İnovasyon Yönetimi Dergisi'nin yayınlanma amacının da yürütülen çalışma içeriğinde rol oynadığı görülmektedir.

Araştırmada kullanılan yöntemler açısından ise, nicel yöntemli araştırma tasarımının baskın olduğu görülmektedir. Kendi çalışmalarında nitel veriler toplayan araştırmacılar dahi, toplanan verilerin nicel olarak incelenmesiyle çalışmalarını yürütmüşlerdir. Yürütülen çalışmada, Türkiye'deki makalelerin de kullanılan yöntemler açısından, uluslararası dergilerdeki makalelere paralellik gösterdiği görülmekte, nicel yöntemlerin ağırlıklı olduğu anlaşılmaktadır. Bu durum, araştırmacıların kendi çalışmalarının öncü dergilerde yayınlanabilmesi için, yayınlanan dergideki kalıplara uyma zorunluluğunu hissetmesinden de kaynaklanması mümkündür. Araştırmalardaki yöntemsel tercihle ilgili olarak, Schmude ve arkadaşları 2008 yılında yürüttükleri çalışmalarında, makalelerin yayınlanabilirliği üzerine yapılan odaklanmanın, genç araştırmacıların nicel çalışmalar yoğunlaşacaklarını, bunun da araştırma alanındaki ülkelere özgü farklılıkların ortadan kalkmasına neden olacağını ifade etmişlerdir(Schmude, 2008: 300). Başka bir ifadeyle, öncü dergilerindeki araştırmacıların bu yaklaşımı, yeni yöntemler denenerek konunun metodolojik altyapısının gelişmesine engel olmaktadır.

Özetlenecek olursa, Küçük işletmeler ve girişimcilik alanı kendi ergenlik döneminde ve güncel olarak gelişmekte olan bir araştırma alanıdır. Ana başlıkları belirlenmiş ve bu başlıklar üzerinde detaylı çalışmalar yapılmasını bekleyen pek çok

olgunlaşmış konuyla birlikte zengin bir geleceğe sahiptir. Bununla beraber, araştırma konusunu ne çeşit bir geleceğin beklediği, bu konuların nasıl ele alındığına bağlıdır. Araştırmacılar, kendi gündem konularına öncelik vermeleri, uygun metodolojiler kullanmaları ve mevcuttaki varsayımları takip yerine öncelik verecekleri kendi konularına liderlik etmeleri konularında teşvik edilmelidir.

Konuyla ilgili gelecekte yürütülecek çalışmalar, daha kapsamlı bir araştırma alanının etrafında hareket edebilmek ve psikoloji, iktisat ve sosyoloji gibi ana akım disiplinlerle daha doğrudan ilişkiye girebilmek için, girişimcilik ve küçük işletmeler araştırmasındaki çeşitli alt alanlar arasında köprüler kurmaya odaklanmalıdır.

Araştırma alanı belirli bir yaşa gelmiş olmasına rağmen, daha orijinal, önemli ve daha netleşmiş bir akademik alan olabilmesi için, araştırmacıların çok daha eleştireci bakış açılarıyla konuya yaklaşmaları gerekmektedir. Bu önemin kazanılması da, konunun içinde sadece teori oluşturma ve kavramsal gelişimle değil ayrıca farklı disiplinlerin daha geniş içeriklerine dâhil olmayı da gerektirmektedir.

Alandaki önemli araştırmacıların, sadece geleneksel ve test edilip denenmiş yaklaşımlarla çalışma yapmak yerine, deneylemeyi benimsemeleri konusunda cesaretlendirilmesi gerekmektedir.

KAYNAKÇA

Academy of Finland (2005). Research in Business Disciplines in Finland. International Evaluation report. *Publications of the Academy of Finland 2/05*. Helsinki: Painopörssi

Akgemci, T. (2001). Kobi'lerin Temel Sorunları Ve Sağlanan Destekler

Alada, A. D. (2000). İktisadi Düşünce Tarihinde Girişimcilik Kavramı Üzerine Notlar.) *İstanbul Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi*, 47-52.

Aldrich, H. (2000). Learning together: national differences in entrepreneurship research. In Sexton, D.L. and Landström, H. (eds), *The Blackwell Handbook of Entrepreneurship*. Oxford: Blackwell Business.

Alkan, M.(2014). Girişimcilerin Girişimcilik, İnovasyon Yapma, İnovatif Düşünce Ve İnovatif Girişimcilik Düzeylerinin İncelenmesi, *Yüksek Lisans Tezi*

Alverson, M. and Sködborg, K. (2000). Reflexive Methodology: *New Vistas for Qualitative Research*. London: Sage.

Audretsch, D. and Keilbach, M. (2004). Entrepreneurship capital and economic performance. *Regional Studies*, 38 (8), 949-959.

Aytaç, Ö. (2006). Girişimcilik: Sosyo-Kültürel Bir Perspektif, *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, sayı:15

Baines, S. and Wheelock, J. (1998). Reinventing traditional solutions: job creation, gender and the micro-business household. *Work, Employment and Society*, 12, 579-601.

Blackburn, R. and Brush, C.G. (eds) (2008). *Small Business and Entrepreneurship*, (Vols 1-5), Sage Library in Business and Management. London: Sage.

Blackburn R. and Kovalainen A. (2009). Researching small firms and entrepreneurship: Past, present and future, *International Journal of Management Reviews* 127-148

Blackburn, R. and Ram, M. (2006). Fix or Fixation? The contributions and limitations of entrepreneurship and small firms to combating social exclusion, *Entrepreneurship and Regional Development*, 18, 1, January, 73-89.

Blackburn, R. and Smallbone, D.(2007), From the Margins to the Mainstream: The Development of Research on Small Business and Entrepreneurship in the UK, *Kingston upon Thames, U.K. : Kingston Business School, Kingston University*, 1-61

Blackburn, R. and Smallbone, D. (2008). Researching small firms and entrepreneurship in the UK: developments and distinctiveness. *Entrepreneurship, Theory and Practice*, 32(2), 267-288.

Carlsson, B., P. Braunerhjelm, M. McKelvey, C. Olofsson, L. Persson, H., Ylinenpaa (2013). The Evolving Domain of Entrepreneurship Research, *Small Business Economics*, 913-930

Chrisman, J.J., Chua, J.H. and Sharma, P. (2005). Trends and directions in the development of a strategic management theory of the family firm, *Entrepreneurship Theory and Practice*, 29, 555-576

- Cooper, A. (2003). Entrepreneurship: the past, present and future. In Acs, Z.J. and Audrestch, D.B. (eds), *Handbook of Entrepreneurship Research*. Cheltenham: Edward Elgar, 21–34.
- Cope, J. (2005). Researching entrepreneurship through phenomenological inquiry: philosophical and methodological issues. *International Small Business Journal*, 23(2), 163–190.
- Cope, J., Jack, S. and Rose, M.B. (2007). *Social capital and entrepreneurship: an introduction*. *International Small Business Journal*, 25(3), 213–219.
- Curran, J., Stanworth, J. and Watkins, D. (eds) (1986a). The Survival of the Small Firms, Volume 1, *The Economics of Survival and Entrepreneurship*. Aldershot: Gower.
- Çevik, E.(2018). Kobi'lerin Rekabet Gücünde İnovasyonun Rolü, *Yüksek Lisans Tezi*
- Çolak, İ. (2017). Gelişmekte Olan Ülkelerde Ve Ekonomilerde Yenilikçilik Ve Girişimcilik: Türkiye-Arjantin Karşılaştırması, *Yüksek Lisans Tezi*
- Dane E. (2010). Türkiye’de ve İtalya’da KOBİ’ler ve İkili Ticari İlişkiler Çerçevesinde KOBİ Sorunlarının İncelenmesi, *Yüksek Lisans Tezi*
- Davidsson, P. (2005). *Researching Entrepreneurship*. New York: Springer.
- Davidsson, P. and Wiklund, J. (2001). Levels of analysis in entrepreneurship research: current research practice and suggestions for the future. *Entrepreneurship, Theory and Practice*, 25(4), 81–99
- Drakopoulou Dodd, S. and Anderson, A. (2007). Mumpsimus and the mything of the individualistic entrepreneur. *International Small Business Journal*, 25(4), 341–360.
- EBRD (2014), “BEEPS V 2012-2014”, *Business Environment and Enterprise Performance Survey Dataset*, European Bank for Reconstruction and Development, <http://ebrd-beeps.com/>
- Edmondson, A.C. and McManus, S.E. (2007). Methodological fit in management research. *Academy of Management Review*, 32, 1155–1179
- Erdem, M. (2019). Kobi'lerin Finansman Problemlerinin Çözümünde Kosgeb-Gmka-Kgf'nin Etkisi: Balıkesir İlinde Bir Araştırma, *Yüksek Lisans Tezi*
- European Commission (2015). *Innovation Union Scoreboard 2015*, European Commission, Brussels
- Er, P.H.(2013). Girişimcilik ve Yenilikçilik Kavramlarının İktisadi Düşündeki Yeri:Joseph A. Schumpeter
- Eser G. ve Yıldız M. L. (2015). Türkiye’de girişimcilik araştırmalarının odağı nedir? Yazın üzerine bir inceleme, *Marmara Üniversitesi Öneri Dergisi*
- Fritsch, M. and Mueller, P. (2004). Effects of New Business Formation on Regional Development over Time. *Regional Studies*, 38 (8), 961-975.
- Gartner, W.B. (2001). Is there an elephant in entrepreneurship? Blind assumptions in theory development. *Entrepreneurship, Theory and Practice*, 25(4), 27-39

- Gültekin K.(1999). KOBİ Finansman Kaynakları, *İzmir: İzmir Ticaret Odası Yayını, No:59*
- Gibbons, M., Limoges, C., Nowotny, H., Schwartzman, S., Scott, P. and Trow, M. (1994). *The New Production of Knowledge: The Dynamics of Science and Research in Contemporary Societies*. London: Sage.
- Gibb, A.A. (2000). SME policy, academic research and the growth of ignorance: mythical concepts, myths, assumptions, rituals and confusions. *International Small Business Journal*, 18(3), 13–35.
- Global Entrepreneurship Monitor (GEM) (2006). *GEM UK, 2006*. London: London Business School.
- Grant, P. and Perren, L. (2002). Small business and entrepreneurial research: meta-theories, paradigms and prejudices. *International Small Business Journal*, 20(2), 185–212.
- Hebert, R. F. and Link, A. N. (2006). The Entrepreneur As Innovator. *Journal of Technology Transfer*.
- Hızır, N. (2014). E-Ticarete Fırsat Sitelerine Yönelik Şikayetlerin Ve İşletme Cevaplarının İçerik Analizi, *Yüksek Lisans Tezi*
- Hjörth, D. and Steyaert, C. (eds) (2004). *Narrative and Discursive Approaches in Entrepreneurship*. Cheltenham: Edward Elgar.
- Holliday, R. (1995). *Investigating Small Firms: Nice Work?* London: Routledge.
- Hutchinson, V. and Qintas, P. (2008). Do SMEs do knowledge management? Or simply manage what they know? *International Small Business Journal*, 26(2), 131–154.
- ITC (2013). *International Trade Center Trade statistics 2001-2014*, Geneva www.intracen.org/itc/market-info-tools/trade-statistics/
- Jennings, J.E. and McDougald, M.S. (2007). Work–family interface experiences and coping strategies: implications for entrepreneurship research and practice. *Academy of Management Review*, 32, 747–760.
- Jennings, P. Perren, L. and Carter, S. (2005). Guest editors' introduction: alternative perspectives on entrepreneurship research. *Entrepreneurship Theory and Practice*, 29, 145–152.
- Kaplan, G. (2011). Girişimcilik Teorileri Kapsamında İhracatçı Kobiler ve Finansman Sorunları, Çözüm Önerileri, *Yüksek Lisans Tezi*
- Kılıçlı Y. (2016). Kobi'lerin Finansman Ve Pazarlama Sorunları Ve Çözüm Önerileri: Van Organize Sanayi Bölgesi Üzerine Bir İnceleme, *Yüksek Lisans Tezi*
- Kırmızı A. (2019). Kobilerin Temel Sorunları Ve Swot Analizi, *Yüksek Lisans Tezi*
- KOSGEB; *KOBİ Ekonomisi (Tarihi Gelişimi)*, Ankara 2003, s.3
- KOSGEB; *2015-2018 KOBİ Stratejisi ve Eylem Planı(KSEP)*

- Kuratko, D. (2006). A tribute to 50 years of excellence in entrepreneurship and small business. *Journal of Small Business and Management*, 44 (3), 483-492.
- Landström, H (2005). *Pioneers in Entrepreneurship and Small Business Research*, New York: Springer.
- Landström, H. and Sexton, D.L. (2000). *Remaining issues and suggestions for further research*. In Sexton D.L. and Landstrom, H. (eds), *The Blackwell Handbook of Entrepreneurship*. Oxford: Blackwell Business.
- Low, M.B. (2001). The adolescence of entrepreneurship research: Specification of purpose. *Entrepreneurship Theory and Practice*, 25 (4), 17–25.
- Neergaard, H. and Ulhøi, J.P. (eds) (2006). *Handbook of Qualitative Research Methods in Entrepreneurship*. Cheltenham: Edward Elgar.
- Ogbor, J.O. (2000). Mythicizing and reification in entrepreneurial discourse: ideology – critique of entrepreneurial studies. *Journal of Management Studies*, 605–635.
- OECD Report (2016). *Sme Policy Index:Western Balkans And Turkey 2016:Assessing The Implementation of the Small Business Act for Europe*, 331-349
- OECD Report, (2017). Enhancing the contributions of SME's in a global and digitalised economy, 1-24, *Meeting of the OECD Council at Ministerial Level*, Paris-France
- Özcan G. B.(1995). *Small Firms and Local Economic Development*, England: Avebury Ashgate
- Özgen, H. ve Doğan, S. (1998). Küçük Ve Orta Ölçekli İşletmelerin Uluslararası Pazarlara Açılmada Karşılaştıkları Temel Yönetim Sorunları
- Özkul, G. (2007). Kapitalist Sistemin Sürükleyici Aktörleri: Ekonomik Teoride Girişimciler. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 12(3) 343-366.
- Özkul, G. & Dulupçu, M. A. (2007). Kişisel Gelişimin Girişimci Tipleri Üzerine Etkisi: Antalya-Isparta İllerinde Bir İnceleme, *Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Girişimcilik ve Kalkınma Dergisi*, 2(2) s. 67-92.
- Perren, L., Berry, A. and Blackburn, R. (2001). The UK small business research community and its publications channels: perceptions and ratings, *Journal of Small Business and Enterprise Development*, 8(1), 76–90.
- Perren, L. and Ram, M. (2004). Case-study method in small business and entrepreneurial research mapping boundaries and perspectives. *International Small Business Journal*, 22(1), 83–101.
- Perren, L. and Jennings, P. L. (2005). Government discourses on entrepreneurship: Issues of legitimi-zation, subjugation, and power. *Entrepreneurship Theory and Practice*, 29 (2), 173-184.
- Pittaway, L. and Rose, M. (2006). Learning and relationships in small firms: introduction to the special issue. *International Small Business Journal*, 6(24), 227–231.
- Radu, M. and Rendien-Collot, R. (2008). The social representation of entrepreneurs in the French press. *International Small Business Journal*, 26(3), 259–298.

- Ram, M. and Edwards, P. (2003). Praising Caesar not burying him: what we know about employment relations in small firms. *Work Employment and Society*, 17, 719–730.
- Ram, M. and Jones, T. (2007). *Ethnic Minorities in Business. Milton Keynes: Small Enterprise Research Team, Open University.*
- Sariaslan H.,(1996). *Türkiye Ekonomisinde Küçük ve Orta Büyüklükteki İşletmeler, İmalat Sanayi İşletmelerinde Sorunlar ve Yeni Stratejiler*, Ankara: TOBB Yayını
- Schmude, J., Welter, F. and Heumann, S. (2008). Entrepreneurship research in Germany. *Entrepreneurship Theory and Practice*, 32 (2) 289-312.
- SEECEL (2013), *Women's Entrepreneurship Indicators: Developing a 2nd Generation*, South East European Centre for Entrepreneurial Learning, Zagreb.
- Sert, E. (2018). Kobi'ler Ve Türkiye Ekonomisindeki Yeri, *Yüksek Lisans Tezi*
- Shane, S. and Venkataraman, S. (2000). The promise of entrepreneurship as a field of research. *Academy of Management Review*, 25, 217–226.
- Short, J. C., Ketchen Jr., D. J., Combs, J. G. and Duane Ireland, R. (2010) *Organizational Research Methods*, 13 (1), 6-15.
- Steyaert, C. (2005). Entrepreneurship: in between what?: On the 'frontier' as a discourse of entrepreneurship research. *International Journal of Entrepreneurship and Small Business*, 2(1),
- Stokes, D. and Blackburn, R.A. (2001). *Opening up Business Closures: A Study of Businesses that Close and Owners' Exit Routes*. SBRC Research Monograph, Kingston University, October.
- Torlak, Ö., ve UÇKUN, N. (2005). Eskişehir'deki KOBİ'lerin Pazarlama ve Finansman Sorunları Ara Kesiti. *Sosyal Bilimler Dergisi*.
- TurkSTAT (2014). "Information and communication technology (ICT) usage in enterprises"
- Ucbasaran, D., Westhead, P. and Wright, M. (2001). The focus of entrepreneurial research: contextual and process issues. *Entrepreneurship, Theory and Practice*, 25(4), 57–80.
- Ucbasaran, D., Westhead, P. and Wright, M. (2006). *Habitual Entrepreneurs*. Cheltenham: Edward Elgar.
- Uslu, Ş. ve Demirel, Y. (2002). *KOBİ'lerde Çalışanların Sorunları Üzerine Bir Araştırma, Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi (12)*.
- World Bank (2015). *Doing Business 2016: Measuring Regulatory Quality and Efficiency*
- World Bank (2014). *Doing Business 2015: Going Beyond Efficiency*, World Bank, Washington, DC
- Welter, F. and Lasch, F. (2008). Entrepreneurship research in Europe: taking stock and looking forward. *Entrepreneurship, Theory and Practice*, 32, 241–248.

Xheneti M. and Blackburn R. (2010). Small Business and Entrepreneurship (SBE): An Analysis of Publications and Implications for the Development of the Field

Yardımcı A. A. (1998). Türkiye-Avrupa Birliği Gümrük Birliği Sonrasında Küçük ve Orta Büyüklükteki (KOBİ) İşletmelerin Finansmanı, *Yüksek Lisans Tezi*

Yalçın İ. (2006). Türkiye’de küçük ve orta boy işletmelerin sorunları çerçevesinde finansman sorunu ve çözümüne katkı olarak kredi garanti fonları, *Yüksek Lisans tezi*

Yapar İ. (2015). Kobilere İnovasyon ve İnovasyonun Önemi: Kayseri İli Örneği, *Yüksek Lisans Tezi*

Yılmaz H. (2015). Kosgeb Yeni Girişimci Desteği Kapsamında Kurulan Kobi’lerin Karşılaştıkları Sorunlar Ve Çözüm Önerileri Kilis İli Örneği, *Yüksek Lisans tezi*

Yılmaz D. (2012). Kobi’lerin Sorunlarına Yönelik Sağlanan Destekler, *Yüksek Lisans tezi*,

Zengin, B. (2010). Küreselleşme Sürecinde KOBİ’lerin Durumu ve KOBİ Destekleri: Türkiye Üzerine Bir Uygulama, *Doktora Tezi*

<http://www.kobigirisim.net/2013/06/kobi-ne-demek.html>,

Erişim tarihi: 28 Ocak.2019, 21:15

http://www.ekodialog.com/isletme_ekonomisi/kobiler_ve_ozellikleri.html

Erişim tarihi:18 Ocak.2019, 22:28

http://www.the-abs.org.uk/files//abs_web_subject.pdf

Erişim tarihi: 28 Ocak.2019, 15:29

http://ec.europa.eu/growth/tools-databases/newsroom/cf/itemdetail.cfm?item_id=8264&lang=en&tpa_id=0&title=Innovation-Union-Scoreboard-2015-

Erişim Tarihi: 02 Şubat 2019, 11:12

www.turkstat.gov.tr/PreTablo.do?alt_id=1048. Erişim tarihi:19 Şubat 2019, 18:05

(<https://edebiyatvesanatakademisi.com/edebiyat-terimleri-mazmunlar/bibliyografya-nedir-turleri-ver-hazirlanisi/4919>) Erişim Tarihi: 07.06.2019, 17:50

(www.bilgiustam.com/bibliyografya-nedir/) Erişim Tarihi: 07.06.2019, 16:12

(<http://www.bingol.edu.tr/media/205521/sayt-bolum9-Arastirma-Yontem-ve-Tekniklerinin-Secimi.pdf>). Erişim Tarihi: 30.08.2019, 16:47

ÖZGEÇMİŞ

KİŞİSEL BİLGİLER

Adı ve Soyadı: Yasin Murat İŞCAN
Doğum Yeri ve Tarihi: Samsun,1985
Medeni Hali: Bekar
İletişim: ymiscan@gmail.com

EĞİTİM

1991-1996	İstiklal İlkokulu
1996-2003	Özel Feza Anadolu Lisesi
2003-2008	Orta Doğu Teknik Üniversitesi Endüstri Mühendisliği Bölümü

İŞ DENEYİMİ

2009-.....	KOSGEB-KOBİ Uzmanı
------------	--------------------

